

Essmat Sophie

Biblioteket som møteplass for innvandrerkvinner?

Masteroppgave
Avdeling for journalistikk, bibliotek og informasjonsfag

Førord

Arbeidet med denne oppgaven har vært givende, krevende, spennende og lærerikt på mange måter. Å skrive masteroppgave på norsk for meg, som bor bare 4,5 år i Norge og har ikke norsk som morsmål, var en stor utfordring. Å kunne følge mine drømmer i det demokratiske, vakre land Norge, inspirerte meg til å gjøre alt i dette sammensatte samfunnet og integrere meg her. Integrasjon i det flerkulturelle Norge er det som jeg er veldig opptatt av, og derfor valgte jeg en masteroppgave som er relevant i denne forbindelse.

Jeg er takknemlig for all hjelp og støtte jeg har fått. Jeg var heldig å bli knyttet til forskningsgruppa PLACE: Public Libraries- Arenas for Citizenship. Oppgaven hadde ikke blitt til uten den verdifulle hjelpen og støtten jeg har fått fra min veileder, professor Ragnar Andreas Audunson og resten av Place gruppen. Jeg setter stor pris på den forståelse og tålmodighet som min veileder viste når jeg var frustrert. En stor takk til informantene som tok seg tid til å delta i denne undersøkelsen på en svært åpen og velvillig måte. I tillegg har jeg fått masse praktiske råd fra Anne Drag Tidemand-Fossum i løpet av mitt studium på høghskolen i Oslo, og henne er jeg en stor takk skyldig. Jeg vil også rette en takk til Brit Anne Hestvik, som ga meg gode og nyttige råd med språkredering.

Den største takken går til de nærmeste, mannen min Dara Arif Khasro og min lille sønn Hiram som med sin kjærlighet og sine ord alltid oppmuntrer meg. I løpet av masteroppgaveskrivingen hadde jeg ikke mye tid til å leke med Hiram. Dette gjør at jeg skylder ham mye og lover å gjøre gjengjeld etter at jeg har levert masteroppgaven.

Tønsberg, 16. Juni 2009

Essmat Sophie

Innholdsfortegnelse

1. Innledning og problemstilling.....	6
1.1 Innledning	6
1.2 Prosjektmateriale og problemstilling	7
2 Grunnbegreper og teoretisk innfallsvinkel	8
2.1 Sosial kapital.....	8
2.1.1 Nedgående sosial kapital.....	13
2.1.2 Sosial kapital i Norge	15
2.1.3 Sosial kapital og demokrati	16
2.1.4 To perspektiver på sosial kapital.....	17
2.1.5 Bibliotek og bygging av sosial kapital	18
2.1.6 hva betyr teorien om sosial kapital for min problemstilling?.....	19
2.2 Praksisfellesskap og legitim perifer deltakelse	20
2.3 Møte og møteplasser	22
2.3.1 Oldenburg og begrepet ”Tredjested”	25
2.3.2 Lav- og høyintensive møteplasser	27
2.3.3 Innvandrere og møteplass i Norge	29
2.4 Offentlighet	30
2.5 Folkebibliotekets rolle	32
2.5.1 Folkebiblioteket som møteplass	34
2.5.2 Studie av folkebiblioteket som møteplass.....	36
2.6 Migrasjon	38
2.6.1 Innvandrere i Norge.....	41
2.7 Oppsummering.....	42
3 Metode	44

3.1 kvantitative og kvalitative metoder.....	44
3.2 Metode for datainnsamling: Kvalitativt intervju.....	46
3.3 Gjennomføring av intervjuet.....	47
3.3.1 Utvelging av respondenter	47
3.3.2 Utarbeiding av intervjuguide.....	48
3.3.3 Pilotintervju.....	50
3.3.4 intervjuene	50
3.4 Transkribering.....	51
4 Analyse.....	52
4.1 Kapittelets struktur.....	52
4.2 Materialets sammensetning.....	52
4.3 Hvordan opplever respondentene sin situasjon i Norge?.....	54
4.4 Hvordan bruker innvandrekvinner biblioteket?	59
4.4.1 Bilder av biblioteket	59
4.4.2 Bruk av biblioteket fra bibliotekarenes synsvinkel	60
4.4.3 Bruk av biblioteket fra innvandrerkvinnenes synsvinkel.....	61
4.5 Hvilke roller spiller biblioteket i innvandrerkvinnens liv?.....	63
4.6 Hvordan kan biblioteket hjelpe innvandrerkvinner til å bli integrert i det norske samfunnet og bli kjent med kulturen?.....	67
4.6.1 Hva biblioteket tilbyr?.....	67
4.6.2 Hvordan innvandrerkvinner bruker biblioteket til å bli integrert i det norske samfunnet?	68
4.7 Hvordan biblioteket hjelper innvandrerkvinner med å ha kontakt med sin kultur?	72
4.8 Hvordan kan biblioteket være en møteplass for innvandrerkvinner?	76
4.8.1 Hvorfor velges/velges ikke biblioteket som møteplass?	76
4.8.2 Hva slags sosiale møter forteller respondentene om, og hva slags aktiviteter og livssfærer er de knyttet til?	79

4.8.2.1 Biblioteket som et sted for å møte familiemedlemmer og venner.....	79
4.8.2.2 Biblioteket som et sted for å bli kjent med andre og komme i snakk med ukjente	79
4.8.2.3 Biblioteket som et sted for å møte bekjente tilfeldig.....	82
4.8.2.4 Biblioteket som et sted for å møte andres interesse og bli kjent med lokale aktiviteter og engasjement	82
4.8.2.5 Biblioteket som et sted å gå med venner, kolleger og medelever for å arbeide sammen om en felles oppgave eller felles interesse	83
4.8.2.6 Biblioteket som et sted for å møte seg selv og egne behov	84
4.8.2.7 Biblioteket som et sted for å løse kulturelle begrensninger.....	84
4.9 Konklusjon.....	85
5 Litteraturliste	90
6 Vedlegg	97

1. Innledning og problemstilling

1.1 Innledning

Vi lever i et flerkulturelt og digitalisert samfunn. Innvandrere fra forskjellige deler av verden, migrerer til andre land av svært forskjellige grunner. Innvandrere i Norge består av personer med bakgrunn fra 214 ulike land og selvstyrte regioner. De har kommet hit som flyktninger, som arbeidsinnvandrere, for å ta utdanning eller gjennom familierelasjoner til noen i Norge (Statistisk Sentralbyrå [SSB] 2009). I følge Statistisk Sentralbyrå har Norge 4,8 millioner innbyggere. I dag er det 508000 personer bosatt i Norge som enten har innvandret selv eller er født i Norge med innvandrerforeldre. Til sammen utgjør disse gruppene 10.6 prosent av befolkningen.

Vi kan ikke benekte at det flerkulturelle samfunnet har direkte innvirkninger på bibliotekenes oppgaver og roller. Den tradisjonelle rollen til bibliotekene og spesielt folkebibliotek i dagens flerkulturelle og digitaliserte samfunn, har blitt endret. I følge lov om folkebibliotek, omfatter målgruppen ”alle som bor i landet”. Det betyr at folkebiblioteket må yte tjenester til mennesker med ulike kulturer og bakgrunn. En av de viktigste oppgavene til folkebiblioteket er å sikre at alle borgere har den nødvendige og grunnleggende viten og demokratiske kompetanse som gjør at alle i samfunnet deltar i demokratiske prosesser. Å gi en tjeneste til alle og gi riktig tilgang til kilder for alle, krever store utfordringer.

De ulike befolkningens grupper har forskjellige krav og forventninger, og det er ganske komplisert å ha et flerkulturelt og samtidig inkluderende samfunn. Mange etniske minoritets grupper føler seg ganske isolert. Med den følelsen er det vanskelig å delta i samfunnsaktiviteter og være en aktiv og positiv person i samfunnet. I et flerkulturelt samfunn med en majoritet og flere minoriteter, er det lett å komme i konflikt. Hvordan konflikter kan unngås og det å bygge bro mellom minoriteter og majoriteten er viktige problemstillinger. Offentlige institusjoner, blant annet folkebiblioteket kan bidra i denne forbindelse. Temaet for denne oppgaven er relevant når det gjelder innvandrere og bruk av biblioteket. Hvorfor akkurat dette emneområdet har fanget min interesse, har jeg sterke grunner til. For det første er jeg selv fra en innvandrergruppe og har jobbet med innvandrere og deltatt i noen

prosjekter om innvandrere og integrasjon i Norge. Jeg har jobbet som minoritetsrådgiver og tospråklig faglærer, og har veldig bredt kontakt med innvandrere. Derfor oppfatter jeg innvandreres behov ganske bra og ser på deres krav og ønsker fra en bred synsvinkel. Innvandrere og integrasjon, og innvandrere og deltakelse i samfunnet er et område som trenger mer forskning. For det andre synes jeg at forskning på dette emnet har stor betydning for samfunnet som helhet, ikke bare for innvandrere. Til slutt fordi det er et område som har fått liten oppmerksomhet på tross av at det blir stadig viktigere.

Temaet jeg har valgt er tilknyttet til PLACE (Public Libraries – Arena for Citizenship) prosjektet som er et forskningsprosjekt om bibliotekets potensiale som en møteplass som kan fremme demokrati og sosial integrasjon i en flerkulturell og digital kontekst. Jeg bestemte meg for å skrive en masteroppgave med tema innenfor PLACE som rettet seg mot innvandrerkvinner og deres bruk av biblioteket, tjenester som biblioteket tilbyr til denne gruppen og biblioteket som møteplass for dem.

Jeg begynner med å presentere problemstilling og avgrensninger for oppgaven i dette kapitlet. I kapittel 2 går jeg litt inn på grunnbegreper og teoretiske innfallsvinkler. Kapittel 3 er metodekapitlet, som beskriver metoden jeg har brukt for å samle inn materiale. Deretter kommer analysen i kapittel 4. I kapittel 5 kommer jeg med konklusjon og ideer til videre forskning.

1.2 Prosjektmateriale og problemstilling

Gjennom en kvalitativ undersøkelse, basert på intervjuer, ønsker jeg å fokusere på bibliotekets rolle som møteplass for innvandrerkvinner. Som bibliotekar i Tønsberg bibliotek har jeg merket at innvandrerkvinner benytter tjenesten lite. Derfor vil jeg fokusere på innvandrerkvinner. Disse gruppene har i noen tilfeller en enda mer spesielt og sensitiv situasjon enn innvandrer menn. Jeg begrenser arbeidet til innvandrerkvinner som har kurdisk, farsi og dari som morsmål. Informantene ble valgt i Vestfoldfylket og de fleste av dem bor i Tønsberg kommune.

Oppgavens hovedproblemstilling lyder: Hvordan kan biblioteket være en møteplass som bidrar til sosial kapitalskaping for innvandrerkvinner?

Jeg vil prøve å finne svar på problemstillingen ved å undersøke følgende:

- Hvordan kan biblioteket hjelpe innvandrerkvinner til å bli integrert i det norske samfunnet?
- Hvordan bruker innvandrerkvinner biblioteket for å holde kontakt med sin kultur?
- Kan biblioteket fungere som lav/høyintensiv møteplass for innvandrerkvinner?
- Bidrar biblioteket til sosial kapital av bånd- eller brotypen for innvandrerkvinner?

2 Grunnbegreper og teoretisk innfallsvinkel

2.1 Sosial kapital

"Man kan ikke klappe med bare en hånd".

(Iransks uttrykk)

Menneskene har alltid levd sammen. Å leve isolert og uavhengig av tilhørighet til andre mennesker er umulig. Vi som sosiale vesener har formelle og uformelle nettverk. Paul Natorp (1920) sier at "blant mennesker blir mennesket menneske". I følge Bø & Schiefloe (2007 s. 14) trenger menneskene hverandre - ikke bare for å overleve eller for å bli sosiale, men også for å realisere iboende muligheter og for å utvikle kompetanse, kunnskap, kunst og kultur. Vi trenger hverandre for å mestre livet og for å oppnå livskvalitet.

I de siste tiårene har det blitt gjort mye forskning vedrørende forskjellige former for kapital i den samfunnsvitenskapelige litteratur. Et av de nye kapitalbegrepene er sosial kapital, som i bred forstand skal forstås som de ressurser som ligger i et nettverkssamarbeide basert på regelmessig personlig kontakt og tillit (Svendsen & Svendsen 2006 s.24). Interessen for sosial kapital og forskning på emnet har økt siden 1990 og særlig de siste årene. Det har vært en eksplosjonsartet økning i vitenskapelige publikasjoner om emnet. Siden 1995 har det vært en

markant økning i bruken av begrepet (Halpern 2005 s.8). Noen sosiologiforskere hevder at sosiale relasjoner er en svært viktig faktor i forhold til helse, velferd og utdanning. I dag anerkjenner ikke bare sosiologer og forskere det viktige bidraget sosial kapital har gitt i utviklingen av samfunnet, men også politikere i hele verden, internasjonale organisasjoner og økonomer anerkjenner sosial kapital sine viktige roller. Selv om betydningen av sosial kapital anerkjennes i bred forstand, har man i dag ikke tilgang til en konkret kilde til hvordan sosial kapital kan skapes i ulike samfunn. Putnam (2003) skrev noen historier om å lage sosial kapital i det amerikanske samfunnet i boken *Better together*, men det er ikke en oppskrift på hvordan man skaper sosial kapital.

I følge Bø og Schiefloe (2007 s.162) kommer ordet sosial opprinnelig fra latin "socius", som betyr "kamerat" eller "den en er sammen med". Når vi bruker begrepet i samfunnsfagene, er det vanligvis for å omtale fenomener som har noe å gjøre med forholdet mellom mennesker. Ordet kapital kommer fra det latinske ordet "capitalis", som betyr "hoved" eller "hovedsum" (Svendsen & Svendsen 2006 s.27). Innenfor et økonomiperspektiv defineres kapital som en ressurs til å maksimere profitten. Kapital i den tradisjonelle oppfatning omfatter fysisk, økonomisk eller human kapital. I denne forstand er kapital den materielle formuen som brukes til å produsere noe som er selv materielt. Noen økonomiske sosiologiforskere som James Coleman og Pierre Bourdieu har et annet synspunkt på betydningen av kapital. De ser på den ikke-materielle produksjonen av kapital. Det er av det begrepet sosial kapital fødes. Den sosiale kapitalen er verken materialisert eller kroppsliggjort, men fremstår som et uformelt, strukturelt fenomen (Bø & Schiefloe 2007 s.163). Den har en annen karakter enn annen kapital, men den har et felles punkt med andre karakterer av kapital i at den kan gi profitt og avkastning. Når noen har sosial kontakt, kan de få bedre muligheter i forhold til å løse daglige oppgaver, finne jobb eller bedre livssituasjonen.

Begrepet sosial kapital er blitt definert fra ulike synsvinkler og har flere definisjoner, tolkninger og bruksområder. Svendsen & Svendsen (2006) peker på definisjoner på sosial kapital fra de berømte teoretikerne Bourdieu, Coleman og Putnam. I følge Svendsen & Svendsen (2006) definerte Bourdieu (1986) sosial kapital som "Summen av de aktuelle eller potensielle ressurser som knytter seg til eierskapet av et varig nettverk". Hans behandling av

konseptet er instrumentelt, og individorientert med fokus på konkrete nettverksprofitter som enkelte mennesker kan oppnå. Coleman (1990) definerer sosial kapital som ”enhver sosial relasjon, som fungerer som en ressurs for en person”. Colemans oppfatning av sosial kapital er noe som muliggjør en individuell eller kollektiv handling som genereres av nettverk av relasjoner, gjensidighet, tillit, og sosiale normer. Coleman ser på sosial kapital som en produksjonsfaktor.

Putnam (1993) definerer begrepet som ”nettverk, normer og tillit som letter samordning og samarbeide til felles nytte”. Han, liksom Coleman, fokuserer på tillit og kollektive goder. Dessuten er sosial kapital sentralt for å opprettholde demokratiet, ifølge Robert Putnam. Selv om definisjon og tolkning av sosial kapital kan ses fra ulike synsvinkler, har alle definisjonene felles at det sosiale nettverket har verdi og at gjennom sosiale relasjoner vil individer og grupper, og ikke minst hele samfunnet, dra nytte av fordelene av sosial kontakt og sosialt samarbeid. Internasjonale forskere på sosial kapital har ulik forståelse av begrepet.

Fellesnevneren for mange har vært fokus på tillit, felles verdier og normer, stabile sosiale forbindelser eller nettverk preget av gjensidighet og engasjement for og deltakelse i aktiviteter til fellesskapets beste (Hvinden 2005). Disse sidene ved sosial kapital fremmer samarbeid og oppnåelse av viktige mål. Med forståelsen av den sosiale kapitalens viktige rolle er det lett å se hvorfor menneskene foretrekker å tilbringe sin tid sammen med andre istedenfor å sitte alene. De investerer ikke bare sin tid, men i mange tilfeller sine penger og ressurser for å være med andre. De betaler for å drikke kaffe selv om de kan drikke det samme hjemme. En annen fordel ved deltakelse i nettverk og sosial kontakt med andre er at det gir tilgang til ressurser. Vi kan få støtte og hjelp av andre med å ha sosiale relasjoner. Vi kan få omsorg eller tilgang til informasjon som kan hjelpe oss med å løse våre problemstillinger i dagliglivet. Vi får større mulighet til å ha suksess når vi har sosiale nettverk. Vi mennesker blir stolte og fornøyde av å ha suksess i våre daglige liv. Baker hevder at å ha suksess er et sosialt fenomen. Det avhenger av våre relasjoner til andre (Baker 2000 s.9, gjengitt etter Bø og Schiefloe 2007 s.158).

Tillit er et viktig innslag i den sosial kontakten. Putnam mener at gjennom samarbeid og direkte kontakt utvikles det nettverk som videre fører til gjensidig forståelse og tillit (Hansen & Tjerbo 2003). Putnam (2000) skiller mellom tynn og tykk tillit. Den tilliten som finnes i

tette, sosiale grupper der alle medlemmene kjenner hverandre godt, er en tykk tillit, mens tynn tillit handler om å stole på mennesker selv om vi ikke har nært kjennskap til dem. Dessuten kan tillit kategoriseres i tre former: mellommenneskelig tillit, institusjonell tillit og nasjonal tillit som viser i hvilken grad befolkningen har tillit til hverandre og til sentrale samfunnspolitiske institusjoner som rettssystem og regjering.

Det er uenighet om hvordan sosial tillit kan skapes og hvilken av de overnevnte tre former som er viktigst i forhold til å skape sosial tillit i samfunnet. Noen, som Rothstein (2005), vektlegger skaping av sosial tillit via samfunns/politiske institusjoner gjennom å skape likestilling og like muligheter for alle borgere i samfunnet. Andre, som Putnam (2000), er mest opptatt av sosial tillit i form av mellommenneskelig tillit med "face to face" kontakt og deltakelse i frivillige organisasjoner. Men det er fortsatt stor uenighet og tvil om skaping av sosial tillit gjennom deltakelse i frivillige organisasjoner. "Det er ikke gjennom deltakelse i frivillige organisasjoner at sosial tillit utvikles, men det er snarere de med høy sosial tillit som inngår medlemskap i frivillige organisasjoner" (Hansen & Tjerbo 2003 s.52).

Sosial kapital har forskjellige nivåer. I følge Halpern (2005) og Hvinden (2005) har sosial kapital tre nivåer. Individuelt eller mikronivå, lokalsamfunn eller mellomnivå, og nasjonalt eller makronivå. På alle tre nivåer kan sosial kapital utgjøre en ressurs som fremmer måloppnåelse eller ivaretar viktige verdier og hensyn. I alle tre tilfeller er det en ressurs som må bygges opp, holdes ved like og fornyes, gjennom innsats eller virksomhet, og som omvendt kan forvitte eller forringes (Hvinden 2005).

Sosial kapital finnes i mange ulike former og størrelser med mange ulike bruksområder. Vi kan ha vårt nettverk av klassekamerater, Facebook- eller internett- venner, naboer eller venner som vi har masse ideologisk til felles med. Hver av de overnevnte eksempler på sosiale kontakter og sosiale nettverk representerer en form for sosial kapital. Putnam (2000) skiller mellom ulike typer sosial kapital. Han mener at sosial kapital kan være formell eller uformell. Noen typer sosial kapital, som en forelder/ lærerforening eller et fagforbund er formelt organisert, med regelmessige møter og et formalisert regelverk, mens et basketballag er mer

uformelt. Dessuten har enkelte former for sosial kapital, som et frivillig ambulanselag, eksplisitte offentlige og samfunnsmessige formål, mens andre, som en klubb for private medlemmer, har rent private mål. Sosial kapital kan ha en kollektiv og en individuell side. I følge Rothstein og Stolle (2003) eksisterer sosial kapital på to ulike nivå, akkurat som fysisk og human kapital. Det individuelle nivået som består av to dimensjoner, en kvantitativ som referer til antall sosiale kontakter individer har, og en kvalitativ dimensjon som referer til graden av sosial tillit i disse kontaktene. "Simply put, the more social networks A is involved in and the more trust and willingness to cooperate A possesses, the more social capital A has" (Rothstein & Stolle 2003 s.3, gjengitt etter Rostila 2008. s.18). Derimot, på det kollektive nivået, defineres sosial kapital som a) omfanget av sosiale kontakter og nettverk som mennesker i et samfunn har i gjennomsnitt og b) i hvilken grad folk mener at de kan stole på de fleste av disse kontaktene og nettverket, og i hvilken grad de anser seg selv for å være troverdige (Rothstein 2003, gjengitt etter Rostila 2008 s.18).

Det viktigste skillet av sosial kapitalformer er mellom bånd- eller brotypen. Putnam (2000) skiller mellom bånd- og brotype. Homogene grupper som har klare regler for å velge medlemmene, er i form av båndtype. Bånd baseres ofte på familie, andre i nær slekt og venner. Den bringer like folk sammen og har en tendens til å forsterke eksklusive identiteter og homogene grupper. I denne forstand kan bånd gi den enkelte støtte og oppbakking. Broer kobler mennesker til mer fjerne bekjente og bygger broer mellom ulike mennesker og ulike grupper av mennesker (Hvinden 2005). Økumeniske religiøse organisasjoner er et eksempel på sosial kapital i form av bro.

Både bånd- og bro formen av sosial kapital har sine bruksområder og verdier. Et samfunn som bare har sosial kapital av båndtypen vil se ut som Afghanistan eller Irak. Forskjellige religiøse, ideologiske eller økonomiske klasser blir segregert i samfunnet. De er potensielle fiender. Det er ikke mulig å oppnå et demokratisk samfunn uten å ha sosial kapital av brotypen. I følge Putnam (2003) krever det mye å bygge sosial kapital av brotypen i et pluralistisk demokratisk samfunn. Å skape sosial kapital av brotypen er vanskeligere enn å lage sosial kapital av båndtypen. Brotype er mest avgjørende og det viktigste for generalisert

tillit i et flerkulturelt samfunn med mangfold i ideologier og raser. "In short, the concept of social capital is not treacly sweet but has a certain tartness" (Putnam, 2003 s.3).

Selv om sosial kapital vanligvis er en positiv ressurs, kan det i noen tilfeller være negativt og farlig for samfunnet. I følge Bø og Schiefloe (2007 s.183) er de fleste kriminelle grupper små, tette grupper som har aktiv kontakt med hverandre. De lærer av hverandre, og på denne måten utvikles deres kriminelle ferdigheter. Forekomsten av negativ eller pervertert, sosial kapital er også et relevant tema i forbindelse med straff. Det er et velkjent fenomen at fengsel kan fungere som en slags forbryterskole, der en både tilegner seg holdninger og lærer praktisk forbryterhåndverk. Lengre opphold i fengsel kan også innebære at båndene i de innsattes personlige nettverk i den lovlydige delen av samfunnet, svekkes eller faller helt bort, mens det knyttes nye bånd innenfor den arenaen som fengselet utgjør. Å bygge sosial kapital er ikke fritt for konflikt og strid. Putnam (2000) snakker om den mørke siden av sosial kapital. Han hevder at sosial kapital i båndtype i noen tilfeller er i strid med frihet og toleranse. Uten tvil var Amerika på 1990-tallet et mer tolerant sted enn Amerika i på 1950- eller 1970-tallet (Putnam 2000 s.352). Noen klassiske liberalere mener at sosiale kontakter i samfunnet begrenser frihet og fremmer intoleranse. Walter Bagehot sier:

You may talk of the tyranny of Nero and Tiberius; but the real tyranny is the tyranny of your next-door neighbor. What law is so cruel as the law of doing what he does? What yoke is so galling as the necessity of being like him? ...public opinion is a permeating influence, and it exacts obedience to itself; it requires us to think other men's thoughts, to speak other men's words, to follow other men's habits (gjengitt etter Putnam 2000 s.351).

Sosial deltakelse i form av bro, derimot, kan være noe positivt i forhold til utvikling av toleranse i samfunnet. Selv om effekten av sosial kapital av båndtypen er viktig, medfører det konflikter i noen tilfeller. Derfor er brobygging av sosial kapital veldig viktig.

2.1.1 Nedgående sosial kapital

I boken *Bowling alone* hevder Putnam at sosial kapital er fallende i USA. Han hevder at deltakelse i ulike frivillige organisasjoner er en årsak til sosial kapital i et samfunn. Siden deltakelse i frivillige organisasjoner faller, kan det være grunn til å tro at sosial kapital minker. I boken *Bowling alone* presenterer han en omfattende statistisk oversikt over nedgang

i omgang og kommunal deltakelse i hele USA, men boka avsluttes med et optimistisk håp om at sosiale reformer kan oppfinne nye former for sosial kapital til å erstatte den døende formen. Putnam mener at sosial kapital kan måles ved mengden av tillit og gjensidighet i et samfunn eller mellom individer. Komponenter av sosial kapital er allerede nevnt. Sosial tillit, nettverk og sivilt engasjement. Hvis en eller flere av komponentene blir svakere, resulterer det i mindre sosial kapital. I et samfunn der innbyggerne ikke har tillit til hverandre, til organisasjoner eller til regjeringen, er det vanskelig å skaffe sosial kapital. Sosial tillit, nettverk og sivilt engasjement minker stadig. Det er ulike faktorer som har bidratt til denne nedgangen.

Putnam (2000) deler årsaker i tre forskjellige kategorier. For det første, presset av tid og penger, særlig det spesielle presset på to karrierefamilier, bidrar målbart til forminskelse av vårt sosiale og samfunnsmessige engasjement. For det andre, suburbanisasjon, å bo langt fra hverandre i store byer, er en annen faktor. Arbeidsstedene er ikke lenger nær hjemmet. Enkelte må reise langt for å komme til arbeid eller for å gjøre sine daglige oppgaver. Vi bor langt fra slektninger, venner og kolleger i mange tilfeller. For det tredje, den teknologiske utviklingen, elektronisk underholdning som TV og tilgang til ulike mediakilder privatiserer vår fritid, og dette har stor betydning i forhold til sosialt samvær og sosial kontakt. Middeldrende og eldre mennesker er mer aktive deltakere i organisasjoner enn yngre mennesker, deltar i kirken oftere, stemmer mer regelmessig, både leser og ser på nyhetene oftere, er mer interessert i politikk og arbeider frivillig med samfunnsprosjekter.

Den amerikanske sosiologen Ray Oldenburg (1999) argumenter med at endring i by og boligarkitektur der boligområder spres utover, samt utviklingen av en teknologi der mennesker bruker bil til å reise mellom hjem, arbeid og kjøpesenter, er viktige faktorer som fører til mindre kontakt og sosialt samvær. Han bruker ordet tredjested for å beskrive uformelle sosiale kontakter. I følge Oldenburg har tredjesteder forfalt mye de siste årene i USA. I mange tilfeller finnes tredjesteder i et samfunn, men mennesker har ikke tid til å gå dit. Moderne urbanes liv i det kapitalistiske systemet gjør at man ikke har tid eller energi til å delta i uformelle, sosiale nettverk.

Life is so badly staged in our time that people are encouraged to abandon the most basic kinds of commitments in order to cope with its resulting complexities (Oldenburg 1999 s. 287).

Oldenburg mener at en betydelig andel av nedgangen i sosial kapital har skjedd blant marginaliserte grupper som lever i en vanskeligere situasjon enn før. Marginaliserte grupper har mer sosial kapital av båndtype og mindre sosial kapital av brotype. Nedgangen skyldes også at folk trenger å føle seg berettiget til å delta i den politiske prosessen og føle at deres deltakelse vil ha betydning. Dessuten trenger folk andre ressurser for å skape sosial kapital, som tilstrekkelig inntekt, tilstrekkelig sikkerhet til aktiviteter utenfor hjemmet og fasiliteter som barnevakt og transport.

2.1.2 Sosial kapital i Norge

Nedgangen i sosial kapital er universell, men graden av nedgang er forskjellig basert på ulike faktorer. De fleste faktorene som Putnam og Oldenburg peker på, og som fører til forfall av sosial kapital i USA, gjelder også i andre land, blant annet i Norge. Men deres konklusjon er ikke gyldig i samme grad i Europa og Norge. I følge Audunson (2009) la de store drabantbyene som ble bygd ut på siste halvdel av 1960 og på 1970-tallet, ikke uten videre til rette for deltakelse og samvær. Haugenstua i Oslo og Fyllingsdalen i Bergen kan være to eksempler i så måte. De siste årene har det vokst fram samlingssteder som kaffebarer, kafeer og puber. Det har foregått masse uformelle aktiviteter med mange kjennetegn av Oldenburgs tredjested. De fleste – flere enn tidligere – oppgir at de har fortrolige venner de kan betro seg til, og ni av ti opplever at det er lett å få hjelp av naboer og venner dersom de har behov for det (SSB 2004, gjengitt etter Audunson 2009). På den annen side støtter noen av SSBs undersøkelser det Putnam og Oldenburg hevder. Vi går mindre på besøk til hverandre enn tidligere, og andelen som definerer seg som aktive i organisasjoner, har også gått tilbake. Vi som mennesker har behov for sosial kontakt. Vi kan ikke bo i isolasjon. Selv om teknologi utvikles og våre sosiale kontakter forandres, søker vi fortsatt sosialt samvær. Menneskenes sosiale natur er sterkere enn teknologien (Audunson 2009).

På den annen side kan vi se at sosial kapital er ujevnt fordelt i den norske befolkningen. Undersøkelser tilsier at høyt utdannede har mer tilgang til sosial kapital enn personer med mindre utdanning, at enslige har mindre tilgang enn gifte og samboende og at de som er medlemmer av organisasjoner, har større tilgang enn de som ikke er det. Dessuten er samfunnsengasjement noe høyere blant middelaldrende og eldre enn blant unge, og høyere blant dem som i liten utstrekning flytter (Hvinden 2005). Det er ikke blitt gjort mye forskning på feltet sosial kapital i Norge. Selv om sosial kapitalbeholdningen, i følge Hvinden (2005), er høy i Norge, er det ikke klart hvilken type sosial kapital (bånd eller bro). Det er uenighet om hvordan man måler sosial kapital, men et grovt og klart mål med rimelig pålitelighet og gyldighet viser seg å være "sosial tillit", dvs. i hvilken grad mennesker i et samfunn eller en region mener at andre kan være pålitelige (Halpern 2005 s.39). Hvinden (2005) hevder at undersøkelser viser at tilliten nordmenn har til andre mennesker, er høyere enn i andre sammenlignbare land. Det eksisterer til nå ingen samlende studie av trender i sosial tillit, sosiale nettverk og sivilt engasjement i det norske samfunnet (Wollebæk & Selle gjengitt etter Hvinden 2005). Til tross for flommen av nyere vitenskapelig forskning på sosial kapital, er det i stor grad uutforsket hva som kan gjøres for å bygge eller ombygge sosial kapital.

2.1.3 Sosial kapital og demokrati

Demokrati beskrives som en form for styre der borgerne har makt. Uten deltakelse i det offentlige liv og oppnåelse av felles goder, tenker borgerne aldri på kollektiv interesse. Å engasjere seg i samfunnets problemstillinger og utføre offentlige oppgaver er viktige innslag for å oppnå demokrati. Med deltakelse i frivillige organisasjoner og sosiale nettverk kan borgerne av et samfunn bli kjent med samfunnssaker og problemstillinger. Det betyr at sosial kapital i ulike former kan bidra til å skape demokrati. I følge Putnam (2000) bidrar sosial kapital til demokrati på to forskjellige måter: Det har eksterne virkninger på det politiske systemet, og det har interne effekter på deltakerne selv. Frivillige organisasjoner tillater medlemmene å uttrykke sine interesser, meninger og krav. Gjennom nettverk og sosial kontakt flyter informasjon om individenes meninger og samfunnets krav. På den annen side fører deltakelse i uformelle sosiale nettverk til samarbeid mellom medlemmene samt mer forståelse for hverandre.

Med gjensidig handling utvikles sosiale ferdigheter og toleranse. Isolerte individer er et lett mål for ekstreme grupper. Ekstremistiske grupper eller såkalte terroristgrupper er store utfordringer i noen land, blant annet i noen vestlige land. Opprettelse av ekstremistiske grupper har direkte korrelasjon til nedgang i ulike former for sosial kapital i samfunnet. ”People divorced from community, occupation, and association are first and foremost among the supporters of extremism” (Kornhauser 1959, gjengitt etter Putnam 2000 s.338). I følge Putnam (2000) er frivillig deltakelse i organisasjoner ”schools for democracy”. Men han hevder også at frivillige organisasjoner ikke er overalt og ikke alltid velfungerende. De kan forsterke antiliberal tendenser og kan bli misbrukt av antidemokratiske krefter. For eksempel kan frivillige organisasjoner som er ideologisk homogene og ensartede forsterke medlemmenes tanker og livssyn og isolere dem fra potensielle opplysende, alternative tanker. I dette tilfellet kan man konkludere med at sosial kapital av brotype er mest effektiv i forhold til opprettelse av demokrati.

2.1.4 To perspektiver på sosial kapital

Et viktig tema i drøftingen om sosial kapital er hvordan den skapes. Spørsmålet besvares fra to ulike perspektiver, fra et samfunnssentrert perspektiv og fra et institusjonssentrert perspektiv (Hooghe & Stolle 2003). Den samfunnsmessige tilnærmingen til skaping av sosial kapital fokuserer på sosiale nettverk, ansikt til ansikt interaksjon, og frivillige organisasjoner (Putnam 2000). Gjennom sosialt samspill skapes sosial tillit som samtidig øker sosial kapital. Dessuten er frivillige organisasjoner viktige redskap for å samle interesse og koble borgerne til regjeringen.

Fra det institusjonssentrerte perspektivet skapes sosial kapital gjennom effektive politiske institusjoner og effektive tiltak. ”The institutional approach to the generation of social capital maintains that social capital is increased by efficient political institutions and public policies, a working democracy, political rights, and civil liberties” (Rothstein & Stolle 2003, gjengitt etter Vårheim 2007). En effektiv, offentlig politikk skaper tillit som er kjernen i skaping av sosial kapital. I følge Rothstein (2005) viser forskning at sosial tillit er høyt korrelert til likestilling, økonomisk likestilling og like muligheter. Med en offentlig politikk som skaper like tjenester for innbyggerne på tvers av ulikhet i inntekt, rase, etnisitet og religion, opplever

borgerne likhet, rettferdighet og tillit til offentlig politikk og institusjoner. Med universelle velferdsordninger og noenlunde lik fordeling av ressurser, øker borgernes tillit til det politiske systemet. Politiske avgjørelser implementeres via offentlige institusjoner. Disse institusjonene er et viktig redskap mellom det politiske systemet og befolkningen. Derfor kan det offentlige ha en effektiv rolle i forhold til sosial kapital skaping gjennom å vedta universelle lover og investere på ulike måter både på individ- og publikumsnivå.

Slagsvold mener at politikere anerkjenner den betydelige rollen sosial kapital spiller i samfunnsutviklingen. Eksempler fra Norge på individnivå er "Home start"-program for enslige mødre, ulike fadderordninger i utdanning og næringsliv, støtte til ordning med flyktningssguider, m.m (Slagsvold?, gjengitt etter Hvinden 2005). På publikumsnivå kan man se likestilling og likebehandling i de fleste offentlige institusjoner. Men for å ha en velferdsstat må alle borgere ha felles ansvar for å ivareta samfunnet. Det må være gjensidig ansvar, der borgerne både tjener andre og blir tjent av andre." Grunnlaget for dagens velferdsstat bygger på forestillinger om felles verdier og en kollektiv forpliktelse vis-à-vis det samfunn vi er en del av" (Hansen & Tjerbo 2003 s.16).

2.1.5 Bibliotek og bygging av sosial kapital

I dag er biblioteket ikke lenger bare et oppbevingssted for bøker, men er en aktiv del av samfunnet. Etter fremveksten i bruk av internett fra midten av 1990- tallet og tilgang til informasjon i bred skala, trodde man at offentlige bibliotek ville miste sin rolle og betydning i samfunnet. Men det ser ut til at internett verken reduserte rollen til biblioteket eller bibliotekets betydning. Mange bruker offentlige bibliotek på grunn av tilgang til internett. Man kan si at internett forsterket bibliotekets rolle. Siden denne rollen er forsterket, er det viktig å ta hensyn til biblioteket fra forskjellige perspektiv. Biblioteket oppfattes som et offentlig sted som på samme linje som andre offentlige steder kan ha potensiale til sosial kapitalskaping.

Selv om det er masse forskning på sosial kapital, har ikke forholdet mellom sosial kapital og biblioteket vært mye utforsket. Det er ikke kjent hvordan og hvorvidt biblioteket kan bidra til

bygging av sosial kapital. I følge Vårheim (2007) kan folkebiblioteket velge mellom tre viktige strategier. For det første kan bibliotekene generere sosial kapital ved å samarbeide med frivillige organisasjoner for å finne måter å styrke deltakelse i disse organisasjonene på og dermed øking av deltakelse i lokalsamfunnets aktiviteter. For den andre kan biblioteket utvikle sin kapasitet som uformell møteplass for folk. For den tredje kan bibliotekene skape sosial kapital i sin rolle som leverandør av universelle tjenester for publikum. Folkebibliotekene er unike i å tilby gratis tjenester. Brukerne trenger ikke å kjøpe noe, det er virkelig universelt og inspirer til sosial tillit.

Biblioteket kan beskrives som et tredjested. Et sted mellom arbeid og hjem og derfor en uformell møteplass. Siden folkebiblioteket er for alle, gir det universelle tjenester. I boka *Better Together* (Putnam, Feldstein & Cohen 2003) fortelles noen historier om hvordan nettverk bygges og sosial kapital utvikles. Blant annet fortelles det om byggingen av et folkebibliotek som framhever håp, tillit og sosial kapital blant befolkningen i området. Det beskrives hvordan lokaliseringen av et nytt bibliotek i en region i Chicago førte til positive endringer i regionen. Biblioteket ble plassert på grensen mellom to ulike lokalsamfunn. Ett med et flertall av velstående personer og ett med større grad av fattig befolkning. Folk fra de forskjellige bydelene kom til biblioteket, og biblioteket ble en bro mellom de to ulike nabolagene. En av brukerne av biblioteket, en afroamerikansk mor, forteller at å bygge biblioteket der er mer enn å legge til en bygning. Det er å endre en oppfatning. Før trodde de at ingen brydde seg om befolkningen i regionen. Så befolkningen brydde seg ikke heller. Nå forstår de at noen prøver å gjøre ting bedre for dem. Så de prøver å bedre sine liv også (Putnam 2003 s.37). I følge Vårheim (2007) viser empiriske studier om forholdet mellom bibliotek og sosial kapital at biblioteket har stor virkning. Dessuten har den tradisjonelle bibliotekstjenesten stor effekt i utviklingen av sosial kapital.

2.1.6 hva betyr teorien om sosial kapital for min problemstilling?

Det finnes i dag en rekke offentlig tiltak som stimulerer sosial kapital blant innvandrere både hos enkeltindivider og grupper i Norge. Putnam (2003) sier at alle verdens ledere i alle moderne samfunn bør være spesielt opptatt av å bygge bro mellom ulike grupper og stimulere til nettverksbygging (gjengitt etter Hvinden 2005). Sosial kapital har stor betydning i forhold

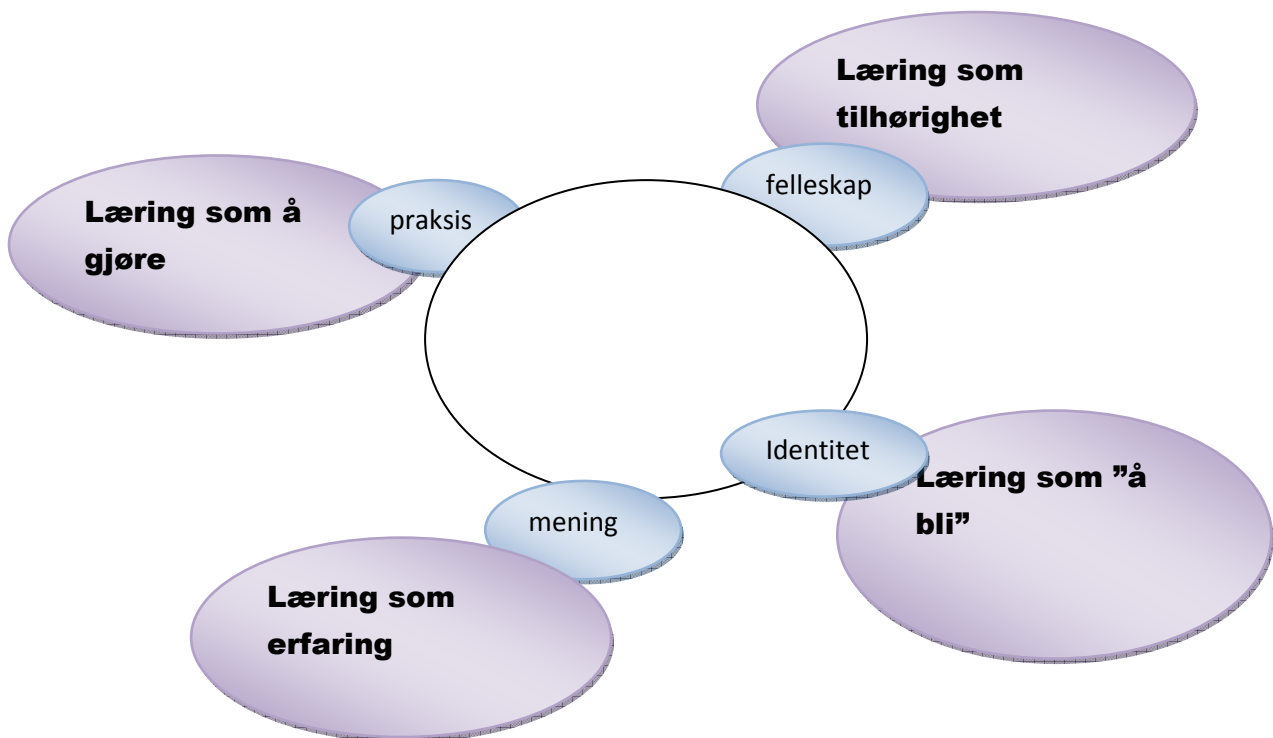
til inkludering og like muligheter. I følge Hvinden (2005) har sosial kapital betydning innenfor mange områder, blant annet integrering av etniske minoriteter og innvandrere. Tiltak innen disse rammene, som for eksempel flyktningeguider, kan være viktig i forhold til sosial kapital av brotype.

Det å flytte fra et land til et annet land betyr å miste mye sosial kapital. Jeg vil se på hvordan og i hvilken grad biblioteket som offentlig sfære bidrar til gjenoppbygging av sosial kapital for innvandrerkvinner. Befolkningen i de landene som mine informanter kommer fra, har høy mellommenneskelig tillit, men lav institusjonelt tillit. Jeg vil se hvordan tilliten er hos mine informanter i Norge. Tar de med seg den lave institusjonelle tilliten her også eller ikke? Dette er utgangspunktet for å spesifisere forskningsspørsmålet i kapittel 1.2, å se hvordan biblioteket bidrar til sosial kapital av bånd- eller brotypen for innvandrerkvinner.

2.2 Praksisfellesskap og legitim perifer deltakelse

Det finnes mange ulike læringsteorier basert på forskjellige aspekter av læring og læringsformål. En av læringsteoriene er praksisfellesskapsteorien som fokuserer på læring gjennom sosial deltagelse. Wenger (1998) fremstiller en sosial teori om læring i boken ”*Communities of practice: learning, meaning, and identity*”. Han hevder at vi er sosiale vesener og kan lære gjennom sosial deltakelse. Deltakelse her refererer ikke bare til lokale former for engasjement i enkelte aktiviteter med bestemte personer, men til en mer omfattende prosess som består i å være aktive deltakere i sosiale fellesskap og praktisere og konstruere identiteter i forhold til disse fellesskapene. Å være del av en klikk på lekeplassen eller i et arbeidsteam, er for eksempel både en form for handling og en måte å lytte på. Slike former for deltakelse, sier ikke bare hva vi gjør, men hvem vi er og hvordan vi tolker hva vi gjør (Wenger 2004 s.15). I følge Wittek (2004 s.81) er kunnskap ikke bare en individuell sak, den er også felles eiendom. Menneskelig tenkning er av både historisk og sosial kvalitet. Når vi samhandler med andre mennesker i en bestemt kontekst, lærer vi å ta i bruk og videreutvikle de kulturelle redskapene som er tilgjengelige innenfor dette fellesskapet. Wengers læringsbegrep består av fire dimensjoner: praksis, fellesskap, identitet og mening. Han mener at gjennom deltakelse og utveksling av meninger utvikles den enkeltes identitet. Etter hans syn kan identitet skapes gjennom deltakelse i praksisfellesskap. Fellesskap

uttrykkes som erfaringen med å delta i praksisfellesskap. Begrepet identitet viser hvordan læring endrer oss i forhold til hvem vi er og skaper identitet. Mening skapes innenfor vår handling, samt gjennom vår opplevelse av vårt liv og vår verden. Begrepet praksis er en annen dimensjon av Wengers læringsbegrep. Det dreier seg om hvilke redskaper de benytter, hvordan de bruker dem og hvordan deltakerne forhandler om mening (Wittek 2004 s.118).

Figur 1: Praksisfellesskaps fire dimensjoner (Wittek 2004 s. 117)

Wittek (2004) hevder at deltakerne i et praksisfellesskap lærer å ta ansvar selv og stille andre medlemmer til ansvar gjennom å gjøre et tiltak for å komme fram til en felles forståelse for å oppnå et mål eller ferdiggjøre et prosjekt.

I følge Lave & Wenger (2003) er legitim perifer deltakelse en teoretisk beskrivelse av hvordan nykommere blir erfarne medlemmer og etter hvert gamle deltakere i et praksisfellesskap eller samarbeidsprosjekt. Nykommere blir medlemmer av et fellesskap i første omgang ved å delta i enkle og lavrisiko oppgaver som er nødvendige i forhold til å

oppnå felles mål. Gjennom perifer virksomhet blir nybegynnerne kjent med oppgaver og prinsipper i fellesskapet. Illeris (2000 s. 181) hevder at legitim perifer deltakelse gjør det mulig å snakke om forholdet mellom nye og erfarne deltakere og om aktiviteter, identiteter, artefakter og fellesskap om kunnskap og praksis Etter hvert som nykommerne blir gamle medlemmer, tar deres deltakelse former som er mer og mer sentrale for i fellesskapet. Medlemskap i et praksisfellesskap er formidlet av mulige former for deltakelse som nykommere har tilgang til, både fysisk og sosialt. Hvis nykommerne kan observere praksisen direkte hos eksperter, forstår de den bredere konteksten der deres egen innsats passer inn. Omvendt har nykommere som er atskilt fra ekspertene, begrenset tilgang til verktøy og fellesskapet og derfor begrenset vekst. Legitim perifer deltakelse gjelder ikke bare i formelle organisasjoner eller yrker, men også i uformelle organisasjoner. Ungenes deltakelse i idrett sammenlignes med et praksisfellesskap som er knyttet til kroppsøving (Kimble, Hildreth & Bourdon 2008).

Jeg skal bruke teorien praksisfellesskap og legitim perifer deltakelse for å finne ut hvordan innvandrerkvinner lærer å ta i bruk eller utvikle sine erfaringer i en offentlig sfære som biblioteket. Jeg vil i analysen se på hvordan biblioteket fungerer som en arena der innvandrerkvinner kan lære av det norske samfunnet, utvikle tillit gjennom legitim perifer deltakelse og anvende sin læring og erfaring til å bli integrert i det norske samfunnet.

2.3 Møte og møteplasser

Fordi ”møte” har ulike dimensjoner og er et ganske abstrakt begrep, kan det være vanskelig å gi en presis definisjon av ordet. Møte er et redskap for kontakt med andre. Når vi treffer andre mennesker eller snakker med dem, definerer vi det som et møte. For å oppnå et møte trengs fysiske eller virtuelle rom og plasser. En møteplass kan vi definere som en fysisk eller virtuell struktur der møter kan finne sted – en fysisk eller virtuell arena. I følge Audunson (2009) er møter den faktiske interaksjonen mellom mennesker som finner sted på disse arenaene. Karen Zahle definerer kulturelle aktiviteter og dermed møteplasser som ” themes directly related to the inhabitants lives, in order to draw them closer to each other and thus reinforce their belonging to the place and to a social entity” (Zahle 1994 s.30, gjengitt etter Carlsson & Persson 2001 s.14). Ljødal (2005) mener at kulturelle aktiviteter kommer av en struktur i

menneskers liv. Strukturen består av "Punktet" - som er utgangspunktet et hvert individ kommer fra og som oftest er hjemmet. "Linjen"- den fysiske kommunikasjonsvei, som fører individene ut til andre individer. "Stedet"- som er det "grensesnittet" man møter hverandre på, kan man da likestille med en møteplass.

Noen møteplasser har kapasitet til flere forskjellige slags møter, som en park eller en kafé, mens andre steder har begrenset kapasitet. Møte og møteplass er to begrep som er avhengig av hverandre. I dag finnes både fysiske og virtuelle møteplasser. Det digitale samfunnet, samt forandring av byer, bygninger og gater i det digitale samfunnet gjør at folk har mindre direkte og ansikt til ansikt kontakt med hverandre. Audunso (2009) hevder at både framveksten av det flerkulturelle samfunnet og digitaliseringen med dens virtuelle rom, har effekter på byers fysiske utforming. Dette fremmer også en forskning som problematiserer begrepet sted og stedsutformingens konsekvenser for samhandling. Mulighetene til spontane møter blir mindre og mindre. Ved å bruke nettet eller telefon, kan vi ordne våre daglige oppgaver og behov der vi tidligere måtte møte opp personlig. Dessuten finner vi mange møteplasser på nettet. Selv om både fysiske og virtuelle møteplasser er viktige for å trekke mennesker nærmere hverandre, vil jeg i denne oppgaven konsentrere meg om direkte møter som krever en fysisk møteplass, og jeg ser med dette bort fra digitale møter i en virtuell verden. I dagens samfunn trenger vi fysiske møteplasser, og muligheten som fysiske møteplasser gir til det Putnam kaller "face to face" kontakt, er veldig viktig fra ulike perspektiver.

Møter har ulike former. Vi treffer folk på gata eller offentlige steder. I mange tilfeller har vi ikke verbal kommunikasjon med andre. Når vi går på gata og smiler til en annen, er det en form for møte også. Vi kan treffe andre og ha samvær med dem uten verbal og kroppskommunikasjon. Man kan si at møter ikke er avhengig av innslag av kommunikasjon. Man kan trene sammen med andre i en idrettshall uten nødvendigvis å kommunisere med dem. Dessuten kan man skille mellom formelle og uformelle møter. Møter kan foregå bevisst eller ubevisst. Det kan være tilfeldig og spontant, eller planlagt i forbindelse med å oppnå et mål eller gjøre en oppgave.

I følge Audunson (2009) kan møter beskrives langs flere dimensjoner. Graden av samhandling som finner sted der mennesker er samlet, er en dimensjon. I mange daglig møter som vi deltar i, er det ingen synlig samhandling. I mange tilfeller vil vi være med andre som driver med samme aktivitet som oss. Vi investerer for å ha samvær med andre, et samvær uten kommunikasjon. På den annen side finnes andre møter som har veldig tett samhandling. For eksempel å møte en venn på en kafé eller snakke med kolleger i en lunsjpause er en form for møte som har en høyere samhandlingsgrad. Møter varierer også etter hvor instrumentelle de er. De som svetter side om side på et treningssenter uten å samhandle er svært instrumentelle. Men de som sitter på en kafé og snakker sammen har lite instrumentelle møter. Audunson (2009) har et skjema som gir en bedre forståelse av dimensjonene instrumentalitet og samhandling.

	Instrumentalitet lav	Instrumentalitet høy
Samhandling lav	Møter på torget Parallell avislesning i biblioteket	Parallell trening Parallell lesning på lesesal
Samhandling høy	Møter i den lokale kafeen	Dugnadsgjengen Sangkoret

Figur 2: Dimensjonene av møte (Audunson2009)

Forskjell og likhet kan også motivere oss til å treffe hverandre. Å være sammen med andre som likner på oss eller har samme interesse, eller å møte andre som er forskjellige og har ulike interesser, kan være interessant. Vi mennesker liker å være med dem som vi har noe til felles med i noen tilfeller, men samtidig blir det kjedelig hvis vi ikke møter dem som er annerledes. Vi vil møte andre som oppfyller noe som vi ikke har. Likevel vil et grunnleggende innslag til fortsatte møter basert på forskjellighet, være at man har felles verdier og en felles forståelse.

En annen viktig dimensjon av møter er den betydning identitet, felleskap og tilhørighet har. De som samles hvert år 8. mars, har en felles tilhørighet. Å samles hver søndag i kirken eller gå til moskeen hver fredag gir en følelse av identitet og tilhørighet for de religiøse. Audunson (2009) mener at et møte i det lokale biblioteket kan gi en følelse og bekreftelse av tilhørighet til et sted. Han sier at ”Møter i et lokalsamfunns bibliotek innebærer at man bruker og bekrefter en lokal samfunnsinstitusjon i motsetning til møter knyttet til en bokbuss som forsvinner videre til et annet lokalsamfunn etter en time eller to”.

Graden av struktur er en annen dimensjon. Erving Goffman (1992) bruker begrepene ”front stage” og ”back stage” for å beskrive samspill mellom mennesker og møtene som de har. Han bruker begrep fra teaterets verden. ”Front stage” er strukturert og ”back stage” er ustrukturert. Man får tilbakemeldinger fra publikum i ”front stage”. Derimot i ”back stage” er publikum ikke tilstede. Dessuten kan personens atferd være i kontrast til det som skjer i front stage. Vi kan bruke denne metaforen i forhold til individer i samfunnet. Hver person har en oppførsel og atferd på offentlige steder og en annen i det private liv. Man kan si at front stage er møteplasser der en høy grad av struktur er viktig, mens back stage er møteplasser med mindre grad av struktur.

Møter har ulike funksjoner med hensyn til å bygge sosial kapital. Noen møter skaper sosial kapital i form av bånd. De er basert på felleskap i verdi, identitet, eller tilhørighet. Dugnaden i borettslaget er et eksempel på dette. Andre møter er viktige for å bygge sosial kapital av brotypen. Instrumentelle møter der en er sammen med mennesker som kan ha ulik tilhørighet, for eksempel med hensyn til politiske verdier og livssyn, er eksempler på det (Audunson 2009).

2.3.1 Oldenburg og begrepet ”Tredjested”

Oldenburg (1999) er mer opptatt av det uformelle møtet og møteplassene. Han hevder at bortfall av det han kaller tredjesteder i samfunnet, gjør at sosialt samvær og sosiale nettverk faller. Fra hans syn er det tre sentrale steder i folks liv. Hjemmet er det første stedet, jobben

det andre, og uformelle møteplasser mellom hjem og arbeid i lokalsamfunnet er tredjestedet. Tredjesteder er offentlige steder som legger til rette for samvær og kontakt mellom mennesker i uformell form. Prat og snakk er hovedaktiviteten på et tredjested. Man går dit for å slå av en prat og bli kjent med andre. I følge Oldenburg (1999 s. 17) varierer framspring av tredjesteder med kulturell setting og historisk tid. Kafeer eller puber er eksempler på tredjested. I følge Oldenburg har tredjested følgende kjennetegn:

- Det er nøytrale steder. Det er ikke noe hierarki blant deltakerne, og ingen er vert eller gjest der.
- Folk med forskjellig sosial status kommer til stedet. Der møtes man på tvers av generasjoner, kjønn, og sosial klasse. Individens personlighet avgjør hvordan man blir tatt i mot, ikke sosial status.
- Hovedaktivitet er uformell samtale. Alle kan delta i samtalen. Samtalene følger ikke spesifikke emner eller regler. Man kan snakke om alt man er interessert i.
- Det er en lavterskel arena. Det er lett tilgjengelig både tidsmessig og fysisk, og man kan komme når som helst. Det kreves ingen medlemskap eller kvalifikasjon for å komme inn.
- Stedet er lite krevende både med hensyn til utforming og aktiviteter som foregår der. Det er lav profil.
- Stedet har faste besøkende og tar samtidig imot nykommere.
- Det betraktes som et andre hjem. Det er et hjem utenfor hjemmet, der man kan være like komfortabel og avslappet som i hjemmet.
- Det er et sted der man kan treffe kjente eller bli kjent med andre. Man kan finne andre som har samme interesse eller som man har noe til felles med. Kort sagt, det er et sted hvor man kan bli kjent med andre, utveksle informasjon, hjelpe andre eller få hjelp fra andre til å løse problemer sammen.
- Hensikten med å delta i et tredjested er å ha det gøy og hygge seg. Folk vil gå dit for å glemme livets problemer og ha det trivelig.

Tredjesteder er viktige for å bygge sosial kapital i både bånd- og bro type. Oldenburg (1999) har samme synspunkt som Putnam (2000) at i dag finnes mye sosial kapital av båndtype, men samfunnet trenger mer sosial kapital av brotype. Han ser på tredjested som et viktig sted for å skape sosial kapital og motvirke sosial isolasjon. Oldenburg hevder at tredjested er et

avgjørende sted for å skape demokrati i et samfunn. Å delta i et tredjested betyr å delta i samfunnet, ha sosialt samvær, delta i sosiale aktiviteter og ta sosialt ansvar. Med hjelp av Oldenburgs tredjesteds begrep forsøker jeg å finne ut hvordan biblioteket kan være en uformell møteplass der innvandrerkvinner kan ha uformell kontakt med andre. Jeg skal bruke tredjesteds teori for å svare på spørsmålet: Er biblioteket et slikt tredjested for innvandrerkvinner?

2.3.2 Lav- og høyintensive møteplasser

Det var professor Ragnar Audunson som første gang brukte uttrykkene lav- og høyintensive møteplasser i artikkelen *The public library as a meeting-place in a multicultural and digital context: The necessity of low-intensive meeting-places*. Høyintensive møteplasser er arenaer der vi lever ut våre primære interesser og verdier i fellesskap med mennesker som deler disse interessene og verdiene. Lavintensive møteplasser er arenaer der vi eksponeres for andre verdier og interesser (Audunson 2005). Selv om begrepene er beslektet med Goffmans beskrivelse av front stage/ back stage, fanger de en annen dimensjon av møteplasser. En viktig forskjell mellom front/back stage og lav/høyintensive møteplasser er at i ”back stage” kan man møte de samme menneskene som man møter ”front stage”. Men på en lavintensiv møteplass møter man gjerne andre personer enn på en høyintensiv møteplass. Men det betyr ikke at det er noen nødvendige motsetninger mellom høyintensive og lavintensive møteplasser. Noen møteplasser, som for eksempel en kafé, kan være både høy- og lavintensiv. Et sentralt kjennetegn med lavintensive arenaer er at de vil legge til rette for møter mellom mennesker som ikke utsettes for hverandre på andre arenaer. Når religiøse samles i den lokale kirken hver uke er det en høyintensiv arena, mens når vi sitter på en benk i en park og ser på andre mennesker, kan parken beskrives som en lavintensiv arena. Både lav- og høyintensive møter og møteplasser er viktige fra ulike dimensjoner for å tilfredsstille individers liv og samfunnets demokrati- utvikling.

Mennesker er sosiale vesener og vil søke sosialt samvær med andre. Vi investerer vår tid og våre penger for å komme ut fra privatsfæren og oppleve fellesskap med andre. I følge Audunson (2005) er høyintensivt engasjement viktig for den enkelte. Det gir mening til deres liv. Det er også viktig for et demokratisk samfunn. Det gir samfunn med involverte medlemmer som har mer toleranse, og det er utrolig viktig fra et integrasjonsperspektiv.

”People who are not affiliated with and integrated into such arenas, run a higher risk of being isolated and marginalized than those who are participants” (Audunson 2005).

I følge Audunson (2009) søker vi sammen med mennesker vi deler interesser og verdier med, noe som langt på vei skjer automatisk. Det er ikke nødvendig for stat eller kommune å organisere supporterklubber, sangkor eller religiøse menigheter. Det skapes automatisk. Derimot å skape arenaer der folk utsettes for hverandre fra ulike bakgrunner krever tiltak. Teknologisk utvikling og innvandring gjør at samfunnet endrer seg. For noen århundrer siden kunne man se av folks klær hvilken klasse de tilhørte. Hver klasse i samfunnet hadde en spesifikk klesstil. Men industri samfunnet og masseproduksjon bidro til standardisering i klesstil. I dag er det ikke lett å finne ut hvilken klasse en person tilhører med bare hans eller hennes utseende. Dessuten har tilgang til massemedia gjort at folk har større mulighet til å velge det de liker. For noen tiår siden var det bare en eller to fjernsyns- eller radio- kanaler. Men i dag finnes masse ulike valgmuligheter.

Vi bor i et flerkulturelt samfunn. I et flerkulturelt samfunn kan slike høyintensive arenaer føre til fragmentering. Folk med ulik ideologisk tilhørighet eller ulike interesser vil finne hverandre og være med dem som ligner på dem eller har samme interesse og tro. Dette faktum er mer synlig i store byer. Det finnes mange lokalmiljøer i store byer der innbyggerne tilknyttet en spesifikk kultur eller samfunnsgruppe, lever sine liv uten særlig kontakt med andre grupper i samfunnet. Folk har flere muligheter til å velge ut fra sine interesser. På den annen side, jo mer flerkulturelt samfunnet er, jo mer fragmentert blir det. Ulike grupper eksponeres ikke overfor andre, og man kan si at de er usynlige for hverandre. De er nesten blinde for andres verdier og interesser. Så de kan ikke tåle, forstå eller støtte hverandre. La oss forklare dette med et eksempel. Vi kan sammenligne samfunnet med en stor elefant og de ulike fragmenterte gruppene som blinde mennesker som er født blinde og aldri har sett en elefant. Det gis en oppgave til dem om å røre elefanten og deretter beskrive hva en elefant er. Hver av dem rører en del av elefantens kropp og får dermed ulik forståelse av elefanten. Den som rører elefantens ben beskriver elefanten som en kolonne, og de som rørte elefantens snute beskriver elefanten som en slange. Med dette eksemplet kan vi forstå at ulike grupper i samfunnet trenger arenaer der de får mulighet til å eksponeres for andre. Og det er derfor et

flerkulturelt samfunn krever enda flere tiltak for å skape lavintensive møteplasser. Et samfunn med høy grad av segregasjon har mer behov for lavintensive møteplasser. Teorien om lav/høyintensive møteplasser vil anvendes for å svare på spørsmålet om hvordan biblioteket kan være en lav- eller høyintensiv møteplass for innvandrekvinner.

2.3.3 Innvandrere og møteplass i Norge

I følge IMDI (Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet) bidrar regjeringen i Norge med å skape et inkluderende samfunn som sikrer alle like muligheter til deltakelse. Dialog og samhandling mellom myndigheter og innbyggere er forutsetning for å utvikle et godt og inkluderende lokalsamfunn. I denne forbindelse arbeider IMDI med å kartlegge lokale møteplasser mellom innvandrere og myndigheter. Den slags møteplasser bidrar til å øke forståelse, forebygge konflikter og øke deltakelse i samfunnsaktiviteter fra innvandrergrupper. IMDI definerer møteplasser for innvandrere som en organisert tilrettelegging for dialog og samhandling mellom representanter for innvandrerbefolkningen og lokale myndigheter. I følge IMDI er det viktig å ha slike møteplasser, fordi et velfungerende demokrati forutsetter at alle grupper i befolkningen deltar i beslutningsprosesser på ulike nivåer. Innvandrere er fortsatt, bortsett fra i noen store byer, relativt lite representert i politiske beslutningsprosesser i Norge. Det er derfor viktig å sikre at deres stemme blir hørt gjennom andre supplerende lavterskelordninger som lokale møteplasser. Møteplasser mellom myndigheter og innvandrerbefolkning kan bidra til:

- Å gi innvandrerbefolkningen medvirkning på beslutninger som angår deres levekår.
- Sikre offentlige myndigheter kunnskap om innvandremiljøene.
- Øke treffsikkerheten på kommunale tiltak
- Skape økt forståelse av og å forebygge konflikter
- Fungere som et bindeledd mellom innvandrere og myndigheter
- Fungere som en læringsarena for demokrati og politisk arbeid

IMDI er mest opptatt av å skape møteplasser mellom innvandrere og myndigheter. Men innvandrere trenger også møteplasser for å møte folk og ha sosiale kontakter i offentlige sfærer. I denne forbindelse kan offentlige sfærer i lokalsamfunnet brukes som møteplass for

alle innbyggere. Folkebiblioteket er en offentlig sfære som har potensiale til å bli brukt som møteplass for alle i samfunnet, også innvandrere. Noen offentlige sfærer, som folkebiblioteket, bidrar til å skape møteplasser for minoritetsgrupper. Det skal jeg se nærmere på i underkapittelet 2.5.1 og 2.5.2.

2.4 Offentlighet

Den tyske filosofen og sosiologen Jurgen Habermas drøfter i boken *Borgerlig Offentlighet* hvordan offentligheten utviklet seg i Vest-Europa fra 1700 til 1900-tallet. Han setter offentlighetsteori og demokratiteori sammen og forsøker å forklare hva et demokrati er og offentlighetens forhold til demokratiet. I følge Habermas (1991 s.2) ble begrepene ”offentlighet” og ”privat sfære” først tatt i bruk og ga mening i det 17. Og 18. århundre (Habermas 1991 s.2). Offentlighet ble forstått som et rom mellom markedet og staten. Med den borgerlige offentlighet forstås først og fremst den sfære der privatfolk samles til publikum (Habermas 1991 s.25). Han mener at det sosiale rommet, som er statsfritt og rasjonelt, kan defineres som offentligheten. Ved privatkapitalismens framvekst fikk borgerne et behov for å løsrive seg fra stat og kirke. Dette viste seg blant annet ved at de støttet kunst og kultur, slik at det oppstod et kulturliv uavhengig av kirken og kongedømmet. Dermed oppstod det rom for kritikk, både av kunsten og andre emner, som igjen førte til et klima for offentlig debatt (Webster 2002, gjengitt etter Eikeland 2007 s.23).

På slutten av 1700-tallet dukket det opp uformelle møtesteder i de vestlige land. Der deltok mange av borgerne, men samtidig ble mange ekskludert fra disse uformelle møtene, for eksempel menn uten eiendom eller utdannelse og kvinner. Man kan si at de som deltok, tilhørte middelklassen som hadde tid til slike aktiviteter. Dessuten skapte den europeiske borgerlige litteratur og kunst som vokste fram på 17-tallet, offentlighet. Borgerne hadde ikke politisk makt i denne perioden, men gjennom litteratur og kunst uttrykte borgerne sin mening om moral og politikk. Det ble grunnlaget for å danne borgerlige samfunnsinstitusjoner og for å kreve politisk makt. Dette var begynnelsen på kravet om demokrati. Aviser og tidsskrifter ble frigjort fra statens kontroll og ble en kilde til at borgerne kunne uttrykke sin mening og ble en kilde til kritikk.

Offentlig mening ble dannet gjennom ulike kilder, enten fysiske eller virtuelle. Teatre, musser, kafeer, bokhandlere og bibliotek ble arenaer der man hadde mulighet til kommunikasjon med andre og til å utveksle meninger. Folk ble utsatt for andres meninger ved å lese aviser og bøker, høre på radio eller ved å gå på teater, kaffehus og museer. Publikum kunne deles i tre kategorier: lesende publikum, lyttende publikum og resonnerende publikum. Eksponering for andres meninger gjennom overnevnte møteplasser og frie organisasjoner, samt fri debatt mellom borgere om samfunnstemaer, førte til utvikling av begrepet offentlig opinion. Statsmakten måtte ta hensyn til offentlig mening, og det var en grunnleggende faktor for demokratidannelse. Tilgang til informasjon er kjernen i denne borgerlige offentligheten. Men forandringer i sosial struktur, industrisamfunnet og tendensen til kapitalisme førte til forfall av offentligheten. Fremveksten av moderne massemedier som styres med reklame av markedsinteressegrupper og egosentriske grupper, førte til at publikum endret sin karakter fra kulturresonnerende til kulturkonsumerende. Vestheim (1997 s.77) hevder at i *Borgerlig offentlighet* ender Habermas opp med en pessimistisk framstilling av den offentlige sfæren, men i *Faktizität und Geltung* argumenterer han for at offentligheten som møteplass for en tvangsfri debatt, framdeles har en overvåkings- og kontrollfunksjon som kan være med på å sikre frie rettigheter (ytringsfrihet, organisasjonsfrihet) i demokratiske rettstater.

Webster (2002) ser på noen offentlige steder, ut fra Habermas offentlighetsteori, som arenaer for tilrettelegging av borgerlig offentlighet. Han nevner blant annet allmennkringkaster og folkebibliotekene. En offentlig samfunnsinstitusjon som folkebiblioteket er en kilde til informasjon i det moderne, informasjonsbaserte samfunnet. Det representerer formidling av kunnskap, informasjon og kultur. *Lov om folkebiblioteket* (1985), som sier at ” bøker og annet materiale skal stilles gratis til disposisjon for alle som bor i landet”, representerer et demokratisk perspektiv på biblioteket. Alle kommuner har plikt til å drive et folkebibliotek. Bibliotekene finansieres av staten men drives uavhengig av politiske interesser. Dessuten skal bibliotekarene hjelpe brukere uten fordømmelse.

Public libraries were formed and developed on the basis of a notion that information was a resource which belonged to everyone rather than being a commodity which might be proprietary...it is fundamental to the public library network that if people want information they ought to have help in getting it and not be penalized in that search. (Webster 2002 s.17 7)

Med denne karakteren av offentlighet kan folkebiblioteket betraktes som en offentlig institusjon med potensiale til utvikling av demokrati. Vestheim (1997) ser på biblioteket som en samfunnsinstitusjon for formidling av informasjon, kunnskap og kultur. Med gratis tilgang til ulike oppfatninger om alle saker i folkebiblioteket, forsterkes den demokratiske interessen som er knyttet til biblioteket. Folkebiblioteket er et sted som er åpent for alle, tar imot alle og kan tilby opplysning og kunnskap til den enkelte i lokalsamfunnet. I følge Vestheim (1997 s.95) får folkebiblioteket en flersidig offentlighetsfunksjon ved at det både skal verne om retten til opplysning og informasjon og samtidig inkludere nye behov for offentlige tjenester, som for eksempel retten til å oppholde seg fritt og uten vilkår i det offentlige rom. Retten til å vite er et klassisk demokratisk krav fra opplysningstida, mens retten til å oppholde seg fritt idet offentlige rommet er skapt av det postmoderne samfunnet.

2.5 Folkebibliotekets rolle

Vi bor i et postindustrielt informasjonssamfunn der tilgang til informasjon er mulig gjennom mange kanaler. Ved å betrakte den tradisjonelle rollen til biblioteket som en kanal for tilgang til kunnskap og informasjon, forsvinner nødvendigheten av eksistensen til folkebiblioteket fordi det finnes mange kanaler som kan oppfylle dette behovet. Med endring av borgernes behov, endres folkebibliotekets oppgave og rolle i samfunnet. Folkebiblioteket er en institusjon i endring, basert på brukernes ønsker. I dag følger folkebiblioteket brukernes ønsker og behov, og fordi brukerne av folkebiblioteket kan være alle borgere som bor i lokalsamfunnet, har folkebiblioteket ulike tjenester og roller. I følge Duvold & Sæbø (2001 s.172) kan folkebiblioteket betraktes som både a) et fysisk offentlig rom i samfunnet; b) en dokumentsamling, og c) en sosial og kulturell institusjon.

Andersson og Skot-Hansen (1994) presenterer fire modeller for det lokale folkebibliotek som fremhever dets ulike roller: *Kunnskapssenteret*, som har fokus på utdanning og viten og samarbeid med utdanningssektoren. Denne rollen utvikler borgernes opplysning og kunnskap. *Informasjonssenteret* med tilbud om informasjon og samfunnsinformasjon er dets viktigste oppgave. Økonomisk utvikling er resultat av denne rollen. *Kultursenteret*, som formidler kultur gjennom ulike aktiviteter som arrangementer, utstillinger og verksted er en hovedoppgave. Biblioteket tilbyr formidling av opplevelse i dette forholdet, og endelig *Sosialsenteret* som tilrettelegger sosial kontakt og hvor møteplass vektlegges. Biblioteket som

sosialsenter er en ny rolle som er blitt vektlagt de siste årene. Denne rollen resulterer i sosial velferd. I underkapittelet 2.5.1 beskrives mer om det.

Audunson (2001) presenterer en undersøkelse som bygger videre på Andersson og Skot-Hansens modeller for det lokale folkebiblioteket med å fokusere på folkebibliotekets mulige roller fra to dimensjoner. Den ene dimensjonen er knyttet til hvilke tjenester som bør prioriteres i folkebiblioteket, og den andre dimensjonen er knyttet til den prinsipielle begrunnelsen for å bruke knappe, samfunnsmessige ressurser på folkebiblioteket (Audunson 2001). Han fremhever følgende begrunnelser:

- Folkebiblioteket kan være instrumentell problemløser i menneskers hverdagsliv.
- Folkebiblioteket kan ses som et redskap for demokrati ved å muliggjøre tilgang til informasjon og kunnskap til alle.
- Folkebiblioteket kan være et instrument til å fremme likhet og forhindre klasseskiller ved å gi tilgang til informasjonsressurser.
- Folkebiblioteket kan ses som et redskap for kunnskap og danning.
- Folkebiblioteket kan bidra til meningsfylt og utviklende fritid.
- Folkebiblioteket kan ses som møteplass i lokalsamfunnet som fremmer lokal integrasjon.

Audunson mener at det finnes sammenhenger mellom bibliotek tjenester og mulige overordnede mål og begrunnelser for folkebiblioteket. For eksempel kan formidling av skjønnlitteratur til barn og voksne føre til felleskulturell danning, fremme demokrati og likhet og være et redskap i instrumentell problemløsning. Audunson (2001 s.206) peker på at folkebibliotekene får ressurser og rammebetingelser for øvrig fra politikerne, mens bibliotekarene har ansvaret for å produsere tjenestene. Brukerne, politikerne og bibliotekarene blir dermed de tre sentrale interessentene i forhold til folkebiblioteket. Bibliotekets rolle kan betraktes fra ulike perspektiver. Det kan ses fra brukernes, bibliotekarenes eller politikernes synsvinkel. Basert på en kvantitativ undersøkelse som ble gjennomført med å konsentrere seg om et utvalg av bibliotekarer, politikere og brukere med fokus på deres mening om folkebibliotekets rolle og oppgaver, forsøker Audunson å finne ut hvordan de tre gruppene tenker i forhold til folkebibliotekets oppgaver og rolle i samfunnet. Han konkluderer med at

de tre sentrale gruppene i hovedsak er enige om hvilke tjenester som bør prioriteres og hva som er det grunnleggende poenget med å ha et folkebibliotek (2001 s.222). Når det gjelder om graden av etterspørsel kan styre utformingen av bibliotekenes tilbud, er det klare konflikter og uenighet mellom gruppene. Brukerne har mer instrumentelle syn på biblioteket og er mest opptatt av bibliotekets rolle som fritidstilbud. Politikerne og bibliotekarene derimot er mer opptatt av bibliotekets rolle som formidler av litteratur, informasjon og kunnskap.

Når det gjelder hvilke tjeneste som bør prioriteres og hva som er det grunnleggende poenget med å ha folkebiblioteket, vektlegger de dannelsesfunksjonen. Den viktigste rollen til biblioteket fra et sosialsenter- perspektiv, er biblioteket som møteplass. Audunson sier at det kan godt hende mange mener at bibliotekets rolle som sosial møteplass er viktig, men det er svært få som mener det er dette som er det viktigste. Med bakgrunn i dette håper jeg å kunne si noe om hvilken rolle biblioteket spiller i innvandrerkvinnens hverdagsliv og hvilke roller som er de viktigste i deres liv.

2.5.1 Folkebiblioteket som møteplass

Selv om bibliotekene har blitt brukt som et samlingssted og møteplass i mange år, er det blitt en ny debatt om biblioteket som møteplass i bibliotekfaget i de siste årene. Dorte Skot-Hansen (2001) skriver om forholdet mellom biblioteket og sivilsamfunnet. Hun ser på folkebibliotekets rolle som møteplass og trekker fram tre ulike roller i tre ulike rom som biblioteket kan velge mellom. Den første er det ”moralske eller normformidlende rommet”. Mennesker må skille mellom godt og vondt. Hun mener at biblioteket er en arena som kan bidra til å forankre verdier og normer hos brukerne ved å formidle god kvalitativ litteratur. I følge Audunson (2009) er denne rollen en viktig del av den sosiale kapitalen og et viktig grunnlag for tillit. Når vi har felles normer i samfunnet er det lettere å stole på andre.

Dernest kommer ”sosialrommet” som er interessant i denne sammenhengen. Begrepet ”sosialrommet” er nær til begrepet ”tredjested” av Oldenburg. Skot-Hansen mener ulike møter som foregår i biblioteket kan vise at sosialrommet i biblioteket har potensiale til å være et sted hvor mennesker kan møtes. Hun vil vise at biblioteket er en del av sivilsamfunnet, der biblioteket er en arena for felles samvær. Det siste rommet er ”politologis rommet”, der ulike argumenter og debatter uttrykkes i en formal form. Man må forberede seg først for å snakke om et tema. Dette rommet skaper møteplasser av brotype.

De siste årene det blitt mer fokus på folkebiblioteket som en møteplass der alle kan ha fri tilgang uansett bakgrunn eller sosial situasjon. Bibliotekreform 2014 satt fokus på biblioteket som møteplass.

Bibliotekene må framstå som sosiale møteplasser i lokalsamfunnet, med rom for aktiviteter og verdiskaping. God tilgjengelighet, funksjonelle bygg, innhold og tjenester som appellerer til de ulike brukergrupper og bruksmåter er alle svært viktige faktorer for å ha et godt bibliotektilbud (*ABM-utvikling 2006a s.22*).

I biblioteket møtes folk på mange ulike måter. Det ble gjennomført en empirisk undersøkelse innenfor rammen av PLACE prosjektet. Målet med undersøkelsen var å finne ut i hvilken grad folkebiblioteket er tatt i bruk som møteplass og hva slags møter som skjer i biblioteket, bortsett fra virtuelle møter. Basert på denne undersøkelsen kategoriserer Audunson, Vårheim, og Aabø (2009) ulike møter som skjer i biblioteket i følgende form:

- Biblioteket har noen av egenskapene til tredjested (Oldenburg 1989). Det kan imidlertid ikke være begrenset til bare et tredjested.
- I tillegg til å ha egenskaper karakteristisk for tredjested, er møter som finner sted i biblioteket samtidig relatert til det Oldenburg kaller førstested (hjem og familie). Folk utfører familie aktiviteter i biblioteket.
- Det er også knyttet til det Oldenburg kaller andrested (arbeid og andre faglige aktiviteter). Folk går til folkebiblioteket med kolleger og klassekamerater for å jobbe med fellesprosjekter.
- Biblioteket er arena som er en del av den offentlige sfære i Habermas syn: folk deltar på møter i biblioteket for å lytte til debatter og argumenter og for å utsette seg for litterære, kulturelle og sosiale ideer. De går til biblioteket og søker informasjon som er nødvendig i dagliglivet som borgere i samfunnet.
- Biblioteket er også et sted for planlagte og spontane møter. Det er et sted hvor folk tilfeldigvis møter naboer og venner, og det er et sted hvor man tilfeldig engasjerer seg i samtale med fremmede.
- Biblioteket er et sted for lavintensive møter, hvor man er utsatt for andre folk som er forskjellige fra oss.

2.5.2 Studie av folkebiblioteket som møteplass

Betraktes folkebiblioteket som et tredjested? Har den noen av tredjestedets kjennetegn? I forbindelse med åpningen av et nytt bibliotek i Seattle, ble det foretatt en undersøkelse i denne forbindelse. Fisher (2006) mener at noen av Oldenburgs kriterier om tredjested gjelder på folkebiblioteket i Seattle. Det er et nøytralt sted for alle, og det kan betraktes som et hjem utenfor hjemmet. Samtidig gjelder noen av tredjesteders karakteristikk ikke på biblioteket. Det er ikke garantert at man finner noen man kjenner der, og det er ikke et sted der snakking er hovedaktivitet. Barbro Østlie og Lise Kjørstad (2006) undersøkte hvordan Sagene og Torshov bibliotek har tredjesteds kjennetegn. De mener at bibliotekene har noen av tredjestedets kjennetegn, men hovedaktiviteten i et bibliotek er ikke samtale, men å låne bøker og materiell. Biblioteket har forskjellige avdelinger, og man kan ikke svare på overnevnte spørsmål ved å betrakte biblioteket i helhet. Noen avdelinger, som barneavdelingen, kan betraktes som et sted der samtale er hovedaktivitet. Men ikke i voksen avdeling.

Hilde Ljødal skrev sin diplomoppgave om folkebiblioteket som offentlige møteplass i en digital tid. Med hjelp av kvalitative undersøkelser ser hun på Torshov og Majorstuen bibliotek i Oslo, hvordan de fungerer som møteplass i det lokale samfunnet. Hun forsøker å finne ut hvilke møteplasser som finnes i biblioteket, hvordan møtene skapes, hvilket potensiale bibliotek har som møteplass og hvilke konkrete tiltak som settes i gang i denne forbindelse. Med hjelp av Skot-Hansens tre inntak til sivilsamfunnet og tre modeller av bibliotekrom, ser hun på bibliotekenes tiltak for å skape møteplasser. Ljødal hevder at undersøkelsen viser et rikt bilde av folkebiblioteket som offentlig møteplass. Men begrepet "biblioteket som møteplass" er ikke innlysende. Biblioteket har ulike funksjoner, og møteplass funksjonen er en funksjon på lik linje med andre funksjoner, som for eksempel utlån av bøker. Utlån av bøker er en virksomhet som er ganske synlig, men møteplassfunksjonen er for lite synliggjort og er mest som en usynlig bibliotekstjeneste. "Derfor trenger man nettopp en bevisstgjøring og synliggjøring av biblioteket rolle og status som offentlig rom i et samfunn hvor det bl.a. hevdes at demokratiet forvitres og menneskene "bowler alene" mer enn før" (Ljødal 2005 s.74).

I følge Ljødal bygger flere av møteplassiltakene i biblioteket bro mellom ulike individer på tvers av generasjoner og kulturell ulikhet, og flere av tiltakene fører til integrasjon av

fremmedspråklige til det norske samfunnet. Møtene som i utgangspunktet var uplanlagt, førte til spontante møter i noen tilfeller. Dessuten hjalp møtene brukerne til identitet og tilhørighet til bygningen. Biblioteket som møteplass fremhever en ”legitim perifer deltakelse”. Hun hevder at møteplassene ofte skapes via ulike rom. Det verdibaserte rommet, sosialrommet og læringsrommet. Det politologiske rommet er ikke så mye i funksjon.

Jochumsen og Rasmussen (2000) gjorde en undersøkelse om hvilke forhold ulike typer mennesker har til biblioteket og forholdet mellom folkebiblioteket og folks hverdagsliv. De hadde et bredt utvalg av informanter på tvers av utdanningsnivå, økonomi, og sosial status. Disse ble delt opp i fire grupper ut fra samme kriterier. De brukte en kvalitativ metode basert på telefonintervju. Dataene ble analysert basert på Pierre Bourdieus livsstilsteori. Informantene ble spurt blant annet om hva de mente biblioteket kunne sammenlignes med. Svarene ble delt inn i fire kategorier: som kulturinstitusjon, som et sted for opplysning og kunnskap, som offentlige kontorer og til slutt som sosiale samlingssteder. Informantene ser på biblioteket som et sosialt samlingssted, fordi biblioteket er et sted for alle og gir rom for sosialt samvær.

PLACE (Public Libraries- Arenas for Citizenship) er et prosjekt som tar sikte på å undersøke muligheten for å utvikle folkebibliotekene i flerkulturelle lokalsamfunn, som møteplass og som en arena for å bygge sosial kapital. Det er knyttet til sosial samhörighet og integrasjon i det flerkulturelle og digitale samfunnet. Prosjektet begynte i 2006 og ble gjennomført med kvalitative og kvantitative undersøkelser om biblioteket som møteplass. Begrepene høy/lavintensive møteplasser av Audunson (2005), og sosial kapital er kjerneteorier som tas i bruk i forhold til møteplassfunksjonen i biblioteket. Til tross for at vi bor i et flerkulturelt samfunn, er lavintensive møter viktigere og mer verdifulle enn høyintensive møter. Møtene mellom mennesker som har ulik kultur eller sosial status er veldig viktig i et samfunn for å skape tillit, toleranse og demokrati. I PLACE- prosjektet viser det seg at lokalbiblioteket fungerer som både høy- og lavintensiv møteplass.

Marie Chetwynd Eikeland (2007) gjennomførte en kvalitativ undersøkelse om biblioteket som møteplass i lokalsamfunnet. Hun forsøkte å finne ut at hva slags møter som fant sted i biblioteket og hva biblioteket kan gjøre for å fungere bedre som møteplass og som sosial kapital skaper. Hun har plukket ut to filialer av Deichmanske bibliotek i Oslo, Røa og

Torshov som ligger i to forskjellige bydeler, og sammenlignet dem. Hun konkluderer med at biblioteket er både en høy- og lavintensiv møteplass. Den har mange trekk fra Oldenburgs tredjested. Aktivitetene i biblioteket kan være både "front stage" og "back stage". Hun mener at biblioteket er fjerdested.

Åshild Ubostad Plener (2008) har undersøkt biblioteket som møteplass for ungdom. Hun ser på ungdoms forhold til biblioteket som møteplass, hvordan ungdom oppfatter biblioteket og hvordan det fungerer som møteplass for dem. Hun brukte kvalitativ metode basert på fire fokusgrupper. To grupper med tilhørighet i en drabantby og to grupper fra en sentrumsbydel. Hun mener møtene som ungdommene har i biblioteket i stor grad er høyintensive møter. Lavintensivmøtene er synlige i noen tilfeller, som når de kommer for å snakke med nye mennesker, men i mye mindre grad. Graden av høy- og lavintensive møter i de ulike bydelene er ikke det samme. Drabantbybrukerne opplevde biblioteket som et hjem utenfor hjemmet og biblioteket spiller en sentral rolle i livet deres. Gruppene viser stor grad av bonding sosial kapital, men liten grav av bridging.

2.6 Migrasjon

Vi lever i et flerkulturelt og digitalisert samfunn. Innvandrere fra forskjellige deler av verden migrerer til andre land av svært ulike grunner. Migrasjon er en del av menneskets historie. I følge Kjelstadli (2008 s.22) kan migrasjon defineres som det å ta opphold et annet sted for en lengre periode. Å ta opphold et annet sted kan være i et annet land, en annen by eller bydel. Migrasjon kan også beskrives som enhver bevegelse av mennesker fra et sted til et annet, over kort eller lang avstand, i små eller store grupper. Knut Kjelstadli, i boken *Sammensatte samfunn* forteller migrasjonens historie og nevner ulike migrasjonstyper. Han hevder at migrasjon skjer av ulike motivasjonsgrunner. Den første er økonomisk motivert migrasjon. Fra 1500-tallet ble mennesker hentet eller dro til et arbeidsmarked av økonomiske grunner. Økonomisk motivert migrasjon er enten frivillig eller ufrivillig. I den frivillige formen vandret folk inn i områder som enten var tynt bosatt eller som hadde mer mulighet for bosetting enn det stedet som de opprinnelig kom fra. Innflytterne hadde mer fysisk og teknologisk makt enn urfolkene. Denne migrasjon kan kalles "kolonisering". For eksempel: portugisiske handlingsstasjoner i Øst-Afrika, India og Sørøst- Asia.

Den andre formen for økonomisk motivert migrasjon er arbeidskraft som kan deles i frivillig eller ufrivillig del. Arbeidskraften var en form for kapital. Derfor førte handel med arbeidskraft til den ufrivillige formen for migrasjon. Slaveri er et eksempel på det. Den frivillige formen for arbeidskraftsflytting er den som kalles ”kontraktarbeid”. Det var folk som frivillig flyttet til et arbeidsmarked ved å selge sin arbeidskraft. Den pakistanske innflytningen til Norge er et eksempel på den typen migrasjon. I noen tilfeller ble arbeidskraft hentet på grunn av deres kunnskap eller kompetanse som det var mangel på i mottakssamfunnet. Det kalles ”karrieremigrasjon”. I dag flytter personer med god kompetanse eller høy utdanning til velstående land fordi de ikke får samme økonomiske utbytte og velferd i sine opprinnelige land. Uttrykket ”brain drain” brukes om det i dag.

En annen faktor ved migrasjon er politisk bestemt migrasjon. Preget av masse migrasjon gjaldt også en ny type ufrivillige flyttere – fordrevne og flyktninger. Kategorier som flyktninger, statsløse, displaced persons, asylsøkere, folk som oppnår opphold på humanitært grunnlag, er skiller som mest springer ut av juridiske, administrative behov (Kjeldstadli 2008 s. 29). En rekke grunner fører til flukten, krig, borgerkrig, etniske konflikter og forfølgelse av motstandere av et regime er noen grunner. Den siste kategorien er familierelatert migrasjon. Ifølge Kjeldstadli kan tidligere tiders migrasjonssituasjon ha felles røtter med samtidens situasjon, men det finnes også nye trekk i dag som gjør at migrasjon og dens retninger er forskjellig fra før. Til 1925 gikk bevegelsen fra Europa; hele 85 prosent av verdens flyttere kom fra den del av verden. Nå er retningen snudd. Nå går migrasjons bevegelser mot verdens økonomiske sentre.

I dag er situasjonen annerledes i at ny transportteknologi gjør at folk flytter og reiser billigere enn før. Det er lettere å dra fra et sted til annet. Ny informasjonsteknologi som telefon, internett og medier gjør at folk har raskere tilgang til informasjon, samt lettere for å ta kontakt med hverandre. Derfor er det lettere å orientere seg og ta beslutninger om å migrere. I dag er verdensøkonomien mer integrert enn før. Dessuten er det nå færre stater som hindrer utreise. Vi kan se at migrasjon og flytting er globalisert. Globale vandringer fører til flerkulturelle samfunn med et flertall og flere mindretallsgrupper. Derfor finnes nye minoriteter innen mange land.

Kjelstadli (2008 s.51) hevder at en minoritet særkjennes ved tre trekk. Den oppfattes for det første som en særegen kategori i forhold til omgivelsene i andres øyne, eller som en egen gruppe i egne øyne. Grunnlaget kan være seksuell orientering, livsstil, religion eller etnisitet. Videre er den tallmessig i mindretall. Og som et tredje definatorisk trekk: minoritetene står i en maktmessig underlegen stilling. Det brukes forskjellige begreper og ord for innvandrere og dem som er i minoritet i et land. Begrepene flyktninger, fremmede, etniske minoriteter og liknende brukes upresist i mange tilfeller. I noen tilfeller kalles folk som er født i Norge innvandrere eller flyktninger fordi deres foreldre ikke er opprinnelig norske. Eller kanskje kalles de andre generasjons innvandrere, men en flyktning fra England eller Nederland kalles ikke med ordet innvandrer. Det viser at begrepet innvandrer eller flyktning eller tilsvarende har upresis betydning og uklar bruksmåte. Ågot Berger (2001) i boken *Mangfoldighedens Biblioteker* foreslår at man i stedet for innvandrer og innvandringstjeneste velger å ta i bruk ordene etniske minoriteter eller flerspråklige tjenester.

Med et samfunn med et flertall (majoritet) og flere mindretall (minoritet) er det viktig å ta hensyn til forholdet mellom flertall og mindretall. Hvert land kan ha sin særlige politikk i forhold til ulike minoritetsgrupper og i forholdet mellom flertall og mindretall. De ulike politiske måter er segregasjon, assimilasjon og integrasjon. I følge Berger (2001 s.18) betegner segregasjon en politikk hvor mottakerlandet på forskjellig vis sørger for å holde de etniske minoritetene atskilt fra flertallet for eksempel gjennom gettodannelser eller etablering av særlige geografiske områder.

Begrepene assimilasjon og integrasjon brukes i offentlig debatt om hverandre. Ordet assimilering kommer fra det latinske "assimilare", som betyr "å gjøre lik". I følge Kjelstadli defineres assimilering som en situasjon der mennesker som opprinnelig har hatt en minoritetsbakgrunn, har gått helt opp i flertallet, slik at verken omverdenen eller personene selv oppfatter seg som annerledes. I assimilering utslettes minoritetskultur, og minoritetsgruppen mister sin etniske identitet. Derimot er målet for integrering at minoritetene blir inkludert i samfunnet og at personer fra alle grupper har samme innflytelse og posisjon. Kjelstadli (2008 s.106) mener at integrering innebærer to målsetninger: at det ikke er

forskjeller mellom mennesker i flertallet og mindretallet når det gjelder fordeling av goder, at alle mennesker deltar på ulike arenaer i så stor grad som de selv ønsker og at de deltar i tilstrekkelig grad, slik at det finnes relasjoner mellom dem som innebærer at samfunn eksisterer og gjenskapes. Integrering kan skapes på ulike måter, for eksempel via arbeidsliv, utdanning eller politisk deltakelse.

2.6.1 Innvandrere i Norge

Norge er et land som har lang historie med innvandring og innvandrere. ”Innvandring til Norge har foregått i minst 1000 år” (Kjelstadli 2003), men det er først med økningen fra 1970-årene og fremover med innvandring særlig fra Afrika, Asia og Sør- og Mellom-Amerika at innvandring er kommet på den politiske dagsorden (Tesli 2001, gjengitt etter Vaagan 2005 s. 18). I 1995 ble fem minoritetsgrupper i Norge anerkjent som nasjonale minoriteter. De er kvener, skogfinner, romani (reisende, tatere), rom (sigøynere) og jøder. Innvandrere i Norge består av personer med bakgrunn fra 214 ulike land og selvstyrte regioner i dag. De har kommet hit som flyktninger, som arbeidsinnvandrere, for å ta utdanning eller gjennom familierelasjoner til noen i Norge (SSB 2009). I følge Statistisk Sentralbyrå har Norge 4,8 millioner innbyggere. I dag er det 508000 personer bosatt i Norge som enten er innvandret selv eller er født i Norge med innvandrerforeldre. Til sammen utgjør disse gruppene 10,6 prosent av befolkningen.

Et flerkulturelt samfunn har sine utfordringer. Norske politikere har gjort noen tiltak i denne forbindelse. Forsøk på integrasjon og inkludering av innvandrere i Norge var et av de tiltakene. Integrerings og mangfoldsdirektoratet (IMDI) ble etablert for å oppnå. Integrering er et begrep som defineres fra ulike perspektiver. Regjeringen definerer integrasjon slik:

Integrering brukes på en rekke områder, her avgrenset til innvandring og det flerkulturelle samfunnet. Begrepet betegner målet om likestilling gjennom like muligheter, rettigheter og plikter til deltakelse for alle, uansett opprinnelse... ”integrering” brukes ofte som en motsats til begrepet ”assimilering” og signaliserer at innvandrere innen visse rammer kan føre videre kulturell eller religiøse egenart.(St.meld.nr 17 1996-97)

Regjeringens integrasjonspolitikk kan avledes fra ulike offisielle dokumenter og fra relevante lover. En av de lovene er lov om folkebiblioteket som allerede ble nevnt.

2.7 Oppsummering

Jeg har nå vist til flere teorier som er relevante for temaer innenfor biblioteket, møteplass, sosial kapital og innvandrere. Disse teoriene danner grunnlag for spørsmål jeg vil ta med meg i analysen av datamaterialet. Denne gjennomgangen av teori og tidligere forskning har ledet til spesifisering av mine forskningsspørsmål. Det er mange forskere som skriver om sosial kapital og den positive virkningen den har på individets liv og samfunnet i sin helhet. Putnam mener at sosial kapital kan ha ulike former, blant annet bånd- og bro former. Han hevder at tillit er et viktig innslag i den sosial kontakten og for å skape sosial kapital av både bånd- og brotypen. Tillit har tre former: mellommenneskelig, institusjonell og nasjonal. Med å anvende sosial kapitalteorien vil jeg se på i hvilken grad biblioteket som offentlig sfære bidrar til oppbygging av sosial kapital i form av bånd og bro for innvandrerkvinner, og i hvilken grad innvandrerkvinner har tillit til biblioteket som institusjon i lokalsamfunnet.

Wenger (1998) fokuserer på læring som sosial deltagelse i sin teori om praksisfellesskap. Han hevder at vi er sosiale vesener og kan lære gjennom sosial deltagelse. Wengers læringsbegrep består av fire dimensjoner: praksis, fellesskap, identitet og mening. Legitim perifer deltagelse er en teoretisk beskrivelse av hvordan nykommere blir erfarne medlemmer og etter hvert gamle deltakere i et praksisfellesskap. Jeg skal bruke teorien praksisfellesskap og legitim perifer deltagelse for å finne ut hvordan innvandrerkvinner lærer å ta i bruk eller utvikle sine erfaringer i en offentlig sfære som biblioteket. I analysen vil jeg se på hvordan biblioteket fungerer som en arena der innvandrerkvinner kan lære av det norske samfunnet, utvikle tillit gjennom legitim perifer deltagelse og anvende sin læring og erfaring til å bli integrert i det norske samfunnet.

Jeg har tatt med meg ulike møte og møteplassestøteorier. I følge Audunson (2009) kan møter beskrives langs flere dimensjoner: graden av samhandling, graden av fellesskap og tilhørighet og graden av struktur. Oldenburg bruker begrepet tredjested for å beskrive uformelle møteplasser som er utenfor hjemmet (førsted) og arbeidssted (andrested). Audunson (2005)

bruker begrepene lav/høyintensive møteplasser for å kategorisere møteplasser basert på våre intensiver. Høyintensive møteplasser er arenaer der vi lever ut våre primære interesser og verdier i fellesskap med mennesker som deler disse interessene og verdiene. Lavintensive møteplasser er arenaer der vi eksponeres for andre verdier og interesser. Å være møteplass er en av de nye rollene til folkebiblioteket. Jeg bruker møteplasteorier for å se på hvordan biblioteket fungerer som møteplass for innvandrerkvinner og hva slag møter som finner sted på biblioteket for innvandrerkvinner. Med hjelp av Oldenburgs tredjesteds begrep forsøker jeg å finne ut hvordan biblioteket kan være en uformell møteplass der innvandrerkvinner kan ha uformell kontakt med andre. Teorien lav/høyintensive møteplasser vil anvendes til å svare på spørsmålet om hvordan biblioteket kan være en lav- eller høyintensiv møteplass for innvandrerkvinner.

Folkebiblioteket er en institusjon i endring basert på brukernes ønsker og behov.

Folkebiblioteket kan betraktes både fra den tradisjonelle rollen som en kanal for tilgang til kunnskap og informasjon eller den utradisjonelle rollen som en sosial og kulturell institusjon. Andersson og Skot- Hansen (1994) presenterer fire modeller for det lokale folkebiblioteket som fremhever dets ulike roller: kunnskapssenteret, informasjonssenteret, kultursenteret og sosialsenteret. Den viktigste rollen til biblioteket fra et sosialsenterperspektiv er biblioteket som møteplass. Med bakgrunn i dette håper jeg å kunne si noe om hvilken rolle biblioteket spiller i innvandrerkvinneres hverdagsliv og hvilke roller som er viktigst i deres liv.

“The real voyage of discovery consists not in seeking new lands, but in seeing with new eyes.”

(Marcel Proust)

3 Metode

Metode er et redskap til gjennomføring av vitenskapelige undersøkelser. Begrepet metode kommer fra det greske ordet ”methodo” og betyr å følge en bestemt vei mot et mål som innebærer ny viten og innsikt (Johannessen & Tufta 2002 s. 26). I følge Halvorsen (1989) er metode en systematisk måte å undersøke virkeligheten på. Forskningsmetode gjøres etter vitenskapelige kriterier. Det finnes to hovedformer for metode: kvalitativ og kvantitativ metode.

3.1 kvantitative og kvalitative metoder

Det er problemstillingen som bestemmer hvilken metode som bør benyttes i en vitenskapelig undersøkelse. I noen undersøkelser kan man benytte både kvalitative og kvantitative metoder. ”Kvalitative og kvantitative metoder blir ofte sett på som komplementære, snarere enn som motsetninger” (Ringdal 2001 S.107). Disse to tilnæringsmåtene har det felles formål å bidra til bedre forståelse av det fenomenet som skal undersøkes. Derimot har de forskjellige egenskaper. En grunnleggende forskjell mellom kvalitativ og kvantitativ metode er i forhold til bruken av tall. I kvantitative undersøkelser er mengdestørrelse og tall viktige for å få svar på forskningsspørsmålene. Disse besvares med hjelp av tall og tabeller. Men i kvalitative undersøkelser er forskernes forståelse eller tolkning av informasjonen viktig, og forskningsspørsmålene svares med hjelp av tekst og forklaring.

Det finnes mange forskjeller mellom disse to tilnæringsmetodene. I følge Holme og Solvang (1996) er avstanden mellom forskeren og forsøkspersonen stor ved bruk av kvantitativ metode. Med hjelp av tall forklarer forskeren de relevante forhold mellom de undersøkte elementer. Man får få opplysninger om mange undersøkelsesenheter, men i en kvalitativ metode prøver forskeren å få mange opplysninger om få undersøkelsesenheter.

Forholdet mellom forskeren og forsøkspersonen er nær. Med hjelp av dataene vil forskeren gi en forståelse av situasjonen. Valg av kvalitativ forskningsmetode gjøres ifølge Dalen (2004 s.67) når hovedinteressen er å utvikle forståelsen av fenomener knyttet til personer og situasjoner i deres sosiale virkelighet. Kort sagt kan noen undersøkelser gjøres med å studere dypt, og forstå fenomenene med nær kontakt, og andre undersøkelser kan utføres med å måle eller telle og presentere dataene ved hjelp av tabeller og statistikker.

Under arbeidet med denne undersøkelsen har jeg valgt å ta utgangspunkt i en kvalitativ tilnærming til forskningsspørsmålene. Hovedsakelig fordi det er informantenes egne opplevelser og tolkninger av bibliotekbruk det er ønskelig å undersøke. En kvalitativ tilnærming åpner for en innledende forståelse av viktige aspekter i innvandrende kvinners bruk av biblioteket og bibliotekets rolle som møteplass for dem. Fordi den kvalitative tilnærmingen samtidig er fleksibel, vil det være mulig å tilpasse forskningsopplegget etter nyervervet kunnskap underveis.

Bruk av kvalitativ tilnærming kan videre begrunnes med at jeg ønsker å fremstille såpass ukvantifiserbart datamateriale som menneskers holdninger til og oppfatninger av egen virkelighet og selvforståelse. I undersøkelsen vil jeg primært se på informantenes utsagn om hvilke aspekter ved bruk av biblioteket de tillegger verdi og mening, det vil si hvilke aspekter de opplever som betydningsfulle. Informantene vil med egne ord gjøre rede for ulike sider av eget bibliotekbruk, hvordan de bruker biblioteket og hvilke faktorer som kan tenkes å ha hatt betydning for denne bruken.

En kvalitativ tilnærming i forhold til denne undersøkelsen vil ha sine begrensninger, på lik linje med andre undersøkelser som baserer seg på kvalitative data. For eksempel er det vanskelig å få en generell vitenskapelig konklusjon basert på et begrenset antall informanter. Dessuten er det vanskelig å dekke et tilstrekkelig bredt spekter av informanter for å få med seg alle mulig nyanser. Dette på grunn av økonomiske og ressursmessige begrensninger. Den kvalitative tilnærming fremstår likevel som den best egnede i forhold til å besvare forskningsspørsmålene.

3.2 Metode for datainnsamling: Kvalitativt intervju

Kvalitative metoder for datainnsamling kan være i form av case-studier, feltundersøkelser, deltakende observasjon og samtaleintervjuer. Samtaleintervju brukes mest ved datainnsamlings- metode. I følge Kvale (1997 s.79) blir det kvalitative forskningsintervjuet karakterisert som en samtale med en struktur og et formål. En vitenskapelig samtale, eller med andre ord en faglig samtale, er forskjellig fra daglig samtale, i at det er basert på et spesifikt emne med et spesifikt mål. For å finne ut hvor ofte folk går på kino eller bruker biblioteket, trenger man ikke å gjennomføre dyptgående kvalitative intervjuer. Disse spørsmålene kan svares med en kvantitativ undersøkelse, men hvis målet med forskningen er å vite mer hvorfor folk ofte går til på kino eller sjelden bruker biblioteket, er kvalitative intervjuer riktig tilnæringsmåte.

If what you need to find out cannot be answered simply or briefly, if you anticipate that you may need to ask people to explain their answers or give examples or describe their experiences, then you rely on in-depth interviews. (Rubin 2005 s.3)

Formålet med intervju er ifølge Dalen (2004) å innhente beskrivende informasjon om hvordan informantene opplever sin situasjon, og særlig for å få innblikk i deres erfaringer, tanker og følelser. I denne forbindelse har jeg valgt å ta i bruk kvalitative intervju som primært datamateriale for å svare på forskningsspørsmålene, fordi mine forskningsspørsmål er opptatt av hvordan og hvorfor. Gjennom intervjuene kan jeg få den informasjon som er nødvendig for å kunne besvare forskningsspørsmålene på en riktig og vitenskapelig måte. Intervjuet er basert på det delvis strukturerte intervju, også intervjuguide. I følge Kvale (1997 s.21) er forskningsintervjuet en faglig konversasjon, og et halvstrukturert intervju er et intervju som har som mål å innhente beskrivelser av den intervjuedes livsverden, med henblikk på fortolkning av de beskrevne fenomenene.

Ved hjelp av intervjuguide prøver jeg å få informasjon som belyser forskningsspørsmålene. Samtalen må være en faglig samtale for å belyse viktige aspekter ved forskningsspørsmålet. Samtaleintervju har ulike former. Det kan gjøres i gruppeform eller individform. Jeg har valgt

å avgrense metodevalget til kun individuelle intervju. I det individuelle intervjuet, har individer mulighet til å uttrykke seg tryggere, og informantene blir ikke influert av hverandre.

3.3 Gjennomføring av intervjuet

3.3.1 Utvelging av respondenter

Det ble lagt vekt på å finne et utvalg av intervjuobjekter i kategorien innvandrerkvinner som bruker biblioteket ofte i Vestfold fylke og særlig i Tønsberg kommune. Intervjuobjektene er kvinner som snakker farsi, dari og kurdisk. De som snakker disse språkene, er kvinner fra Iran, Irak og Afghanistan. Informantene er kvinner som er over 20 år. Det var veldig krevende å finne informanter som bruker biblioteket ofte eller i hvert fall beskriver seg som brukere av biblioteket fra den aktuelle kategorien i Vestfold fylke. Jeg tok kontakt via Tønsberg Voksenopplæring, Tønsberg bibliotek og Larvik Voksenopplæring med nesten 32 kvinner fra Afghanistan hvor bare 4 av dem beskrev seg selv som brukere av biblioteket, og tre av de fire hadde ikke lyst til å bli intervjuet, enten på grunn av kulturelle begrensninger eller lav tillit til intervjuer som representant for offentlig sektor.

Jeg hadde samme problem i forhold til den neste gruppen som er kurdere. Der hadde jeg kontakt med mer enn 23 personer med kurdisk morsmål, bare 6 av dem beskrev seg som brukere av biblioteket, og til slutt var 4 av dem villige til å bli intervjuet. I forhold til iranere hadde jeg problemer med å finne informanter fordi denne gruppen er det ikke mange av i Tønsberg og omegn. Til slutt tok jeg kontakt med 8 iranere, og 5 av dem beskrev selv som brukere av biblioteket, og ingen hadde noe mot å bli intervjuet. Selv om jeg fikk hjelp fra overnevnte steder til å ta kontakt med informanter, manglet jeg noen informanter fra Afghanistan og Kurdistan. Heldigvis, gjennom kontakt med venner, kolleger på Træleberg skole og naboer, fikk jeg tak i de manglende intervjuobjektene. Det tok mye tid å finne intervjuobjekter. Jeg hadde allerede en anelse om at det ville bli vanskelig å få tak i informanter på grunn av kulturelle begrensninger, men jeg visste ikke hvor stort dette problemet var. Det var viktig for meg å rekruttere folk som hadde tillit til meg. De som var ganske skeptiske, trakk jeg fra utvalgene fordi tillit er viktig for å få nok informasjon om gjeldende temaer.

Kvale (1997 s.59) hevder at hvis målet med studien er å innhente generell kunnskap, skal man fokusere på noen få. Derfor valgte jeg å ha 10 informanter. Til slutt rekrutterte jeg 9 kvinner med minoritetsbakgrunn fra Iran, Afghanistan og Irak. Det var tre grupper fra tre forskjellige nasjonaliteter. Fra hver nasjonalitet rekrutterte jeg 3 kvinner. Utdanning og hvor lenge informantene har bodd i landet i landet er hovedkriterier. Informantene hadde mulighet til å snakke på morsmålet sitt. Det er fordi jeg kan de språkene. Jeg hadde problemer med å finne intervjuobjekter med lav utdanning fra Iran. Derimot hadde jeg problem med å finne intervjuobjekter med høy- utdanning fra Afghanistan. Dessuten ble en bibliotekar fra Tønsberg bibliotek, som er ansvarlig for innvandrertjenesten, intervjuet.

Informantene jeg rekrutterte er en del av innvandrerkvinnene i Norge. Hver av dem hadde sitt eget forhold til biblioteket og samtidig hadde bibliotek forskjellige roller i deres liv. Dessuten hadde de i mange tilfeller felles uttrykk i forhold til bruk av biblioteket. Det er umulig å dekke et tilstrekkelig bredt spekter av informanter til å få med seg alle mulige nyanser fordi en masteroppgave er begrenset i forhold til tid og ressurser. Fordi jeg ville ha en god dialog og en naturlig samtale med øyekontakt og mulighet til observere kroppsspråket til informantene, var det viktig for meg å ta opp intervjuet. Derfor kunne jeg ikke rekruttere dem som var skeptiske til det.

3.3.2 Utarbeiding av intervjuguide

Intervjuguiden er et verktøy for intervjueren til å identifisere temaer og variabler i intervjuene slik at intervjueren ikke glemmer å stille viktige spørsmål. I følge Dalen (2004) er det ofte et godt råd å ha prosjektets arbeidstittel og problemstillinger liggende foran seg når man utarbeider de ulike temaene og spørsmålene som skal inngå i guiden. Siden jeg valgte kvalitativt delstruktur-intervju som metode for datainnsamling, hadde jeg behov for en intervjuguide. ”En intervjuguide omfatter sentrale temaer og spørsmål som til sammen skal dekke de viktigste områdene studien skal belyse” (Dalen 2004 s.29-30).

Kvale (1997 s.77) mener at hvert enkelt intervju spørsmål kan evalueres etter en tematisk og en dynamisk dimensjon: tematisk med hensyn til dets relevans for forskningstemaet, og

dynamisk med hensyn til de mellommenneskelige forhold som oppstår i intervjuet. For å ha et godt intervju spørsmål må man ta hensyn til både tematisk og dynamisk dimensjon. Det er viktig å ha dynamiske spørsmål i intervjuguiden for å motivere informantene til å fortelle om sine opplevelser, erfaringer og følelser. I intervjuguiden har jeg brukt både tematiske og dynamiske spørsmål. De tematiske spørsmålene varierte fra tematisk ordnede stikkord til ferdig formulerte åpne spørsmål.

Kvale deler intervju spørsmålene i forskjellige typer: Introduksjon, oppfølging, inngående, spesifiserende, direkte, indirekte, strukturerende, og fortolkende spørsmål.

Introduksjonsspørsmål kan være det første spørsmålet som stilles. Denscombe (2007 s.193) mener at det første spørsmålet har en spesiell betydning i intervjuet. Det bør tilby intervjuobjektet sjansen til å slå seg ned og slappe av. Intervjuobjektssvarene kan utvides med å stille noen oppfølgingsspørsmål til intervjuet. Slik kan intervjuer sondere mer i detaljer. Den slags spørsmål kalles inngående spørsmål. Intervjuer kan få mer presis beskrivelse og svar med å stille spesifiserende spørsmål. Intervjuer kan stille spørsmål om temaet med direkte og indirekte spørsmål. Intervjuer er ansvarlig til intervjuretning. Lange svar som er irrelevante til undersøkelsestema kan stoppes høflig av intervjuer med et strukturerende spørsmål. Svarene kan fortolkes ved å stille noen fortolkende spørsmål for å være sikker på at intervjuer har forstått svarene riktig.

Jeg hadde en åpen intervjuguide med forskjellige spørsmål. Spørsmålene ga rom for forklaring, fortelling og åpent svar med bruk av spørreordene hvordan, hvorfor, hva og hvilke. De fleste av spørsmålene hadde veldig åpen formulering og kunne stilles med forskjellige ord og begrep. Spørsmålene hadde en logisk rekkefølge, men i løpet av intervjuet fant jeg ut at den planlagte rekkefølgen ikke kunne brukes i det hele tatt, og at det ikke var så viktig å følge denne rekkefølgen. Intervjuguiden begynte med noen åpningsspørsmål der informantene kunne presentere seg og beskrive sin situasjon og bruk av biblioteket. Etter åpningsspørsmål var det noen spørsmål som gjorde at respondentene rettet sitt fokus mot hovedtemaet i intervjuet. Deretter kom de spørsmålene som gikk dypere på temaene. Jeg var oppmerksom på under intervjuene om noen trengte mer forklaring i forhold til spørsmålene. I intervjuguiden hadde jeg ikke noen oppfølgingsspørsmål på forhånd, men under utføringen av intervjuene

benyttet jeg noen oppfølgingsspørsmål for å få bestemt informasjon av informantene. Intervjuspørsmålene kunne avsluttes med å spørre om informantenes vilje og forventning i forhold til intervjutema.

3.3.3 Pilotintervju

I forkant av et intervju er det vanlig å ta i bruk et eller to pilotintervjuer for å teste ut spørsmål, utstyr og intervjuprosessen. To pilotintervjuer ble gjennomført med to damer fra Iran og Kurdistan, som bidro til enkelte justeringer i intervjuguiden. Under dette pilotintervjuet ble det fra min side brukt en lydopptaker for å ta opp intervjuet. Dette fungerte bra, og jeg har derfor benyttet meg av denne også i de senere intervjuene mine. Å gjennomføre pilotintervju er en ganske viktig øvelse til å føle seg tryggere og for å mestre situasjonen bedre. Gjennomføring av pilotintervjuene førte til noen endringer på uklare spørsmål.

3.3.4 intervjuene

Selv om jeg ga bakgrunnsopplysninger om forskningsprosjektet på forhånd, før intervjuet ved første kontakt, opplyste jeg igjen intervjuobjektene om målet for forskningsprosjektet. Det er veldig viktig å snakke om intervjuerens taushetsplikt, undersøkelsens formål og bruk av informasjonen som gis via informantene før man begynner med intervjuene. Intervjuene ble gjennomført på ulike steder som Tønsberg bibliotek, Larvik Voksenopplæring og hjemme hos respondentene. Jeg lot respondentene selv velge stedet slik at de følte seg komfortable og trygge. Det viktigste fra min side var å finne et sted der vi kunne snakke uforstyrret og sørge for at respondentene trivdes. Jeg avtalte møte med to intervjuobjekter som ikke kom. Noen ringte og sa at de hadde ombestemt seg, ellers hadde jeg ikke noe problem med gjennomføring av intervjuene til avtalt sted og tid.

Intervjuene varte fra 50 til 90 minutter, og fungerte generelt bra. Enkelte informanter har naturlig nok hatt mer å fortelle enn andre, men også de respondentene som hadde mindre å fortelle var interessante og helt relevante for det videre arbeidet. Fordi menneskelig

hukommelse er upålitelig som forskningsinstrument og jeg ville ha en naturlig samtale med intervjuobjektene, var det viktig for meg å ta opp intervjuene på bånd. Selv om båndopptak og andre tekniske hjelpemidler kan føre til at intervjuobjektet bevisst eller ubevisst reserverer seg eller holder tilbake informasjon, så de fleste ut til ikke å ha noe problem med det. Etter noen minutter virket det som om informantene glemte lydopptakeren, og de snakket ganske komfortabelt. Jeg tok samtidig noen notater under intervjuene. På noen spørsmål ga informantene lite informasjon, og jeg måtte stille flere oppfølgende spørsmål. Jeg følte at med litt mer forklaring og hjelp, kunne de gi mer informasjon.

Jeg ga informantene en pause eller to i løpet av samtalen med forskjellige påskudd for å gi dem mulighet å tenke litt og kanskje komme med noen flere historier eller opplevelser med bruk av biblioteket. Etter at intervjuet var ferdig, undertegnet jeg et garantibrev og ga den til informantene. På garantibrevet står at deres utsagn bare kan brukes i forbindelse med denne masteroppgaven og at deres navn vil holdes anonymt. Først planla jeg at informantene skulle presentere seg og snakke litt om sin livssituasjon før og etter at de kom til Norge og om hvordan de trivdes i Norge. Dette førte til at informantene følte seg klare til å svare på de andre spørsmålene. Mange av dem ville snakke mye og forklarte ganske mye om hva de hadde gjort før eller gjorde nå, og de forklarte hvorfor de trivdes eller ikke her i Norge. Dette gjorde det mulig for meg å innhente verdifull bakgrunnsinformasjon om informantene. Jeg fikk veldig rike data i denne forbindelse og skal bruke dem underveis med å analysere forskningsspørsmålene. Flere av intervjuobjektene syntes at det var ganske spennende og viktig at noen brydde seg om innvandrerkvinnens bruk av biblioteket, og de vil få resultatet fra min analyse og min ferdige masteroppgave.

3.4 Transkribering

Intervjuene ble lastet ned på min bærbare pc etter at jeg ble ferdig med hver samtale. Dessuten hadde jeg ekstra kopier på minnepinner for å sikre at ikke dataene skulle gå tapt. Noen ganger fikk jeg ideer i løpet av intervjuene. Derfor noterte jeg stikkord. Intervjuene har resultert i nesten 100 transkriberte sider. Alle gjentakelser ble skrevet ned, fordi det var et tegn på viktighet fra min side, og de kan være viktig tolkningsmateriale. Alle intervjuene ble oversatt fra respondentenes språk til norsk.

4 Analyse

4.1 Kapittelets struktur

I dette kapittelet forsøker jeg å gi svar på forskningsspørsmålene som jeg stilte i det første kapittelet. For å analysere kvalitative data finnes ikke faste standardregler på samme måte som ved for eksempel statistisk analyse. Jeg forsøker å analysere intervju materialet opp mot relevante teorier som ble gjennomgått i kapittel 2. Ved å fokusere på tolkning av informantenes uttalelser, vil jeg analysere intervjuene, og jeg bruker sitater for å illustrere og understreke meninger. Jeg ønsker å se nærmere på innvandrerkvinnens forhold til biblioteket fra forskjellige synsvinkler.

Da jeg ba informantene presentere seg, var nesten alle villige til å fortelle om hvordan de trives i Norge. Derfor synes jeg det er nødvendig å se nærmere på hvordan de opplever situasjonen i Norge. Jeg vil prøve ut fra samtalen å få fram hvordan disse kvinnene bruker biblioteket og hvilken rolle biblioteket har i forhold til ulike sider ved deres liv. Dernest vil jeg se nærmere på om og eventuelt hvordan biblioteket kan hjelpe dem med å bli integrert i det norske samfunnet. Deretter forsøker jeg å diskutere og eventuelt hvordan biblioteket kan bli en bro mellom dem og den kulturen de kommer fra, og sist men ikke minst, vil jeg se på hvordan de oppfatter biblioteket som møteplass og hvordan biblioteket fungerer som møteplass for dem.

4.2 Materialets sammensetning

Jeg har prøvd å gi et uekte navn til hvert intervjuobjekt for å anonymisere dem. Jeg hadde problemer med å finne intervjuobjekter med lav utdanning fra Iran, samtidig som jeg hadde problemer med å finne intervjuobjekter med høy utdanning fra Afghanistan. 6 av respondentene har universitet eller høyskoleutdanning enten i Norge eller i hjemlandet. Noen, som Mina fra Afghanistan, har bare ett års universitetsutdanning. Hana fra Iran er den som har høyest utdanning blant informantene. Hun har mastergrad i idrettsfag fra Teheran universitet. 3 av respondentene har videregående skole. 6 av respondentene har barn, og 3 av dem har ikke barn. 6 av respondentene er gift, to er skilt og en er ugift. Bare Hana fra Iran er gift med

en nordmann. 6 av respondentene kom til Norge via familiegjenforening, og en er kvoteflyktning som kom til Norge via FN. 2 av dem kom som flyktninger med hele familien. 5 av dem har bodd mer enn 7 år i Norge, mens 4 av dem har bodd her i mindre enn 7 år. Sima fra Iran er den informanten som har bodd kortest tid i Norge (bare 8 måneder). Hun er den eneste blant informantene som ikke har jobb. De andre har enten jobb eller praksisplass. Ziba fra Irak (Kurdistan) er den som har bodd lengst i Norge. Hun har bodd her i nesten 17 år. Det yngste intervjuobjektet er 22 år og fra Afghanistan, og den eldste er 38 år gammel og fra Iran. Betegnelse "IR", "AF", og "KU" står for henholdsvis "Iran", "Afghanistan" og "Kurdistan".

Navn	Lan d	Alde r	Morsm ål	Utdannelse	Yrke før ankom st til Norge	Yrke etter å ankomst til Norge	Har bodd i Norge siden...	Grunnen til å komme	Sivilstan d	Barn
Hana	IR	38	farsi	mastergrad i idrettsfag (Teheran universitet)	svømm e-lærer og livredd er	Svømme- lærer, Tospråkli g lærer, minoritets -rådgiver	1999 (har bodd i Norge cirka 10 år)	Familie- gjenforenin g	gift med nordman n	1
Sima	IR	29	farsi	2 år i biokjemi	Styre- leder i et firma	arbeidsløs	8 måneder	Familie- gjenforenin g	gift	0
Tara	IR	30	farsi	To år på videregående skole	hjemm eværen de husmor	student og jobber i kolonial- butikk og sykehjem	6 år	kvoteflyktni ng via FN	skilt	3
Mina	AF	28	dari	ett år på	sekretæ	student	To og et	Familie-	gift	0

				universitet i IT	r på en skole og i en organisasjon		halvt år	gjenforening		
Maria	AF	22	dari	medisinstudent		jobber i butikker eller sykehjem	7 år	flyktning sammen med hele familien	ugift	0
Negar	AF	35	dari	to år på videregående skole	hjemmeværende	assistent i barnehage	8 år	Familiegjenforening	gift	3
Tania	KU	38	kurdisk	hjelpepleier utdanning	hjemmeværende	hjelpepleier	Siden 2001 (8 år)	Familiegjenforening	skilt	1
Ziba	KU	33	kurdisk	bachelor i samfunnsfag		lærer og minoritets-rådgiver	siden 1992 (17 år)	flyktning med hele familien	gift	2
Samira	KU	31	kurdisk	2 år universitets utdanning	Journalist og lærer	Hjemmeværende og nå Praksis i radio, NRK	3 år	familiegjenforening	gift	1
Julia	Norge		norsk		Bibliotekar					

4.3 Hvordan opplever respondentene sin situasjon i Norge?

Respondentene hadde svært like utsagn om hvordan de opplevde situasjonen som nykommer i Norge og som utlending i et fremmed land, men graden av trivsel var forskjellig. Noen trives veldig godt i Norge og noen mindre godt. De mener at det er en sannhet at utvandring er

hardt og smertefullt for ethvert menneske fra alle nasjoner. Man bor på et sted i årevis og har alle minner, venner, slektninger og bekjente der. Der kan man språket, kjenner til kulturen og kan lett ha omgang med mennesker. At man forlater alt og reiser til et sted hvor alt virker ukjent, er ikke lett. Å utvandre betød for dem at alle røtter og grener som de hadde bygd gjennom hele livet, ble hugget over. De havnet på et sted som var helt ukjent for dem.

Det verste av alt var å ikke kunne språket, noe som var den eneste muligheten til kommunikasjon. I følge respondentene er opplæring i språket første prioritet for dem. De hevder at de misforstår i kommunikasjonen med offentlige institusjoner og mister noen av sine rettigheter på grunn av svake norskferdigheter. På den annen side nevner de fleste av respondentene at savnet, ensomheten, lite sosialt liv og kaldt klima er hverdagsutfordringer for dem. Alle forteller at de kommer fra storfamilier der man hadde tette bånd til hverandre og at de hadde veldig varme vennskapsbånd i hjemlandet. De har røtter fra en orientalsk kultur som er ganske forskjellig fra den vestlige kulturen på mange områder. Noen av dem reagerer på det maskinsmessige og systematiske livet her og på at man kun har en veldig begrenset sosial omgang innenfor familien.

Den reisen var et slag mot min sjel og psyke. Iraks folk har tettere sosiale forhold, og jeg var omgitt av masse venner og en stor og sosial familie i Irak. Reisen til Norge gjorde at jeg mistet alt. Jeg var kommet til et sted der jeg ikke kjente noen unntatt mannen min. (Samira fra Kurdistan)

Selv om alle utrykte at de savner familie og det sosiale livet de hadde i hjemlandet, er graden av savn forskjellig. Respondentene som kom til Norge for mange år siden og har skaffet gode sosiale liv eller de som kom med hele familien og mesteparten av slektningene, plages ikke mye av landflyktighet og føler seg ikke veldig ensomme. De som kom fra Afghanistan, opplevde situasjonen sin som mindre plagsom enn de øvrige i mitt materiale. Det er litt lettere for afghanere å takle situasjonen fordi de mener at de allerede har opplevd eksil og landflyktighet.

Landflyktighet og livet i eksil plager meg ikke, fordi jeg har hele familien min her ved siden av meg. (Ziba fra Kurdistan)

Eller,

Jeg har hele livet vært i eksil som utlending i andre land og har lang erfaring med landflyktighet. (Mina fra Afghanistan)

De som har bodd lenge i Norge, har mer tillit til nordmenn enn de som har bodd kort tid i landet, og i enda sterkere grad har de liten tillit til sine landsmenn. De forteller at de hadde mange kjente som de hadde bygd opp forbindelse og bånd til gjennom mange år før de kom hit, men her kjenner de ikke noen fra tidligere. Derfor tar det tid å bli kjent med andre og kunne stole på noen.

Jeg har noen ganger lyst til å dele mine følelser og tanker med noen, men føler at jeg ikke kan stole på de få bekjente jeg har. (Samira fra Iran)

De fleste har veldig lite kontakt med nordmenn på grunn av språkhindringer. Men de som har bodd her lengre og kan språket bedre, har noe kontakt med nordmenn. I tillegg har de fleste veldig lite kontakt med landsmenn og er ganske skeptiske til dem. Særlig de som bor alene eller er skilt. De mener at de ikke har noen felles tanker eller følelse av samhörighet med landsmennene sine. De hevder at hvis de ikke bryr seg om tradisjoner og gjøremål med røtter i tradisjonene, vil ikke landsmennene akseptere dem. Derfor klarer de ikke å knytte noen bånd til dem.

Jeg har veldig lite kontakt med mine tidligere landsmenn, som kurdere eller irakere. I mange situasjoner, i stedet for å støtte meg, sladrer og baksnakker de meg. (Tania fra Kurdistan)

Selv om respondentene snakker om masse ubehagelige og uventede situasjoner de har opplevd, er de likevel alle stort sett fornøyde med situasjonen som helhet. De har grunner til å føle seg tilfredse og komfortable i Norge. De forteller at de liker å bo i Norge fordi de som kvinner har mange rettigheter, spesielt dersom de får orientering om rettigheter og muligheter slik at de kan gjøre krav på å få dem innfridd.

Selv om jeg føler meg alene, er jeg likevel veldig glad for at jeg har mine rettigheter og trygghet her i Norge, og at jeg blir respektert som et menneske, og dette demper savnet. Her blir kvinene verdsatt, og jeg som kvinne og som mor, har rettigheter. (Tara fra Iran)

De som har barn tenker på barnas framtid, og de synes de bor i et land der deres barn får mange muligheter. De vokser opp i fred. Negar fra Afghanistan forteller at hun ikke tenker på sitt eget liv nå. Hun mener at hun tilhører den generasjonen som ble ofret og mistet alt. Hun tenker nå bare på framtiden til sine barn. De er den kommende generasjonen og må ikke ofres som henne. Hun er takknemlig fordi hennes barn er trygge og har sine rettigheter. Tara fra Iran har samme oppfatning og sier:

Jeg er takknemlig for at jeg bor i et land hvor mine barn slipper å oppleve elendigheten fra krig og andre lidelser. Mine barn betraktes som norske borgere og har de samme rettighetene som alle andre barn.

De fleste føler seg lykkelige fordi de kan oppfylle sine ønsker og drømmer her i Norge, noe de neppe kunne i sitt hjemland. De respondentene som kommer fra Afghanistan, er særlig takknemlige og sier at når de sammenligner situasjonen med Afghanistan, takker de Gud tusen ganger for at de har fått mulighet til å bo her. Hvis de hadde bodd i Afghanistan, kunne de neppe ha gått på skolen eller sendt barna sine til skolen. Selv om det er veldig krevende å realisere sine drømmer i et nytt land, står de allikevel fast på sin beslutning og ofrer de kortsiktige målene til fordel for de langsiktige. Maria fra Afghanistan studerer medisin i et annet europeiske land og jobber mye ved siden av studiet. Fordi hun ikke har norsk statsborgerskap, kan hun ikke få lån fra Statens lånekasse, og dette betyr stort økonomisk press på henne. Hun bruker skolefridager og ferier til å jobbe for å tjene penger.

Vi er veldig lykkelige for at vi oppfylte våre ønsker. Men for å oppnå viljen vår, måtte vi bære en stor byrde som minnet oss om det hardt arbeidende forholdet som finnes i den tredje verden. Vi tjente penger i stedet for å gå på tur og nyte livet som våre jevnaldrende venner eller skolekamerater. Jeg trives godt i Norge, men jeg tenker ennå at hvis man ønsker å bli lykkelig, må man jobbe hardt og sette føttene på det man kaller midlertidige fornøvelser, særlig når man velger et annet liv enn det de andre afghanere er nødt til å gjøre med de simple arbeidsforholdene (Maria fra Afghanistan)

Alle intervjuobjektene som har jobb, oppgir at de trives med jobben. De som studerer er veldig stolte over sin situasjon og mener det finnes masse muligheter for videreutdanning i Norge. De som har stiftet familie her, føler seg ganske trygge. Hana fra Iran er den eneste av respondentene som er gift med en nordmann. Hun er veldig fornøyd med sitt ekteskap. De fleste mener at Norge er et fint, rolig og trygt land. Alle framhever at de er fornøyd med lover og regler i Norge fordi det finnes gode lover i Norge, og dessuten støtter norske lover kvinner.

Noen er veldig glad i nordmenn, både folket og kulturen fordi de mener at nordmenn ikke blander seg inn i deres privatliv.

Informantenes utsagn viser en katastrofe med hensyn til sosialt nettverk og sosial kapital både i form av bånd og bro. Det viktigste innslaget i sosial kapital er tillit. Intervjuobjektene har veldig lav tillit til sine tidligere landsmenn. Det fører til at de ikke kan stole på andre, verken landsmenn eller andre innvandrergupper. Det er en krise av mistenksomhet til egne landsmenn. De foretrekker å unngå sosial kontakt med dem. Derfor har de veldig lite sosial kapital i form av bånd. På den annen side forhindrer språket dem i å ta kontakt med nordmenn. Lite språkferdighet fører til veldig liten deltakelse i frivillige organisasjoner og veldig lite sosial kapital i form av bro. Situasjonen er bedre for dem som har bodd lengre i Norge og behersker språket bedre. De har mer sosial kontakt i form av bro. De som har stor familie i Norge, har sosial kontakt med sine slektninger og har derfor mer sosial kapital i form av bånd. Det jeg kan konkludere med er at tap av sosial kapital varierer basert på intervjuobjektens språkferdighet, hvor lenge de har bodd i landet og om de har stor eller liten familie i Norge.

Som allerede nevnt i teorikapittelet, kan sosial kapital betraktes fra to perspektiv, et samfunnssentrert perspektiv og et institusjonssentrert perspektiv. Putnam (2000) hevder at den samfunnsmessige tilnærmingen til skaping av sosial kapital, fokuserer på sosiale nettverk, ansikt til ansikt interaksjon og deltakelse i frivillige organisasjoner. Gjennom sosialt samspill skapes tillit. Siden respondentene har veldig lite sosialt nettverk, har de lite tillit til andre. Andre er ukjente for dem, og de kan ikke stole på dem. Det kan bety at de har veldig lav generell tillit, den mellommenneskelige tilliten som borgere har til hverandre. I følge Rothstein (2005) er sosial tillit høyt korrelert til likestilling, økonomisk likestilling og like muligheter. Informantene kommer fra land der institusjonell tillit er veldig lav. Befolkningene har lav tillit til sentrale samfunns-/politiske institusjoner på grunn av urettferdighet og mangel på likestilling. Med informantenes utsagn kan man konkludere med at de har høy institusjonell tillit i Norge. Den høye tilliten til rettssystem, regjering og institusjoner i Norge er overraskende. De opplever rettferdighet og likhet. De ser ikke stor ulikhet i egne levekår i forhold til nordmenns. De mener at de får samme muligheter dersom de klarer språket.

4.4 Hvordan bruker innvandrekvinner biblioteket?

4.4.1 Bilder av biblioteket

De fleste som har lav utdannelse eller som har bodd kort tid i Norge, har et tradisjonelt bilde av biblioteket. De ser på biblioteket som en plass for å låne materiale eller et sted for å få informasjon. Deres hensikt med å bruke biblioteket er å låne bøker, særlig bøker som hjelper dem med norskopplæring. De fleste bibliotek hadde et lukket system i deres hjemland. De kunne ikke ha direkte kontakt med bøker. Hvis de hadde behov for en bok, ga de navnet på boken til bibliotekarene, og de hentet til dem. De hadde ikke lov til å spise eller drikke i biblioteket. Man kunne ikke snakke høyt i biblioteket, og biblioteket var en stille og kjedelig plass. Respondentene fra Afghanistan og Kurdistan hadde sjelden brukt biblioteket i sine hjemland.

Respondentene fra Iran hadde et annet bilde av biblioteket. De hadde noen bibliotek med åpent system i Iran, og de var vant med å ha direkte kontakt med bøker. De hadde brukt biblioteket aktivt i sitt hjemland, og de så på biblioteket som et sted for å få kunnskap og informasjon, som møteplass og et sted med kulturell aktivitet. Sima, Hana og Tara fra Iran fortalte om sin brede bruk av biblioteket i sitt hjemland i forskjellige livssfære. Selv om de er kjent med mange bibliotektilbud i hjemlandet, vet de likevel ikke nok om bibliotekets tilbud i Norge.

Negar fra Afghanistan forteller at mens hun bodde i Afghanistan, var hun aldri på biblioteket. De hadde bare et skolebibliotek med noen gamle bøker. Men da hun var i Iran som flyktning, besøkte hun noen moderne og godt utstyrte bibliotek. Da hun kom til Norge og var i biblioteket for første gang her, syntes hun at biblioteket var et tiltrekkende sted. Fasaden, designen og formen var vakker, og dette gjorde at biblioteket så tiltrekkende ut og gjorde et positivt inntrykk på henne. Samira fra Kurdistan sier at hun hadde helt annet bilde av biblioteket i hodet sitt fra tidligere, men det bildet ble borte da hun fikk besøke biblioteket i byen.

I vårt land er biblioteket ofte en gammel bygning i utkanten av byen, eller den ligger i annen etasje i en privat bolig. Bibliotekarene er sure mennesker, eller de er folk som

ikke får noen jobber andre steder, eller de blir sendt dit som en straff. (Samira fra Kurdistan)

Med dette bildet av biblioteket er det ikke uventet at de fleste av informantene har et tradisjonelt syn på biblioteket. Noen kjenner enten ikke til mange tjenester som biblioteket tilbyr, eller de er ikke vant med å bruke biblioteket i forhold til andre tjenester. Selv om de ikke kjenner til alt av tilbud som fins, så vet de om en del og benytter seg av de tilbudene. Tania fra Kurdistan sier at i begynnelsen og fram til for et par år siden, visste hun ikke nøyaktig hva slags tjenester som fantes på biblioteket. Hun hadde en annen oppfatning av hva biblioteket kunne tilby, at man bare kunne låne bøker der.

4.4.2 Bruk av biblioteket fra bibliotekarenes synsvinkel

Som allerede nevnt i metode- kapittelet, intervjuet jeg en bibliotekar fra Tønsberg og Nøtterøy bibliotek og stilte henne noen spørsmål i forhold til innvandrere, deres bruk av biblioteket og bibliotekets tjeneste til innvandrere. Da jeg spurte bibliotekaren om hvordan innvandrerkvinner bruker biblioteket, hevdet hun at mannlige innvandrere bruker biblioteket mer enn innvandrerkvinner. I denne gruppen er mennene mer synlige enn kvinnene. Det kan være mange ulike årsaker til dette. Bibliotekaren ga også uttrykk for at unge innvandrerjenter bruker biblioteket mer enn voksne. Unge jenter kommer ofte med venner og bruker også lesesalen av og til. Voksne damer derimot kommer mest sammen med barna og bruker oftest barneavdelingen. Bibliotekaren sa at innvandrerkvinner bruker biblioteket på forskjellige måter for å oppfylle sine daglige behov. Bibliotekaren mente at innvandrere generelt har høy grad av tillit til biblioteket og bibliotekarene. Biblioteket er et trygt og nøytralt sted for dem. Noen ganger kommer de med problemene sine og veldig personlige papirer som legejournal eller bankkonto- informasjon og ber om hjelp av bibliotekarene. I mange tilfeller kan ikke bibliotekarene hjelpe dem direkte med å løse problemene eller svare på spørsmålene, men henviser dem videre til relevante kilder. Bibliotekarens utsagn viser også at innvandrere har veldig høy institusjonell tillit. De har tillit til offentlige steder som biblioteket og ansatte i offentlige institusjoner.

4.4.3 Bruk av biblioteket fra innvandrerkvinnenes synsvinkel

På spørsmål om hvordan de bruker biblioteket svarer de fleste informantene at for det første ser de ikke på seg selv som aktive bibliotekbrukere. Dernest legger de til at når de bruker biblioteket som sosialt samlingspunkt, regner de ikke det som bibliotekbruk. De fleste bruker biblioteket først og fremst til å låne bøker, lydbøker, filmer og annet materiale. De første årene etter at de kom til Norge, brukte de mest biblioteket for å finne kilder til språkopplæring. De er ganske fornøyd med fjernlånstjenesten, og alle, bortsett fra Sima som er helt ny i Norge, vet om denne tjenesten. Alle informantene hevder at da de kom til Norge, var biblioteket det stedet som hjalp dem best med språket. Hana, Sima og Tara fra Iran sier at de kom til biblioteket for å finne lettleste bøker, særlig benyttet de barneavdeling for å begynne å lese bøker på norsk. De begynte først med barnebøker, og etter hvert som språket utviklet seg, tok de i bruk andre bøker og avdelinger. Det ser ut til at iranere låner barnebøker og bruker barneavdelingen for å utvikle språket mer enn andre.

Alle hevder at de bruker biblioteket for å få informasjon om forskjellige ting. Når de har spørsmål om noe spesielt eller ønsker å få vite om viktige saker, bruker de ofte biblioteket enten ved hjelp av en bibliotekar eller med å låne en bok. De som studerer på forskjellige nivåer, enten på videregående skole eller høyskole og universitet, bruker biblioteket som en plass til å utføre skoleoppgaver alene og gruppeprosjekter sammen med andre. Maria fra Afghanistan, Tara fra Iran og Tania fra Kurdistan bruker ofte lesesalen for å lese eller skrive noe. De kan konsentrere seg bedre der og løser oppgavene bedre.

Ziba fra Kurdistan sier at etter at hun ble ferdig med utdanning og etter at hun stiftet familie, bruker hun biblioteket mindre. Grunnen er at hun ikke har tid som før og heller ikke har behov for å bruke biblioteket. Hun bruker nå mest biblioteket for å møte sine klienter i forbindelse med sin stilling som minoritetsrådgiver. Selv om hun har to barn, kommer hun aldri til biblioteket sammen med dem. Hun har stor familie og tilbringer sin fritid hos dem isteden for å komme til biblioteket.

Før hadde jeg behov for biblioteket og hadde mer tid til å bruke det, men nå føler jeg at jeg har mindre behov for det, og har dessuten mindre tid og anledning til å gjøre det.
(Ziba fra Kurdistan)

Det ser ut at de som føler seg mer ensomme eller har mer fritid, bruker biblioteket mer. På den annen side, hvis de ikke føler at biblioteket dekker deres psykologiske behov, bruker de ikke biblioteket i fritiden. Mina fra Afghanistan er veldig glad i å lese litteratur og lange romaner, men språkvansker hemmer mulighetene til å bruke forskjellige kilder på norsk. I tillegg kan ikke biblioteket gi henne et godt og bredt utvalg av relevante kilder på dari eller persisk. Dette gjør at hun reduserer kontakten med biblioteket og at hun ikke kan bruke fritida der. Hun går på biblioteket bare når hun har stort behov for det, for eksempel når hun skal lese, låne bøker eller når hun har en avtale med noen.

Ziba fra Kurdistan og Hana fra Iran er lærere og minoritetsrådgivere. De bruker biblioteket i forbindelse med arbeid. De forteller at i forhold til jobben bruker de biblioteket som møteplass og avtaler de fleste møtene der. På den annen side bruker Sima fra Iran og Mina fra Afghanistan biblioteket som møteplass for å møte rådgiver eller flyktningeguide. Noen bruker biblioteket alene, andre med familie, bekjente eller venner. De som har barn bruker biblioteket for å dekke barnas behov. Det betyr ikke at de kommer til biblioteket bare på grunn av barna, men det innebærer at deres bibliotekbruk i stor grad er relatert til barna. Negar fra Afghanistan bruker biblioteket mye sammen med sine barn. Tania fra Kurdistan framhever biblioteket som et trygt sted der barna kan være mens hun gjør noe annet.

Noen ganger når jeg skulle ut for å handle, da ville mitt barn heller være på biblioteket til jeg var ferdig med handlingen. Jeg regnet biblioteket som et trygt sted, derfor kunne jeg godta han ble der til jeg ble ferdig med den planlagte jobben. (Tania fra Kurdistan)

Tania fra Kurdistan bruker biblioteket både for å delta på noen kurs og seminar og til aktiviteter som er relevante for barna, for eksempel bruker hun mye leksehjelpstjenesten. Sima fra Iran går på trafikkurs. Tania fra Kurdistan sier at hun går på biblioteket når hun ikke har noe spesielt å gjøre. Eller rett og slett fordi hun kjeder seg. Noen ganger bruker de biblioteket for å fylle fritiden, andre ganger for å dempe savnet med å lese en bok på sitt eget språk eller for å minske ensomhetsfølelsen og være sammen med andre. Hvis biblioteket kan oppfylle de kravene, er det en brukbar arena for dem.

Det kan konkluderes at innvandrerkvinner bruker biblioteket på en bred måte. De bruker biblioteket for å fylle sine private eller sosiale behov, dagliglivets oppgaver eller få svar på det som de lurer på. De bruker biblioteket i forbindelse med familie, fritid, arbeid, utdanning og sosialt samvær. Bruk av biblioteket i forhold til å få informasjon og kunnskap er veldig synlig i respondentenes svar. Både de som har bodd kort og lang tid i Norge bruker biblioteket som et sted for å få viktig informasjon og kunnskap. Iranere bruker biblioteket som et informasjons- og kunnskapssenter mer enn de to andre innvandrergruppene. De som har stor familie og mange slektninger, som Ziba fra Kurdistan, bruker biblioteket mindre i forbindelse med fritid. De som har barn, bruker ofte biblioteket sammen med barna, enten for å oppfylle barnas krav eller for å tilbringe fritiden sammen med barna på biblioteket. Bibliotekets trygghet og tilliten som de har til denne offentlige institusjonen, gjør at innvandrerkvinner bruker biblioteket ofte. Biblioteket brukes som et sosialt senter og en sosial samværsarena. Det brukes som møteplass i forbindelse med jobb eller private nettverk. De som føler seg ensomme, bruker ofte biblioteket. Innvandrerkvinner bruker biblioteket og biblioteket spiller flere roller i deres liv. Den diskuteres videre i kapittel 4.5.

4.5 Hvilke roller spiller biblioteket i innvandrerkvinnerens liv?

I denne delen vil jeg se på bibliotekets rolle i innvandrerkvinnerens liv. Med hjelp av intervjuobjektens utsagn og med hjelp av teoriene om biblioteket som er gjennomgått i kapittel 2.5, vil jeg forsøke å se på hvilken rolle det spiller i hverdagslivet.

Nesten alle informantene er bevisst over bibliotekets rolle som informasjons- og kunnskapssenter. De forteller hvordan biblioteket hjelper dem med å lære språket og få tilgang til nødvendig informasjon enten via kilder eller gjennom ansatte i biblioteket. Ziba fra Kurdistan mener at Biblioteket er vuggen til all kunnskap og informasjon, biblioteket har klart å besvare henne hver gang hun har hatt forespørsler til dem, og hun har aldri gått skuffet derfra. Bibliotekarene har alltid stilt opp for henne på forskjellige måter og har skaffet henne informasjon fra forskjellige kilder. Maria fra Afghanistan forteller at biblioteket er et sted man får mulighet til å lære mer og få kunnskap til å oppfylle sine drømmer.

Alle informantene mener at biblioteket spiller en stor rolle i forhold til norsk språkopplæring. Respondentenes utsagn antyder at i denne forbindelse kan biblioteket betraktes som det som Skot–Hansen kaller et informasjons- og kunnskapssenter. Biblioteket som sådan hjelper informantene med å løse daglige problemer og er derfor en instrumentell problemløser. Dessuten kan biblioteket skape sosial kapital for innvandrerkvinner i sin rolle som leverandør av universelle og like tjenester til dem. Biblioteket spiller en demokratisk rolle ved å muliggjøre tilgang til informasjon og kunnskap til respondentene. Selv om alle respondentene er svært takknemlige for bibliotekets forskjellige tjenester, er Samira fra Kurdistan den eneste som har merket seg bibliotekets demokratiserende rolle. Hun er veldig bevisst på denne rollen. Hun opplever full likebehandling der og sier:

Jeg ser biblioteket som et gratis marked, et marked der det er fullt av klokskap, opplysninger og kunnskaper. Man opplever aldri slik tilgang til gratis tjenester andre steder. Biblioteket forventer ikke noe tilbake fra deg, Det å benytte seg av de tjenestene har ikke noe med hudfarge, nasjonalitet, ideologisk tilhørighet, eller om du er ung eller gammel. Alle blir behandlet likt og alle har tilgang til de samme tjenestene.(Samira fra Kurdistan)

Alle mener at biblioteket er et trygt og rolig sted, der de kan drive med forskjellige aktiviteter alene eller sammen med andre. De kan tilbringe tida der og gjøre noe verdifullt. Nesten alle legger vekt på denne rollen. I denne forstand kan biblioteket betraktes som en arena som, i følge Audunson (2001), bidrar til meningsfylt og utviklende fritid. Negar fra Afghanistan mener at å gå på biblioteket er som å gå på piknik for henne og hennes barn. Da de bodde i Iran som flyktninger, tilbrakte de ofte mye av fritida i parken eller på gata, men i den byen som hun bor nå, finnes ikke slike parker, og været blir så kaldt at man ikke kan være mye ute. På grunn av familieforpliktelser har ikke Negar mulighet til å tilbringe sin fritid på andre offentlige steder som kino eller kafé. Hun har en konservativ ektemann og vil holde på sin familie og vil ikke skape ubehageligheter med sin mann. Hun mener at biblioteket er det beste stedet for folk i hennes situasjon fordi biblioteket er et trygt sted og bruk av det ikke skaper familiekonflikter.

For Tara fra Iran gir biblioteket henne mulighet til å dyrke sine interesser. Å bruke biblioteket reduserer savnet hennes. Der bruker hun ofte materiale på sitt eget morsmål og føler derfor at biblioteket knytter henne til fortidas røtter og vaner. Samira fra Kurdistan sier at biblioteket

via sine bøker om landet hennes, historisk, skjønnlitterært og annet, blir et bindeledd til hennes røtter og kulturelle bakgrunn. For Maria fra Afghanistan og Hana fra Iran er biblioteket et sted der de kan bli mer kjent med norsk litteratur og kultur. Derfor har biblioteket en rolle som kultursenter både i forbindelse med norsk og egen kultur.

I mange tilfeller spiller biblioteket en rolle som møteplass og sosialsenter for innvandrerkvinnene. Der blir de kjent med andre eller møter venner og kjente. For eksempel ble Tania fra Kurdistan kjent med noen via leksehjelp, og de har fortsatt kontakt med hverandre. De fleste mener at det å bruke tida sammen med andre på biblioteket, er veldig greit og har god effekt og er oppmuntrende for dem. De som bruker biblioteket ofte til sosialt samvær, hevder at biblioteket har en betydelig rolle med hensyn til å opprettholde det sosiale livet. Alle informantene, bortsett fra Ziba fra Kurdistan, forteller at når de føler seg isolert og ensomme, hjelper biblioteket dem med situasjonen og erstatter en venns plass.

Ziba har stor familie og har aldri hatt behov for å ha selskap med andre på biblioteket. Det viser at når deres behov for sosialt samvær oppfylles andre steder, har ikke biblioteket den samme rollen lenger for dem. Det er rimelig å anta at biblioteket spiller en stor rolle med hensyn til å fylle dagene for dem som ikke har en stor familie eller mange kjente.

Noen ganger føles det at alt er mørklagt og stille her i byen. Jeg kommer på biblioteket og ser at noen sitter der og prater sammen. Det gir en god følelse. (Sima fra Iran)

Eller,

Jeg bodde i en annen by før jeg flyttet til Tønsberg, og jeg hadde nesten ingen bekjente eller venner der. Det var veldig trist. Biblioteket der var det eneste stedet som fylte mine tomme dager. Men etter at jeg flyttet til Tønsberg, har jeg i virkeligheten ikke hatt tid til å gjøre noe på biblioteket. Jeg har fått flere venner og kan derfor disponere min tid på andre ting. (Mina fra Afghanistan)

Ut fra informantenes utsagn kan jeg konkludere med at biblioteket spiller en viktig rolle for nykommere for å ha sosialt samvær. Denne rollen reduseres etter hvert, men man kan se på det fra en annen vinkel; ut fra bibliotekets rolle som arena for legitim perifer deltakelse. Vi er sosiale vesener og kan lære gjennom sosial deltakelse. Når nyankomne innvandrerkvinner

samhandler med andre mennesker i en bestemt kontekst som biblioteket, lærer de å ta i bruk og videreutvikle de kulturelle redskapene som er tilgjengelige innenfor dette fellesskapet, og etter hvert blir de gamle deltakere av et praksisfellesskap. Dette understreker bibliotekets rolle som arena for legitim perifer deltakelse for nykommere. Samira fra Kurdistan ser på bibliotekets rolle fra et filosofisk syn. Hun ser på bibliotekets samling (bøker og andre materiale) som en venn. Hun mener at boken er den beste venn for henne.

Filosofier sier at boken er den beste kompisen for mennesker. I virkeligheten er biblioteket som består av en samling av bøker og kilder, den beste kompisen for meg, særlig i den vanskelige tiden da jeg var helt ny i Norge. (Samira fra Kurdistan)

Sima fra Iran og Mina fra Afghanistan er to kvinner som er veldig glad i skjønnlitterære bøker. De skriver ofte dikt og tekster. De kommer til biblioteket for å skrive et dikt eller en tekst. De hevder at i biblioteket kan de finne seg selv, sine behov, og de får mulighet til å utvikle selvtillit. De kommer til biblioteket for å være litt alene med sine følelser og utdype sine innerste tanker. De liker seg godt der når de kommer alene. De sier at biblioteket er et sted der de føler seg avslappet og rolig. Derfor kan biblioteket spille en viktig rolle i forhold til å hjelpe innvandrerkvinner med å gjenopprette balansen i sine liv. Det er et sted der de kan slappe av og møte sine egne behov.

Ut fra informantenes utsagn kan jeg konkludere med at biblioteket spiller en stor rolle i deres dagligliv. Innvandrerkvinner har ulike roller i hverdagslivet. De har roller som mor, arbeidssøker, utdanningssøker, borger, venn, kunnskaps- og informasjonssøker og nytt individ som skal integreres og lære språket. Det ser ut til at biblioteket spiller en rolle i alle aspekter av innvandrerkvinnerens hverdagsliv, men noen roller er viktigere enn andre. For eksempel møtes innvandrerskvinner som informasjonssøker eller ny som skal integreres og lære språket godt gjennom biblioteket. I neste omgang kommer rollen de har som mor eller behovet de har for sosialt samvær, for eksempel kommer mødre med sine barn for å fylle barnas behov og sitt eget behov for sosialt samvær. For innvandrerkvinner spiller biblioteket alle rollene som Dorte Skot-Hansen og Ragnar Audunson peker på. Dessuten spiller biblioteket enda flere roller i innvandrerskvinnerens liv. I mine respondenters liv kan dette kategoriseres slik:

- Biblioteket som informasjonssenter.
- Biblioteket som kunnskapssenter.
- Biblioteket som instrumentell problemløser i innvandrerskvinnens dagligliv.
- Biblioteket som redskap for demokrati.
- Biblioteket som arena for meningsfylt og utviklende fritid.
- Biblioteket som litteraturformidling og kultursenter (som bindeledd til innvandrerkvinnens røtter og kulturelle bakgrunn og som formidler av norsk kultur og litteratur til innvandrerkvinner).
- Biblioteket som sosialsenter, møteplass og arena for å skape sosial kapital.
- Biblioteket som arena for integrasjon på ulike måter, blant annet gjennom å være en arena som tillater legitim perifer deltakelse.
- Biblioteket som et sted for å gjenopprette balansen.

Kultursenterrollen har flere dimensjoner, og biblioteket har betydning i denne forbindelse, f. eks. ved kontakt med hjemlandets kultur eller norsk kultur og litteraturformidling. Men biblioteket spiller liten rolle for innvandrerkvinner i forhold til å være et sted for formidling av kultur gjennom ulike aktiviteter som arrangementer, utstillinger og verksteder. Dessuten er noen av bibliotekets overnevnte roller viktigere for dem som har bodd lengre tid i Norge og har høy utdannelse, eller for dem som har bedre norsk ferdighet enn for dem som har bodd her i kortere tid og har lav utdannelse og mindre norsk ferdigheter.

4.6 Hvordan kan biblioteket hjelpe innvandrerkvinner til å bli integrert i det norske samfunnet og bli kjent med kulturen?

4.6.1 Hva biblioteket tilbyr?

Bibliotekaren på Tønsberg folkebibliotek hevder at biblioteket har flere tjenester som er rettet mot innvandrere og har ulike samarbeidspartnere som bidrar. Tønsberg Voksenopplæring, Fossnes Mottak, og KIA (Kristent interkulturelt arbeid) er noen eksempler på de ulike samarbeidspartnerne. Tønsberg Voksenopplæring har kjøpt noen ordbøker på forskjellige

språk og tilpasset dem Tønsberg bibliotek. Fossnes Mottak kjøpte noen datamaskiner og tilpasset dem biblioteket. KIA tilbyr noen kurs, for eksempel leksehjelp og teorien til førerkortet. Tjenester som biblioteket tilbyr til de flerkulturelle brukere er:

Minoritetsrådgivning: Det er en gratis råd og veiledningstjeneste for alle som trenger hjelp til å finne fram i det offentlige tjenestetilbudet. Veilederne snakker forskjellige språk blant annet persisk, kurdisk og dari. *Gratis hjelp til teorien til førerkortet:* I samarbeid med KIA tilbyr biblioteket førerkortopplæring for innvandrere. Undervisningen foregår på norsk. Det er en ekstra støtte til dem som trenger mer forståelse av trafikkreglene i Norge. Dette tilbudet erstatter ikke de vanlige teorikursene. *Leksehjelp til innvandrere:* I samarbeid med organisasjonen KIA tilbyr biblioteket leksehjelp for fremmedspråklige. Dette tilbudet er for de flerspråklige som trenger hjelp til skolearbeidet. Dessuten tilbyr biblioteket andre tjenester som kan brukes av alle. Advokatvakten er et tilbud som mange innvandrere benytter. Bibliotekaren mener at ved bare å komme til biblioteket kan innvandrerkvinner få masse informasjon som hjelper dem til å bli kjent med det norske samfunnet. Hun sier at biblioteket er en rik kilde til informasjon om norsk samfunn og norsk kultur.

4.6.2 Hvordan innvandrerkvinner bruker biblioteket til å bli integrert i det norske samfunnet?

Biblioteket tilbyr noen aktiviteter til innvandrere og noen av aktivitetene hjelper innvandrerkvinner til å bli integrert og kjent med norsk kultur, regler og lover. Trafikkurs hjelper dem med å bli kjent med trafikkreglene her i landet, leksehjelp hjelper dem med å bli bedre på skolen og i språket som er et viktig innslag i integreringen. Advokattjeneste hjelper dem til å bli kjent med norske regler. Aktiviteter som Halloween og spøkelseskveld hjelper dem til å bli kjent med skikk og bruk i Norge. Å delta på kurs og arrangementer på biblioteket definerer jeg som en faktor som bidrar til integrasjon og kjennskap til det norske samfunnet. Av 9 informanter utnytter bare 4 av dem aktiviteter som foregår på biblioteket. 3 av de 4 har lav utdanning og en har høy utdanning, men de har ikke bodd lenge i Norge. Det ser ut at de som har høy utdanning og har bodd lenge i landet ikke deltar mye i aktiviteter på biblioteket. Noen av informantene, som Tara fra Iran, ser ikke på biblioteket som et sted der man kan bli kjent med norsk kultur eller som et sted som hjelper dem med integrering.

Biblioteket har ikke bidratt mye i denne sammenheng, kanskje via bøker eller de andre tjenestene som de yter på biblioteket, men generelt sett kan man bli kjent med kulturen via direkte omgang med nordmenn. (Tara fra Iran)

Derimot sier Samira fra Kurdistan at ved første besøk til biblioteket, blir man kjent med noen aspekter av kulturen. Hun sier at med observasjon på biblioteket, kan hun få mulighet til å bli kjent med ulike sider av norsk kultur og samhandling mellom mennesker. Hun observerer samhandlingen mellom norske på biblioteket. Selv om hun ikke har nær kontakt med andre i biblioteket og ser samhandlingene på avstand, lærer hun likevel mye om norsk kultur ved å observere. Samiras utsagn viser at biblioteket kan være en arena for legitim perifer deltakelse. Dessuten forteller de fleste av informantene at de blir kjent med skikk og bruk i Norge direkte på biblioteket eller ved å lese en bok. De får masse små og store spørsmål i dagliglivet. De kan få svar på disse via biblioteket, enten ved å spørre en bibliotekar eller ved låne en bok og lese den. Noen små ting som er selvsagt for nordmenn, er en stor belastning for innvandrere. Med hjelp av bøkene i biblioteket eller ved å spørre en bibliotekar, kan de bli kjent med noen aspekter av norsk skikk og bruk.

En gang ville et av barna mine på bursdag til en venn. Jeg visste ikke hvordan man arrangerer bursdagsfest her i Norge. Derfor gikk jeg på biblioteket hvor jeg fant en enkel og lettlest bok om dette. (Negar fra Afghanistan)

Eller,

Jeg skulle gifte meg med min nåværende norske mann. Jeg var veldig ivrig på å finne en bok om tradisjoner om giftemål. Jeg gikk på biblioteket, der jeg ba en bibliotekar om assistanse. Bibliotekaren visste meg den rette bokhylla. (Hana fra Iran)

Språket er et viktig innslag i integrasjon og de fleste intervjuobjektene innser dette. Biblioteket hjelper innvandrekvinner med språket ved at ordbøker og relevante kilder er tilgjengelige. De fleste mener at biblioteket hjelper dem med å lære norsk språk. Dessuten forteller noen at ved å lese bøker, kan de bli kjent med norsk samfunn, historie og kultur, men det krever naturlig nok et visst språklig nivå. Noen mener at språket er en faktor som forhindrer dem i å bli kjent med kulturen.

Hovedelementet som noen ganger har skapt vanskeligheter for meg i Norge er min svakhet i språket, eller med andre ord mangel på kunnskaper om språket som er grunnsteinen til forståelse. Dette gjør at man mister mange av sine rettigheter og muligheter. I mange sammenhenger er det veldig viktig for oss utlendinger å ha

kjennskap til norske regler og plikter, og mangel på kjennskap gjør at vi risikerer å miste våre muligheter. (Tania fra Kurdistan)

De som har bodd lenge i landet, har bedre språkferdigheter og behersker det norske språket. De leser romaner, noveller, historie og samfunnsfagsbøker, og hver gang de leser en slik bok som handler om Norge, blir de kjent med samfunnet og reglene her. Derimot sier de som har bodd kortere tid i landet eller har lav utdannelse, at de lærer mye med å lese barnebøker eller lettlestbøker. Tara fra Iran og Negar fra Afghanistan har begge 3 barn, har samme utdannelsesnivå og har bodd cirka 7 år i Norge. De sier at de bruker biblioteket mest i forhold til sine barn, og de har blitt kjent med norsk kultur via barnas aktiviteter på biblioteket, f. eks. Halloweenfest og spøkelseskveld på biblioteket.

Dessuten har de fleste ikke råd til å kjøpe bøker på bokkhandelen. Via biblioteket får de tilgang til de fleste bøker som de ønsker å lese. Derfor kan biblioteket være et sted som kan hjelpe innvandrerkvinner til å bli kjent med norsk kultur. De som har tatt utdannelse i Norge, enten på høyt eller lavt nivå, får bedre mulighet til å bli kjent med kultur og historie. Særlig de som går på videregående skoler får masse obligatoriske oppgaver i forhold til norsk historie og samfunn. Som Tania fra Irak og Tara fra Iran sier: De leser ikke norsk historie eller bøker om norsk skikk og bruk av egen vilje, men bare fordi de er nødt til det. De kommer til biblioteket og bruker relevante kilder for å utføre de overnevnte oppgavene.

Med kunnskap om norsk kultur kan innvandrere få bedre forståelse av den nåværende situasjonen i landet og skape indre forbindelser mellom seg selv og det norske. I mange tilfeller kan kunnskap om et lands historie gjøre at man finner felles røtter med sitt eget land. På den måten kan det skapes en større tillit og følelse av nærhet.. Samira fra Irak sier at med å lese norsk historie kan hun se felles røtter med nordmenn og føle sympati og likhet med dem.

Da jeg kom hit, trodde jeg innbyggere i dette landet hadde alt. Jeg trodde folk levde i rikdom og behag og ikke hadde opplevd fattigdom, krig, økonomiske sanksjoner og okkupasjon. Disse forholdene gjør at man ser klare skillelinjer mellom seg selv og de andre. Men denne følelsen mellom meg og dette folket forsvinner når man leser en bok om norsk historie eller en roman eller en novelle som illustrerer forskjellige sider av samfunnslivet i Norge. Kjennskap til disse forholdene skaper indre forbindelser og kontinuitet mellom meg og det norske folk. (Samira fra Kurdistan)

I biblioteket finnes masse brosjyrer som inneholder nyttig informasjon om ting som skjer rundt omkring i samfunnet. Det finnes et rom i Tønsberg bibliotek med brosjyrer om lover og regler i Norge med letlest skrift. I følge de fleste informanter er brosjyrene veldig nyttige for å bli kjent med aktiviteter i byen eller lover og regler. Brosjyrene er gode informasjonskilder for innvandrerkvinner. Det ser ut til at informantene bruker biblioteket i forhold til integrasjon på følgende måter:

1. Med direkte tilknytning til utdanning/opplæring og informasjonskilder: ved å bruke bøker og kilder i biblioteket eller ved å delta på kurs eller aktiviteter som foregår på biblioteket. Dette ser ut til å ligge nær til Skot-Hansens begrep om biblioteket som kunnskapssenter. De bruker brosjyrer med informasjon om rettigheter og tilbud. De bruker advokattjenesten og får informasjon om sine rettigheter. Siden de rettighetene de søker informasjon om sannsynligvis skal realiseres utenfor biblioteket, er dette også noe som det er rimelig å klassifisere som lavintensiv bruk. Innvandrerkvinner deltar på kurs og aktiviteter med andre, og de vil leve ut sine primære interesser med andre med samme interesse Dette viser også bruk av biblioteket som høyintensiv arena og derfor ligge nær til Audunsons begrep om høyintensive arenaer.

2. Med observasjon: Noen av informantene observerer ting i biblioteket om skikk og bruk i det norske samfunnet. I denne forbindelse er biblioteket en arena for legitim perifer deltakelse. Nykommere blir kjent med samfunnskultur og prinsipper i fellesskapet. Dette kan også ses som lavintensiv bruk, og i denne forbindelse kan biblioteket ses som en lavintensiv arena.

3. Med å bruke biblioteket som et sossialsenter og en arena for sosial deltakelse: Når innvandrerkvinner deltar i aktiviteter sammen med sine barn (f. eks. Halloween og spøkelseskveld), er det en sosial deltakelse som hjelper dem til å bli kjent med skikk og bruk i det norske samfunnet. De lærer om den norske kulturen gjennom sosial deltakelse, og denne læringen ligger nær til begrepet praksisfellesskap. Wengers begrep om legitim perifer deltakelse også kan tas i bruk. Nykommere blir erfarne medlemmer og etter hvert gamle

deltakere av praksisfelleskap. Dorte Skot-Hansens begrep om biblioteket som sosialsenter kan også brukes i denne forbindelse.

4. Med å bruke biblioteket som kultursenter: Informantene leser norsk litteratur for å lære språket og lære om det norske samfunnet. Biblioteket som kultursenter kan betraktes i en integrasjonssammenheng. Her kan bibliotekets rolle ses ut fra perspektivet om sosial kapital. Informantene blir kjent med samfunnet, og derfor er det lettere for dem å stole på andre og ta kontakt med dem.

4.7 Hvordan biblioteket hjelper innvandrerkvinner med å ha kontakt med sin kultur?

For å få svar på overnevnte spørsmål spurte jeg først bibliotekaren i Tønsberg folkebibliotek. Hun sier: ”For noen år siden hadde vi lite tilbud på en del områder. Vi har ikke så mange bøker på andre språk i biblioteket, men vi har begynt å kjøpe inn bøker på ulike språk.” Hun hevder at det ikke er lett å få tak i noen fremmedspråklige bøker. For eksempel å få tak i kurdiske bøker er vanskelig, men arabiske bøker er lettere å få tak i. Biblioteket abonnerer på noen aviser og tidsskrifter på andre språk. Men avis- og tidsskriftsleveransene fra utlandet er ustabile. Derfor kan det være problematisk å få tak i noen av dem.

Som svar på spørsmålet om hvordan biblioteket kan være brobygger mellom dem og deres kultur, hadde innvandrerkvinnene ulike synspunkter. De fleste mente at via biblioteket hadde de mulighet til å ha tilgang til noen kilder om sitt land og historie enten på sitt eget morsmål eller på norsk. Noen er ganske fornøyd med tilbudet, og andre er mindre fornøyd. De fleste som har bodd kort tid i Norge eller er nykommere, sier de har sett noen bøker på sitt morsmål på biblioteket, men de hadde ikke lyst å låne dem eller lese dem. Samira fra Iran har bodd 8 måneder i Norge. Hun mener at biblioteket ikke har hatt en så viktig rolle i denne sammenheng. Hun bruker biblioteket av og til for å møte sine iranske venner, og disse treffene er med folk som hun kjenner fra før. Hun sier at hun har sett persiske bøker på biblioteket, men hun har ikke lånt dem fordi de var ganske gamle og ikke var hennes

favoritter. Dessuten kan hun laste ned persiske bøker fra nettet hjemme. Tania fra Kurdistan sier:

Det finnes en del kurdiske bøker og aviser der, og jeg er til og med blitt informert av bibliotekaren om dette, men jeg har aldri brukt disse stoffene selv. For jeg hadde ikke behov for å bruke dem, men jeg er glad for at denne tjenesten finnes på biblioteket, og jeg synes nordmenn verdsetter min kultur med dette.

De fleste sier at de novellene eller romanene som finnes på deres språk, er utgåtte bøker, og de leste dem før de kom til Norge. Men likevel gir det gode følelser å lese dem om igjen, - av to grunner. For det første, å lese en bok på sitt eget språk når de savner landet sitt, kan hjelpe til med å redusere savn, og for det andre hjelper det dem med å opprettholde kontakten med egen kultur og land. Noen informanter hevder at i begynnelsen da de kom til Norge, hadde de stort behov for å ha kontakt med sin kultur og røtter, og biblioteket hjalp dem med dette.

Da jeg kom til Norge, var ikke kommunikasjonsmidler som satellitt og internett tilgjengelig som i dag, og jeg kjente ikke mye til dette. Så nyhetskildene eller andre typer informasjon på kurdisk eller arabisk var ikke lett å få tilgang til. Det å få tilgang til kurdiske eller arabiske aviser på biblioteket var en gunstig og glimrende mulighet for meg. (Ziba fra Kurdistan)

Eller,

Det har hendt at jeg er blitt veldig lei meg og savnet landet mitt, Iran. Biblioteket hadde da masse filmer om Iran. Filmer om turisme, og jeg lånte disse filmene, bare for å se et bilde av mitt land. (Hana fra Iran)

For Mina fra Afghanistan og Tara fra Iran, er ikke bøker på eget morsmål tilgjengelige på det lokale biblioteket. De sier at de får noen bøker på morsmål som fjernlån fra andre filialer. Mina mener at det kan virke som et bindeledd til hennes kultur og røtter, men det ville være bedre hvis bøker om historie, kultur og litteratur fra hennes land eller fra Iran var tilgjengelig på selve filialen. Da kan man finne den selv og kan bruke god tid til å få et bedre forhold til den enkelte boken som man har tenkt å låne.

Noen respondenter sier de er klar over at det finnes mange bøker og annet materiale om respondentenes land eller historie som kan være interessante. Men for å kunne lese disse, må de ha god språkferdighet enten på norsk eller engelsk. For dem som har bodd lenge i Norge

og behersker språket bedre, er situasjonen annerledes. Hana fra Iran har lånt mange bøker om Irans historie. En del av Irans historie er ukjent for iranere fordi bøkene som de hadde tilgang til der, var sensurert. Hana forteller at hun ble kjent med de sensurerte delene av sitt lands historie via historiebøker på biblioteket i Norge. Hun sier: "Biblioteket har gjort at jeg er blitt bedre kjent med min kulturarv fra landet mitt". Dessuten sier hun at det ikke bare er bøker som er nyttig i denne forbindelse, men at det finnes mange filmer, som reisefilmer, på biblioteket, og via de filmene er hun blitt kjent med mange steder i Iran. Selv om hun bodde årevis i Iran, hadde hun aldri sett de stedene. Det ser ut til at biblioteket kan være en brobygger mellom innvandrerkvinner og deres egen kultur, hvis de har evne til å benytte seg av det.

En reisekildring eller et kart over mitt land, eller andre kilder som er skrevet av utenlandske forfattere om mitt land og historien til fedrelandet, kan være en bro for å knytte meg til min kultur. Eller lese en novelle av en kurdisk forfatter, eller en novelle om mitt land som er oversatt til norsk eller engelsk, forbinder meg til normer, tradisjoner, og kulturell bakgrunn. (Samira fra Kurdistan)

Dessuten er Maria fra Afghanistan, som har bodd lenge i landet og behersker språket godt, ganske fornøyd med at det finnes mange fine bøker om Afghanistan på biblioteket. Hun fikk tilgang til bøkene av Khalid Hussein og Åsne Seierstad via biblioteket. Hun mener at gjennom å lese de bøkene blir hun bedre kjent med sin kultur. Ziba fra Kurdistan sier at etter at hun ble flinkere i norsk, forsøkte hun å lese bøker på norsk om sitt hjemland og kultur. Hun sier at hun har funnet en god del bøker om dette. Da bruk av PC-er ble mer utbredt, satt hun flere timer på biblioteket og så på de nettsidene der de skrev mye om kurdere, situasjonen i Midtøsten og særlig om Irak og Kurdistan.

Samira fra Kurdistan forteller at det ikke finnes aviser eller tidsskrift på hennes morsmål, men det finnes et eller to tidsskrift og aviser på arabisk på biblioteket. Hun behersker arabisk godt. Tidsskriftene er nye og siste utgave, og hun synes at det er spennende å få sjanse til å oppdatere seg om de nyeste hendelsene innen arabisk kunst og litteratur gjennom biblioteket i et vestlig land. Dessuten er musikkhyllene også interessante. Det å finne musikk fra sitt land er en morsom opplevelse for respondentene. De forventet ikke å finne musikk fra sitt eget land på biblioteket.

Bare 2 av informantene (Maria fra Afghanistan og Hana fra Iran) oppgir å bruke internett på biblioteket for å holde kontakt med familie og venner, men de bruker det lite nå fordi de har internett hjemme. For Negar fra Afghanistan hjelper biblioteket både henne og hennes barn til å ha kontakt med sin kultur. Hun låner persisk og dari barnebøker fra biblioteket og leser dem for sine barn.

Fra informantenes utsagn kan jeg konkludere med at biblioteket hjelper innvandrerkvinner med å ha kontakt med sin kultur på forskjellige måter. Her kan jeg igjen referere til Skot-Hansens begrep om bibliotekets rolle og kategorisere de rollene i denne sammenheng. A) Biblioteket som informasjonssenter: gjennom aviser, internett og tidsskrifter får innvandrerkvinner informasjon om nyheter og om hva som skjer i hjemlandet. B) biblioteket som kunnskapssenter: gjennom å lese bøker om sitt land på norsk eller engelsk får de masse kunnskap om hjemlandet sitt og blir kjent med andre aspekter av sitt lands historie. Biblioteket spiller denne rollen for dem som har gode ferdigheter i norsk eller engelsk. C) Biblioteket som kultursenter: gjennom bibliotekets tilbud av litteratur på eget språk, kan man holde kontakt med hjemlandets kultur. Bibliotekets formidling av kultur gjennom ulike aktiviteter, arrangementer, utstillinger og verksteder spiller ikke noen rolle i denne forbindelse. Man kan si at biblioteket spiller en rolle som kultursenter bare gjennom formidling av litteratur, men ikke med å formidle ulike aktiviteter. D) Biblioteket som sosialsenter, der en holder kontakt med egen kultur gjennom fysiske møter med landsmenn eller virtuelle internettmøter med familie og venner i hjemlandet.

Dessuten kan biblioteket være en arena for kontakt med egen kultur i forhold til de to formene for sosial kapital: bånd og bro. Når en møter sine landsmenn på biblioteket og blir kjent med hverandre gjennom biblioteket, kan biblioteket være en arena for sosial kapitalbygning i form av bånd type, og når noen informanter forteller at de har lært ting om sitt eget hjemlands kultur ved å lese en norsk bok av en norsk forfatter, kan det være et godt tegn på sosial kapital i form av brotype.

4.8 Hvordan kan biblioteket være en møteplass for innvandrerkvinner?

I dette underkapittelretter jeg fokus mot det Dorte Skot-Hansen kaller bibliotekets rolle som sosialsenter. Biblioteket er et sted som har kapasitet til flere forskjellige slags møter. Det finnes lav- eller høyintensive møter, ”front-stage” og ”back-stage” og møter som skaper sosial kapital i form av bånd- eller brotyper.

4.8.1 Hvorfor velges/velges ikke biblioteket som møteplass?

Intervjuobjektene kommer fra samfunn der de hadde veldig tett kontakt med andre, og de er vant til en høy grad av sosialt liv. Når de kommer til et vestlig land, der de ikke kjenner kultur og språk, har de i begynnelsen stort behov for å ha sosial kontakt. De kjenner ikke mange, er ukjent med steder og kan ikke språket. De føler seg ensomme. De fleste av respondentene foretrekker biblioteket som møteplass. Bare 2 av dem sier at de ikke bruker biblioteket for øvrige avtaler. De to respondentene foretrekker å møte venner og kolleger hjemme, på kafé eller andre offentlige steder. En av dem er Ziba fra Kurdistan som har stor familie, og alle hennes møter skjer i den private sfæren hjemme hos henne eller hjemme hos andre.

Da jeg følte behov for nærhet og kontakt, og hvis jeg hadde tid til dette, så prøvde jeg å være sammen med familien min, mor, far og søsken.(Ziba fra Kurdistan)

Den andre er Tania fra Kurdistan. Hun har noen ganger vært sammen med sine barn på biblioteket, ellers foretrekker hun å møte venner og bekjente på et annet sted enn biblioteket. De to overnevnte damene hadde selvsagt forskjellige tilfeldige møter eller jobbrelevante møter der, men ikke planlagte møter med venner. De to er kurdere fra Irak. Men de andre respondentene hevder at de avtaler møter på biblioteket på grunn av:

A). De ser på biblioteket som et tilgjengelig, sentralt og velkjent sted som er i sentrum og er lett å finne. Fordi biblioteket er et sentralt sted i byen, kan de planlegge turen videre derfra.

Noen ganger treffer jeg mannen min på biblioteket, særlig når vi er i byen og skal ordne noe før vi møtes. (Mina fra Afghanistan)

B). Biblioteket er et trygt, beroligende og rolig sted. Samira fra Kurdistan sier at hun bruker biblioteket som en møteplass med sine venninner fordi biblioteket er et rolig sted for dem, og ikke minst er de sikre på at andre kurdere eller landsmenn ikke er der så mye. For Samira betyr sikkerheten på biblioteket å være usynlig for sine landsmenns øyne. I noen kulturer har ikke damene lov til å være på offentlige steder som kafé eller kino sammen med venner. Samira sier at hvis hun hadde gått på kafé eller restaurant, kunne hun ha blitt utsatt for beskyldninger fra andre kurdere. Hun sier videre:

Vi kunne noen ganger også snakke om svært private ting, eller om savnet og vanskelighetene. Det hendte at vi gråt sammen eller åpnet våre hjerter for hverandre. Når man gråter, er det tegn på egen håpløshet og hjelpeløshet, og vi ville ikke at de andre landsmenn skulle se oss i slike situasjoner. Derfor brukte vi biblioteket når vi pratet om noe som var personlig viktig for oss.

C). Biblioteket er lavterskel og lavprofil. Kvinnene mener at det ikke er krav eller begrensninger for å kunne komme inn på biblioteket. Alle, uansett hvem de er og fra hvilken klasse de kommer, har samme rettighet i forhold til bruk av biblioteket. Møter på biblioteket medfører ingen kostnader eller forpliktelser. Hana fra Iran føler at det ikke er lett å være med på de møtene med venner eller kolleger som er i privathjem, langt unna eller på kafé fordi de tror at når man lager en avtale, for eksempel på kafé, må man alltid betale for noe. Da blir det noe å tenke på, og det blir en forhindring for å gjøre det. Dessuten kan man gjøre noe annet mens de venter.

Noen ganger avtaler vi de øvrige møtene der, fordi vi foretrekker biblioteket som møteplass, og da kan vi tilbringe flere timer der. Hvis noen venner blir forsinket, så kan man se i en bok, eller lese i et blad, mens man venter på vedkommende, eller man kan sitte på kantina og spise noe. (Hana fra Iran)

D). Det skaper ikke familiekonflikter og ubekvemmelighet: Noen av respondentene har familiebegrensninger i forhold til å være på offentlige steder. Det å være på biblioteket medfører ingen konflikter mellom ektepar eller familiemedlemmer.

Min mann er veldig streng, og som alle andre afghanske menn som har tradisjonelle tanker, er han imot at jeg går utenfor hjemmet. Han vil ikke at jeg tar barna med på offentlige steder, som kino eller gata. Det å gå på kino er helt feil i vår kultur, men når han vet at jeg tar barna med til biblioteket, viser han ingen motstand. Han ser på biblioteket som et sikkert og trygt sted. (Negar fra Afghanistan)

E). De bruker biblioteket som møteplass, ikke nødvendigvis for å prate med noen, men bare for å være med andre og se andre mennesker rundt seg. De trenger å være sammen med andre. Deres land hadde mer levende miljø. Noen av respondentene sier at de foretrekker å gå på biblioteket fordi de føler seg bedre sammen med andre. De synes biblioteket er et levende miljø, og når man ser andre får man en bedre følelse.

Når jeg blir lei meg, foretrekker jeg å gå på biblioteket for å føle meg bedre. Fordi det er et levende miljø, og når man ser andre, så får man en bedre følelse. (Sima fra Iran)

Biblioteket er et sted der innvandrerkvinner kan føle at de er sammen med en venn selv om de er alene. Samira fra Kurdistan har en filosofisk betraktning på dette. I tillegg til andre grunner sier hun at når hun føler seg ensom og alene, kan en bok erstattes med en venn. Fra hennes synspunkt fyller boka tomheten som hun opplever noen dager i sitt liv. Boka kan erstatte en god venn for henne. Hun sier:

Når man låner en bok, betyr det at man blir kjent med en ny personlighet. Hver bok har sin skjønnhet, sin betydning, sin lærdom, og sitt hemmelige budskap. Boka kan knytte menneskesjelen til seg. I utgangspunktet når man omgås biblioteket, får man kjennskap til nye folkeslag. (Samira fra Kurdistan)

Fra respondentenes svar kan man se at biblioteket har noen kjennetegn på Oldenburgs tredjested. Det er lavterskel, tilgjengelig for alle, er lavprofil, tar imot nykommere, er et sted for å være med andre, og folk går der for å trives. Dessuten bruker respondentene biblioteket i noen tilfeller for helt private saker. Det er interessant at en av respondentene framhever biblioteket som et offentlig tilgjengelig sted der en kan være svært intim og privat, for eksempel å gråte. De føler seg nesten som hjemme på biblioteket. Derfor kan biblioteket betraktes som ikke bare som et tredjested men også som et førstested for respondentene. Hana fra Iran og Ziba fra Kurdistan bruker biblioteket som møteplass i forhold til sin jobb som minoritetsrådgiver. I denne forstand kan biblioteket betraktes som et andrested også. Disse egenskapene til biblioteket gjør at de foretrekker biblioteket framfor andre alternativer.

4.8.2 Hva slags sosiale møter forteller respondentene om, og hva slags aktiviteter og livssfærer er de knyttet til?

4.8.2.1 Biblioteket som et sted for å møte familiemedlemmer og venner

De fleste av informantene avtaler møter med familiemedlemmer på biblioteket. De som har barn, går til biblioteket sammen med barna sine. Noen ganger gjør de aktiviteter sammen, og noen ganger tilbringer de noen timer på biblioteket hver for seg. Det skjer at barna er opptatt med pc-spill eller noe annet mens de voksne er opptatt med sine saker.

Vi[Jeg og mine barn] kunne bli der i timevis og beskjeftige oss med noe. På barneavdelingen var det forskjellige leketøy som mine barn lekte med. Det var noen PC-er som var tilgjengelig og som mine barn brukte der. Når de var sultne, så kunne vi gå til den lille kantina på biblioteket. (Negar fra Afghanistan)

Sima fra Iran gjør avtaler med familiemedlemmer eller venner på biblioteket for å gå videre til et annet sted. Tara fra Iran bruker biblioteket også som møteplass med venner og familie for å planlegge turen videre derfra. For Maryam fra Afghanistan er biblioteket et trivelig sted, særlig med venner. Hun sier:

Det var en gang vi fikk besøk av våre afghanske venner som bodde i en annen by, og vi gikk en tur på byen for å besøke kjente og interessante steder der. Vi var også en tur på biblioteket og kjøpte brus og pratet sammen der.

I dette perspektivet kan biblioteket fungere som en høyintensiv møteplass som skaper sosial kapital i form av bånd, og innvandrerkvinner kan leve ut sine primære interesser i felleskap med venner eller familiemedlemmer. Dessuten kan biblioteket bidra til meningsfylt og utviklende fritid for dem.

4.8.2.2 Biblioteket som et sted for å bli kjent med andre og komme i snakk med ukjente

Mange av respondentene kjenner biblioteket som et sted for å bli kjent med enten landsmenn, andre innvandrere eller nordmenn. Noen ganger blir de kjent med folk på biblioteket, og deres kontakt går videre og fortsetter. De som er utadvent og tar initiativet til å omgås folk, opplever oftere slike situasjoner. Den slags møter er mest lavintensive møter som bygger

sosial kapital i form av bro. Hana fra Iran sier at ved hyllene, særlig ved hyllene til norske ordbøker eller opplæringsbøker, har folk spurt henne om hjelp med å finne noen bøker som de lette etter. Hun hjalp andre med å finne fram bøker og det ble en anledning til en prat. Hun sier at det har skjedd flere ganger at hun er blitt kjent med folk fra andre kulturer, og de har diskutert opplevelser eller fortalt om sine opprinnelsesland. Sima fra Iran forteller at hun noen ganger blir kjent med landsmenn på biblioteket.

En gang en mann gikk forbi meg, spurte han med en gang om jeg var fra Iran, kanskje så det på utseendet at jeg var fra Iran. Da ble det en anledning til å slå av en prat.

Eller,

For en stund siden ble jeg oppmerksom på en mann som kikket mye på meg. Neste gang han så meg var ved bladhyllene. Jeg var opptatt og leste i et arabisk tidsskrift. Han kom bort til meg og spurte om jeg var araber. Jeg sa nei, men at jeg kan arabisk. Vi pratet noe sammen. Jeg ser ham fortsatt på biblioteket og vi prater noen ganger sammen. (Samira fra Kurdistan)

Ziba fra Kurdistan har også opplevd en lignende situasjon. Hun ble kjent med en landsmann ved avisbordet. Han var kommet helt nylig til Norge og stilte henne noen spørsmål om regler og lover i Norge. Ziba fikk masse nyheter fra sitt hjemland gjennom det landsmannen fortalte. Noen har opplevd å bli lagt merke til på grunn av deres ulikhet. Noen ble nysgjerrige og ville vite om deres land og deres tradisjoner. Tara fra Iran sier at for en stund siden var det kulturdag på skolen, og hun hadde nasjonaldrakt på seg. Etter skolen måtte hun til biblioteket for å hente en bok. Hun gikk inn med nasjonaldrakten på seg og fikk mye oppmerksomhet av dem som var på biblioteket. Noen ble nysgjerrige og ville vite hvor nasjonaldrakten tilhørte.

De blir også kjent med nordmenn på biblioteket og snakker med dem. Tara fra Iran forteller at det er lettere å ta en prat med eldre norsk menn på biblioteket. Hun sier at de er imøtekommende og vennlige. Hun går på biblioteket for å lese aviser, og ved avisbordet prater hun ofte med dem som sitter der. Hun forteller om sine erfaringer i denne forbindelse, for eksempel fikk hun en gang en oppgave om å analysere et dikt. Hun spurte en eldre mann på biblioteket om diktet og fikk hjelp fra ham. De hilser fortsatt på hverandre på biblioteket eller på gata. Andre har hatt lignende opplevelse i denne forbindelse.

Det var en eldre norsk mann som ville låne en film som også jeg hadde tenkt å låne, og det ble en anledning til å åpne en interessant diskusjon om denne filmen og hvorfor vi hadde tenkt å låne akkurat den. (Samira fra Kurdistan)

For dem som har felles ting som de er stolt over, som barna, er det mulig å slå av en prat på biblioteket. Samira fra Kurdistan forteller at da hun fikk barn, var hun alene sammen med sine barn hjemme hele tiden. Hun hadde ikke noe sted til å gå til, derfor brukte hun biblioteket. Hun ble informert gjennom helsestasjonen at på biblioteket samler mødre med små barn seg. Hun utnyttet denne muligheten for å bli kjent med andre mødre og snakke med dem. I noen tilfeller var ikke andre mødre så interessert i å prate med henne, men å bruke tida sammen med de andre på biblioteket var veldig greit og hadde god effekt og var oppmuntrende for henne. Noen bruker biblioteket som en møteplass eller til sosialt samvær i en særlig livssfære, f. eks. brukte Samira biblioteket i denne forbindelse da hun hadde fødselspermisjon. Alle de overnevnte utsagnene viser hvordan biblioteket er en lavintensiv møteplass for innvandrerkvinner. En arena der, i følge Audunson, de eksponeres for andre verdier og interesser og samtidig blir kjent med andre. Det viser også hvordan biblioteket kan skape sosial kapital i form av brotype.

En annen arena der innvandrerkvinner blir kjent med andre er ved å delta på ulike aktiviteter og kurs som foregår på biblioteket. Tania fra Kurdistan deltok i leksehjelp og på trafikkurs på biblioteket. Gjennom deltakelse i leksehjelptjenesten ble hun kjent med noen lærere som jobbet frivillig. Hun har privat kontakt med noen av dem fortsatt, og de besøker hverandre ofte. Tania fikk mulighet for å eksponere seg mot andre gjennom trafikkkurset. Hun sier at det har skjedd flere ganger at hun har snakket om sitt land og sin interesse til andre deltagere på kurset eller til læreren til kurset.

En gang ba læreren på trafikkkurset om at alle skulle presentere seg. Jeg presenterte meg og sa at jeg kom fra Kurdistan. En irakisk araber som var på samme kurs sa at Kurdistan finnes ikke på verdenskartet. Det ble en stor diskusjon om dette temaet, og læreren ba meg om å snakke om Kurdistan. (Tania fra Kurdistan)

Sima fra Iran er også blitt kjent med andre utlendinger og andre kulturer gjennom trafikkkurset. Hun sier at hun prater med andre deltakere på kurset om forskjellige temaer som arbeid, opphold og deres kultur. Hun synes at det er spennende å se på andre utlendingers utvikling i språket, sammenligne med hverandre og se hva som skjer med språket etter for eksempel et par år.

Med deltakelse på aktiviteter eller kurs på biblioteket, kan biblioteket være en både lav- og høyintensiv arena fordi de deltar i en høyintensiv aktivitet og samtidig kan bli kjent med andre kulturer og kan eksponeres mot andre interesser. Det skaper sosial kapital i form av bro også. For eksempel får Tania privat og videre kontakt med læreren i leksehjelptjenesten. Innvandrerkvinner kan også bli kjent med andre med å bruke sine evner og talenter og vise dem fram på biblioteket. I denne forbindelse kan biblioteket være et sted for innvandrerkvinner til å vise seg fram for andre (en lavintensiv arena) og et sted for å lage sosial kapital i form av bro.

En gang leste jeg matematikk, og en norsk jente som gikk et trinn lavere enn meg og var yngre enn meg, kom bort til meg og ba meg om hjelpe henne med noen matematiske oppgaver. Jeg hjalp henne i 2 timer, og det ble en anledning til å bli kjent med henne og treffe henne senere igjen. En annen gang var jeg opptatt med lekser, fikk møte et par norske jenter som ville sitte ved siden av meg, og vi pratet en stund sammen. (Maria fra Afghanistan)

4.8.2.3 Biblioteket som et sted for å møte bekjente tilfeldig

Det skjer at kvinnene møter venner, naboer og bekjente tilfeldig på biblioteket. Noen ganger sitter de sammen på kantina, tar en prat og drikker en kaffe. De møter landsmenn av og til på biblioteket tilfeldig. De kan slå av en prat sammen og utveksle erfaringer om å leve i Norge eller nyheter om hjemlandet.

Jeg har flere ganger sett skolekamerater, til og med mine lærere og arbeidskolleger på biblioteket, eller vi har hilst på hverandre og pratet noe sammen der. Jeg har sett noen som jeg ikke hadde møtt på en god stund. (Maria fra Afghanistan)

4.8.2.4 Biblioteket som et sted for å møte andres interesse og bli kjent med lokale aktiviteter og engasjement

Tara og Hana fra Iran og Samira fra Kurdistan forteller at de har deltatt i noen seminarer eller forfatterkvelder som har vært på biblioteket.

Jeg var en gang på et seminar, en norsk dame holdt seminaret i samarbeid med tre utenlandske damer om situasjonen med barneoppdragelse i et nytt land. De hadde skrevet en bok om barneoppdragelse og om å være mødre i et nytt land. (Tara fra Iran)

Det skjer at de deltar på ikke planlagte seminarer eller aktiviteter. Mens de er på biblioteket, ser de at det skjer noe der. De står der i noen minutter og ser på eller hører på. De har sett utstillinger på biblioteket som handler om kunst eller kultur, som malerier eller håndverk og klær. Det har skjedd at de har møtt maleren eller håndverkeren og pratet direkte med ham/henne. Biblioteket er lavintensiv møteplass i dette tilfellet. Innvandrerkvinner kan se andre verdier og interesser.

Jeg har ofte sett ulike grupper som har arrangert program, ofte seminarer i første etasje på biblioteket. Jeg har kanskje bare lagt merke til noen få av dem og har ikke fulgt dem videre. (Tara fra Iran)

Eller,

Jeg har ennå ikke deltatt på noe spesielt, men jeg har hørt om seminarer og andre planer, samt utstillinger, musikkorps som har spilt musikk der. Jeg har noen ganger gått forbi og sett litt på det der, men ikke som planlagt. (Maria fra Afghanistan)

4.8.2.5 Biblioteket som et sted å gå med venner, kolleger og medelever for å arbeide sammen om en felles oppgave eller felles interesse

Samira fra Kurdistan kommer til biblioteket hver fredag med sine skolekamerater og læreren på norskkurset. Hver gang tar de opp et tema og diskuterer temaet. De snakker sammen om sin kultur, skikk og bruk i hjemlandet, matvaner og interesser. Hana fra Iran er samfunnsfagslærer på Tønsberg Voksenopplæring. Hun bruker noen timer sammen med elevene på biblioteket. De snakker om norsk historie og norske samfunnsregler der. Mina fra Afghanistan møter flyktingeguiden på biblioteket. Hana og Ziba som er minoritetsrådgivere har de fleste møtene på biblioteket. Ziba fra Kurdistan brukte biblioteket før som møteplass med sine klassekamerater.

Da jeg var på skolen, hadde vi avtalt treff på biblioteket med skoleelever. Noen ganger ble vi der i mange timer, leste og løste oppgaver, og vi brukte anledningen til å bli bedre kjent med hverandre eller å ha det gøy sammen. (Ziba fra Kurdistan)

Det kan konkluderes med at biblioteket ikke bare er det tredje og første stedet, men også et andrested i forbindelse med arbeid. Dessuten er biblioteket et sted for høyintensive møter i ulike livssfærer som lager sosial kapital i form av bånd. Ziba brukte biblioteket veldig forskjellige i forskjellige livssfærer. Da hun var student, brukte hun biblioteket som møteplass i forhold til å møte klassekamerater og oppnå et felles mål med dem, mens hun nå bruker biblioteket som en møteplass i forhold til arbeidet. I begge tilfellene fungerer biblioteket som

en høyintensiv møteplass. Dessuten, når Samira møter sine klassekamerater hver fredag på biblioteket og de tar opp et tema og blir kjent med andres kultur og tradisjoner, er det et slags lavintensivt møte som skaper sosial kapital i form av bro.

4.8.2.6 Biblioteket som et sted for å møte seg selv og egne behov

Samira fra Kurdistan forteller at i begynnelsen, særlig i de første månedene etter at hun kom til Norge, glemte hun sin selvbeherskelse, sine evner og til og med sin vanlige væremåte. Hun var i ferd med å miste selvkontrollen. Hun beskriver seg i denne situasjonen som en tenåring i puberteten som prøver å finne fram til sin identitet og sine evner. Hun kom fra et miljø med et varmt klima og et bredt sosialt liv til et kaldt og isolert strøk. Hun kunne ikke språket og kunne heller ikke fortelle om hvordan hun hadde det til andre, og dette førte til en følelse av livløshet. Hun sier at i denne perioden var det biblioteket som ga henne en hånd for å komme seg videre og finne fram til seg selv og sin væremåte. Gjennom å ha tilgang til bøker på sitt morsmål, hadde hun mulighet for å holde lesingen sin ved like. Hun sier at:

Det å være på biblioteket, se på boktitlene, bla i noen tidsskrifter, slo masse gnister i meg og strålte ut den delen av mine kunnskaper, følelser og interesser som var lagt død. Dette minnet meg om min eksistens, mine ressurser og gamle vaner, og biblioteket vekket mitt sovende åndedrag med sine mengder av bøker og kilder.

Hun har mulighet å snakke om sin kultur og sin interesse på biblioteket når de samler seg der hver fredag. Hun setter stor pris på denne muligheten. Bruk av biblioteket i denne forbindelse hjelper innvandrerkvinner med å definere sin identitet som i følge Wenger er et innslag i praksisfellesskapet.

4.8.2.7 Biblioteket som et sted for å løse kulturelle begrensninger

Mina fra Afghanistan snakker om kulturelle begrensninger. . I følge hennes kultur er det ikke lov å snakke med en fremmed mann på gata eller på en kafé, men hun synes at det er helt greit for henne å prate med en fremmed mann i offentligheten, og hun synes ikke det er noe galt med det. Hennes landsmenn kunne se henne med en fremmed mann og baksnakke henne. Derfor foretrakk hun biblioteket da hun fikk et forslag fra en mann om å snakke med henne. De dro til biblioteket og pratet sammen der flere ganger. Hun møter ham på biblioteket siden hun ikke kan møte ham på et annet offentlig sted. I denne forbindelse er biblioteket et sted

som er offentlig tilgjengelig hvor en kan ha svært intime og private møter. Hun forklarer sin begrunnelse for bruk av biblioteket som møteplass slik:

Jeg visste at det var få bekjente som brukte biblioteket, og hvis noen så oss der, så var det ikke oppsiktsvekkende. Vi har vært det et par ganger siden og blitt bedre kjent med hverandre. Jeg kan si at det å prate med noen på et sted der man føler seg avslappet og trygg, var psykologisk veldig verdifullt for meg.

Samira fra Kurdistan forteller også om sin observasjon om bruk av biblioteket fra innvandrergupper. Hun har ofte sett unge gutter og jenter med minoritetsbakgrunn som kommer på biblioteket for å være sammen. De opplever kanskje restriksjoner i familien. De kan sitte sammen uten å møte fordømmelser fra de andre. I denne forbindelse kan biblioteket ses på som en høyintensiv møteplass som lager sosial kapital i form av bånd eller bro.

4.9 Konklusjon

Det er overraskende at innvandrerkvinner har veldig høy tillit til biblioteket som institusjon i lokalsamfunnet. De kommer fra land der institusjonell tillit er veldig lav, likevel har de høy institusjonell tillit i Norge. De har tillit både til biblioteket som institusjon og til ansatte i biblioteket. Dette gjelder de som sa ja til å bli respondenter. Mange av dem som jeg kontaktet og sa nei til å bli respondenter gjorde det fordi de hadde lav tillit, og så på meg som en representant fra det offentlige.

De fleste innvandrerkvinner har et veldig tradisjonelt bilde av biblioteket når de kommer til Norge. Noen kjenner enten ikke til de mange tjenestene som biblioteket tilbyr, eller de er ikke vant med å bruke biblioteket i forhold til andre tjenester enn utlån. Bibliotekets bilde forandres etter hvert som de bruker biblioteket en stund og blir kjent med tilbudene og tjenestene. Innvandrerkvinner bruker biblioteket på bred måte. Bibliotekets trygghet og tilliten som de har til den offentlige institusjonen, gjør at innvandrerkvinner bruker biblioteket ofte. De bruker biblioteket for å fylle sine private eller sosiale behov, løse dagliglivets oppgaver eller få svar på det som de lurer på. De bruker biblioteket i forbindelse med familie, fritid, arbeid, utdanning, og sosialt samvær. Derfor spiller biblioteket en stor rolle i deres hverdagsliv.

Biblioteket spiller rollene som informasjonscenter, kunnskapssenter, instrumentell problemløser, et redskap for demokrati, en arena for meningsfylt og utviklende fritid, litteratur og kultursenter, sosialsenter og møteplass, en arena for integrasjon gjennom å tillate legitim perifer deltakelse og et sted for å gjenopprette balansen i livet. Bibliotekets rolle som informasjonscenter er veldig synlig i innvandrerskvinnens hverdagsliv. Kultursenterrollen til biblioteket har flere dimensjoner, og biblioteket er viktig i denne forbindelse, f. eks. for kontakt med hjemlandets kultur eller norsk kultur og litteratur. Men biblioteket spiller veldig liten rolle for innvandrerkvinner i forhold til å være et sted for formidling av kultur gjennom ulike aktiviteter som arrangementer, utstilling, og verksteder. Dessuten er biblioteket viktigere i noen av de overnevnte sammenhenger for dem som har bodd lenge i Norge og har høy utdanning eller har bedre språkferdighet enn for dem som har bodd her i kortere tid og har lav utdanning og dårligere språkferdighet.

Biblioteket tilbyr noen kurs og aktiviteter som hjelper innvandrerkvinner til å bli kjent med norsk kultur og bli integrert i samfunnet. Å delta på kurs og arrangementer på biblioteket kan telles som en faktor som bidrar til integrasjon og kjennskap til norsk samfunnsliv.

Innvandrerkvinner bruker biblioteket i forhold til integrasjon på følgende måter: A). Med direkte knytting til utdanning/opplæring og informasjonskilder enten med å bruke kilder og materiell på biblioteket eller med å delta på kurs og aktiviteter. Biblioteket er både en lav- og høyintensiv arena i denne forbindelse. B). Med observasjon av skikk og bruk på biblioteket. I denne forbindelse er biblioteket en arena for legitim perifer deltakelse. Nykommere blir kjent med samfunnskultur og prinsipper i fellesskapet. Dette kan også ses på som en lavintensiv bruk. C). Med å bruke biblioteket som et sosialsenter og en arena for sosial deltakelse som skaper sosial kapital. D). Med å bruke biblioteket som kultursenter. Innvandrere leser norsk litteratur for å lære språket og lære om det norske samfunnet.

Fra informantenes utsagn kan det konkluderes med at biblioteket hjelper innvandrerkvinner med å ha kontakt med sin kultur på forskjellige måter. A). Biblioteket som informasjonscenter: gjennom aviser, internett og tidsskrift får innvandrerkvinner nyheter om hva som skjer i hjemlandet. B). biblioteket som kunnskapssenter: gjennom å lese bøker om sitt land på norsk eller engelsk får de masse kunnskap om hjemlandet sitt og blir kjent med

andre aspekter av sitt lands historie. C). Biblioteket som kultursenter: gjennom bibliotekets tilbud av litteratur på eget språk, kan de holde kontakt med hjemlandets kultur. Biblioteket som formidling av kultur gjennom ulike aktiviteter, arrangementer, utstillinger og verksteder spiller ikke noen rolle i denne forbindelse. D). Biblioteket som sosialsenter der en holder kontakt med egen kultur gjennom fysiske møter med landsmenn eller virtuelle internettmøter med familie og venner i hjemlandet.

De fleste innvandrerkvinner bruker biblioteket som en møteplass eller en arena for sosialt samvær fordi de ser på biblioteket som et tilgjengelig, sentralt, trygt og rolig sted, biblioteket har lav terskel og lav profil, det skaper ikke familiekonflikter og ubekvemmeligheter og sist men ikke minst, bruker de biblioteket som møteplass, ikke nødvendigvis for å prate med noen, men bare for å være med andre og ha andre mennesker rundt seg. Det ser ut til at biblioteket ikke bare er et tredjested for innvandrerkvinner, men første- og andrested også. Det er interessant at en av respondentene framhever biblioteket som et offentlig tilgjengelig sted der en kan være svært intim og privat, for eksempel å gråte. De føler seg nesten som hjemme på biblioteket. Noen av innvandrerkvinnene bruker biblioteket som møteplass i forhold til sin jobb som minoritetsrådgiver. I denne forstand kan biblioteket betraktes som andrested også. Disse egenskapene til biblioteket gjør at de foretrekker biblioteket framfor andre alternativer og offentlige steder.

Respondentene forteller om ulike sosiale møter som de har i biblioteket. Biblioteket er et sted for dem til å møte familiemedlemmer og venner eller for å møte bekjente tilfeldig. I dette perspektivet kan biblioteket fungere som en høyintensiv møteplass som skaper sosial kapital i form av bånd der innvandrerkvinner kan leve ut sine primære interesser i felleskap med venner eller familie. Biblioteket er et sted for å bli kjent med andre og komme i snakk med ukjente. Den slags møter er mest lavintensive møter som skaper sosial kapital i form av bro. Med deltakelse på aktiviteter eller kurs på biblioteket, kan biblioteket være en både en lav- og høyintensiv arena fordi de deltar i en høyintensiv aktivitet og samtidig kan bli kjent med andre kulturer og kan eksponeres for andre interesser. Det skaper sosial kapital i form av bro også.

Biblioteket kan være et sted for å møte andres interesser og bli kjent med lokale aktiviteter og engasjement. Biblioteket er en lavintensiv møteplass i denne forbindelse. Innvandrerkvinner kan se andres verdier og interesser.

Biblioteket er også et sted å gå med venner, kolleger og medelever for å arbeide sammen om en felles oppgave eller felles interesse. Biblioteket er en høyintensiv møteplass i denne forbindelse. Det skapes sosial kapital i form av bånd og bro. Dessuten kan biblioteket være et sted for å møte seg selv og egne behov. Når noen innvandrerkvinner får mulighet til å snakke om sin kultur og sine interesser på biblioteket, hjelper det dem med å definere sin identitet som et innslag i et praksisfellesskap. Til slutt er biblioteket et sted for å løse kulturelle begrensninger. I denne forbindelse kan biblioteket ses som en høyintensiv møteplass som lager sosial kapital i form av bånd eller bro. Biblioteket er en møteplass i ulike livssfærer og livsfaser.

Denne oppgaven viser at biblioteket kan ha stor betydning i innvandrerskvinnens hverdagsliv. Den viser at biblioteket er et sted dit innvandrerkvinner kan komme og få hjelp til å klare seg bedre i hverdagen, og det er et offentlig, gratis tilbud som de har lik tilgang til som alle andre som bor i landet. Det skaper sosial kapital både i form av bånd og bro type for innvandrerkvinner og er en arena for høy/lav intensive møter.

Vi bor i et flerkulturelt samfunn, og folkebiblioteket som institusjon må ta hensyn til samfunnets behov, være et sted for alle som bor i samfunnet og opprettholde sin universelle karakter. Biblioteket har en stor rolle som kultursenter. Kultursenterrollen til biblioteket har flere dimensjoner. Biblioteket er viktig i denne forbindelse men spiller veldig liten rolle for innvandrerkvinner i forhold til å være et sted for formidling av kultur gjennom ulike aktiviteter som arrangementer, utstillinger og verksteder. Innvandrerkvinner har mindre muligheter for å vise seg fram i samfunnet på grunn av sin svakhet i språket eller andre ferdigheter som det norske samfunnet krever.

Innvandrerkvinner trenger et sted å vise frem sine evner, og biblioteket må være et sted for dem for å oppnå dette målet. Dessuten synes jeg at å yte tjenester til en spesiell gruppe som har en annen kulturbakgrunn bør tas mer hensyn til. Der må bibliotekene få råd fra eksperter eller bibliotekarer med flerkulturell bakgrunn. En av bibliotekets tjenester er å gjøre noen bøker på ulike språk tilgjengelige i biblioteket. Hvordan kan biblioteket finne fram til bøker og materiale på andre språk som de ikke har kjennskap til og forståelse av? Jeg synes bibliotekene i praksis trenger ekspertrådgivere som er kjent med andre språk og bør ansette flerkulturelle bibliotekarer. Hvor mange flerkulturelle bibliotekarer finnes i det flerkulturelle Norge?

Dessuten synes jeg at det er viktig å lytte til hva brukerne ønsker. Gjennom å bli tatt med på råd og få være med og bestemme, får man et eierforhold til stedet. Hvis det skjer med innvandrere og deres behov og krav blir tatt hensyn til, vil de få mer kontakt med biblioteket. I denne oppgave har jeg fokusert på bibliotekets rolle og tjenester og hvordan biblioteket kan være med på å skape sosial kapital gjennom å være en møteplass i lokalsamfunnet for innvandrerkvinner i Vestfold fylke og særlig Tønsberg og Nøtterøy kommune. Jeg synes det ville være svært interessant å undersøke hvordan bibliotek i store byer som Oslo kan bidra til å skape sosial kapital og være en møteplass for innvandrerkvinner og hvilken rolle det der spiller i innvandrerskvinnens liv. Videre mener jeg det også kan være fruktbart å se på spesielle bibliotek som har flerkulturelle bibliotekar ansatt og sammenligne med andre bibliotek uten flerkulturelle bibliotekarer og se på hvordan innvandrerbrukere trives med tjenestene i de to forskjellige typer bibliotek.

5 Litteraturliste

ABM-utvikling. (2006a). *Bibliotekreform 2014: Del II Norgesbiblioteket - nettverk for kunnskap og kultur*. Oslo: ABM-utvikling. Lokalisert 8. Juni 2009 på Verdensveven: http://www.abm-utvikling.no/publisert/abm-skrift/bibliotekreform2014_del2.pdf

Andersson, M.& Skot-Hansen, D. (1994). *Det lokale bibliotek – afvikling eller udvikling*. København: Udviklingscenteret for voksenundervisning

Audunson, R.A (2005). The public library as a meeting-place in a multicultural and digital context: The necessity of low-intensive meeting-places. *Journal of Documentation*, 61(3), s. 429-441

Audunson, R. A. ([2009]). *Møter, møteplasser, lokalsamfunn og sosial kapital*. Upublisert manuskript

Audunson, R.A. & Lund, N.W. (Red). (2001). *Det siviliserte informasjonssamfunn: folkebibliotekenes rolle ved inngangen til en digital tid*. Bergen: Fagbokforl

Audunson, R. A., Vårheim, A., & Aabø, S. ([2009]). *How do Public Libraries function as Meeting Places?*. Upublisert manus

Berger, Å. (2001). *Mangfoldighedens biblioteker: flersproglig biblioteksbetjening i Danmark*. København: Bibliotekarforbundet

Bø, I. & Schiefloe, P. M. (2007). *Sosiale landskap og sosial kapital: innføring i nettverkstenkning*. Oslo: Universitetsforlaget

Carlsson, H. & Persson, C. (2001). *Ska vi träffas på biblioteket? En undersökning om folkbibliotekets funktion som mötesplats*. Borås: Högskolan. – Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid bibliotekshögskolan/biblioteks- och informationsvetenskap. (2001:43). Lokalisert 8.juni 2009 på Verdensveven: <http://dspace.bib.hb.se/dspace/bitstream/2320/823/1/01-43.pdf>

Dalen, Monica.(2004). *Intervju som forskningsmetode: en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlag

Denscombe, M. (2007). *The good research guide: for small- scale social research projects*. Maidenhead: Open University Press

Duvold, E. M. & Sæbø, G. (2001). Tilnærming til studier av folkebibliotekets rolle i menneskers hverdagsliv. I: Audunson, R.A. & Lund, N.W. (Red), *Det siviliserte informasjonssamfunn: folkebibliotekenes rolle ved inngangen til en digital tid* (s. 171-187). Bergen: Fagbokforlaget

Eikeland, M.C. (2007). *Fjerdestedet: folkebibliotek som møteplass i lokalsamfunnet*. Oslo: Høgskolen i Oslo

Fisher, K. E. , Saxton, M. L., Edwards P. M. & Mai, J. (2007). Seattle Public Library as Place: Reconceptualizing Space, Community and Information at the Central Library I: John E. Buschman and Gloria J. Leckie(Red.), *Library as Place: History, Community, and Culture* (s. 135-160) . Westport, Conn.: Libraries Unlimited

Goffman, E. (1992). *Vårt rollespill til daglig: en studie I hverdagslivets dramatik*. Oslo, Pax

Habermas, J. (1991). *Borgerlig offentlighet: dens fremvekst og forfall: henimot en teori om det borgerlige samfunn*. Oslo: Gyldendal

Halpern, D. (2005). *Sosial Capital*. Cambridge: Polity Press

Halvorsen, E. M (1989?) *Fenomenologi og formingsforskning*. Notodden: Telemark lærarhøgskole

Hansen, T. & Tjerbo, T. (2003). *Politisk engasjement, borgerroller og sosial kapital*. Oslo: Makt- og demokratiutredningen 1998-2003

Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1996). *Metodevalg og metodebruk*. Oslo: TANO

Hooghe, M & Stolle, D. (Red.). (2003). *Generating social capital: civil society and institutions in comparative perspective*. Basingstoke: Palgrave Macmillan

Hvinden, B. (2005). *Sosial kapital: klargjøring av ulike perspektiver på sosial kapital, kunnskapsstatus, funn og forskningsbehov, forslag til en videre satsing på forskning om sosial kapital i Norge*. Oslo: Norges forskningsråd. Lokalisert 2. juni 2009 på Verdensveven:
http://www.forskningsradet.no/CSSStorage/Flex_attachment/8212021661.pdf

Illeris, K. (Red.). (2000). *Tekster om læring*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag

Integrering- og Mandfoldsdirektoratet (IMDI). *Lokale møteplasser for innvandrere og myndigheter*. Lokalisert 16. juni 2009 på Verdensveven:
<http://www.imdi.no/no/Nyheter/2008/Lokale-moteplasser-for-innvandrere-og-myndigheter/>

Jochumsen, H. & Hvenegaard Rasmussen, C. (2000). *Gør biblioteket en forskel?*. København: DBF

Johannessen, A. & Tufte, P. A. (2002). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt

Kimble, C., Hildreth, P. & Bourdon, I. (2008). *Communities of practice: creating learning environments for educators*. Charlotte, N.C.: Information Age

Kjeldstadli, K. (2008). *Sammensatte samfunn: innvandring og inkludering*. Oslo: Pax

Kjærstad, L. & Østlie, B. (2006). *Sees vi på biblioteket?: møter i folkebiblioteket*. Oslo: Høgskolen i Oslo

Kvale, S. (1996). *Interviews: an introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks, Calif.: Sage

Kvale, S. (1997). *Det Kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal

Lave, J. & Wenger, E. (2003). *Situert læring - og andre tekster*. København: Reizel

Ljøtdal, H. (2005). *Folkebiblioteket som offentlig møteplass i en digital tid*. Oslo: ABM-utvikling.

Lov om folkebibliotek (1985). LOV-1985-12-108. Sist revidert 01-08-2003. Lokalisert 16. juni 2009 på Verdensveven: http://lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/usr/www/lovdata/all/nl-19851220-108.html&emne=folkebiblioteklov*&

Oldenburg, R. (1999). *The great good place: cafés, coffee shops, bookstores, bars, hair salons, and other hangouts at the heart of a community*. New York: Marlowe

PLACE: Public Libraries – Arenas for Citizenship. (2007). Lokalisert 8.juni 2009 på Verdensveven:

http://www.hio.no/enheter/avdeling_for_journalistikk_bibliotek_og_informasjonsfag/place

Plener. Å. U. (2008). *Bibliotek som møteplass for ungdom?* Oslo. Høgskolen i Oslo

Putnam, R.D. , Leonardi, R. , & Nanetti, R.(1993). *Making democracy work: civil traditions in modern Italy*. Princeton, N.J: Princeton University Press

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster

Putnam, R. D., Feldstein, L. M., & Cohen, D. (2003). *Better together: Restoring the American community*. New York: Simon & Schuster?

Ringdal, K. (2001). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbok

Rostila, M. (2008). *Healthy bridges: Studies of social capital, welfare, and health*. Stockholm: Centre for Health Equity Studies

Rothstein, B. (2005). *Social traps and the problem of trust*. Cambridge: Cambridge University Press

Rothstein, B. & Stolle, D. (2003). Social capital, impartiality and the welfare state: An institutional approach. I: Hooghe, M. & Stolle, D. (Red), *Generating social capital: Civil society and institutions in comparative perspective* (s. 191-210). Palgrave Macmillan, New York.

Rubing, H. J. & Rubin, I. (2005). *Qualitative interviewing: the art of hearing data*. Thousand Oaks, Calif: Sage

Skot-Hansen, D. (2001). Folkebiblioteket i civilsamfundet – civilsamfundet i folkebiblioteket. I: Ragnar Audunson og Nils Windfeld Lund (Red.), *Det siviliserte informasjonssamfunn, folkebibliotekenes rolle ved inngangen til en digital tid* (s. 45-62). Bergen, Fagbokforlaget.

Spangen, I. C. (2007). *Referansehåndboken: En veiledning i kildebruk og henvisning til kilder*. Oslo: Spartacus

Statistisk sentralbyrå (2009). *Innvandring og innvandrere*. Lokalisert på verdensveven den 16. Juni 2009: <http://www.ssb.no/innvandring/>

St. meld.nr 17 (1996-97), dvs.: Om innvandring og det flerkulturelle Norge. Lokalisert 16.

Juni 2009 på Verdensveven:

<http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/19961997/017/PDFS/STM199619970017000DDDPD FS.pdf>

Svendsen, G. T. & Svendsen, G. L. H. (2006). *Social kapital: en introduktion*. København: Hans Reitzels

Vaagan, R. (2005). *Bibliotekene og det flerkulturelle Norge*. Oslo: ABM-utvikling

Vestheim, G. (1997). *Fornuft, kultur og velferd: ein historisk-sosiologisk studie av norsk folkebibliotekpolitikk*. Oslo: Samlaget

Vårheim, A. (2007). Social Capital and Public Libraries: The need for research. *Library & Information Science Research*, 29 (3), 416-428

Webster, F. (2002). *Theories of the Information society*. London: Routledge

Wenger, E. (1998). *Communities of practice: learning, meaning, and identity*. Cambridge: Cambridge University Press

Wenger, E. (2004). *Praksisfællesskaber: læring, mening og identitet*. København: Reitzel

Wittek, L. (2004). *Læring i og mellom menneske : en innføring i sosiokulturelle perspektiver*. Oslo: Cappelen akademisk

6 Vedlegg

Intervjuguiden

Velkommen

- Intervjuer (Essmat Sophie) presenterer seg
- Forklarer hensikten med intervjuet, hva skal som skje og hvorfor vi er her.
- Forventinger
- anonymitet: intervjueren gir skriftlig garanti brev om anonymiteten og om det blir sagt i rommet blir i rommet.
- Praktisk informasjon
 1. Bruk av lydopptaker
 2. varighet
 3. Spørsmål?

Åpningsspørsmål

- Presentasjon: deltakeren presentere seg. De ble spurt om navn, alder, utdanning, morsmål, yrke, sivilsituasjon, og landet de kommer fra
- Hvor lenge du har bodd i Norge?
- Fortell om din livssituasjon i Norge
- Forteller om din livssituasjon og yrke før du kommer til Norge eller i hjemlandet.
- Var det vanskelig å etablere deg i Norge?
- Hvordan beskriver du ditt samfunnsforhold og stauts?
- Hvordan trives du i Norge

Bruk av biblioteket

- Kan du si litt om hvordan du bruker biblioteket?
- Hvor ofte?
- Hvordan ble du kjent med biblioteket i byen? Og når?
- Hvilke tjenester eller tilbud benytter du deg av?
- Hvilke tjenester og tilbud er du kjenner til?
- Hva bruker du tiden til på biblioteket?

- Hvilke tjeneste bruker du mest eller er mer viktig for deg?
- Hvilke tilbud mener du er spesielt rettet mot innvandrere?
- Har du brukt biblioteket i hjemlandet? hvordan?
- Hvordan bruker du biblioteket i forhold til fritid, jobb, utdanning, eller sosial samvær?
- Hvilke aktiviteter eller kurs deltar du gjennom biblioteket?
- Hvordan har du brukt biblioteket i forskjellige tidsperioder?
- Du sa at du bruker tjeneste X. kan du fortelle litt mer om bruken av denne tjenesten?
- Hvilke behov har du i forhold til bruk av biblioteket og hvilke oppfylles?

Bibliotekets rolle

- Hvilken rolle spiller folkebiblioteket i ditt liv?
- hva betyr biblioteket i Tønsberg i ditt hverdagsliv?
- Hvorfor kommer du til biblioteket mest?

Biblioteket som møteplass

Hovedspørsmål:

- På hvilken måte kan biblioteket være en møteplass for deg?
- Hvilken rolle spiller biblioteket som en møteplass i ditt liv?
- Bruker du biblioteket alene eller sammen med andre?
- Deltar du i noen møter og arrangementer på biblioteket?
- Har du noen ganger hatt møte på biblioteket?
- Hvorfor velger/velger ikke du biblioteket som møteplass?
- Hva forventer du av biblioteket for å fungere som en møteplass for deg og dine bekjente?

Hjelpespørsmål

- Har du avtalt med noen av din familie medlemmer eller venner for å møte på biblioteket?
- Har du kommet i snakk med noen ukjente på biblioteket? Kan du fortelle om det?
- Har du tilfeldig truffet noen som du kjenner fra før på biblioteket?

- Har biblioteket bidratt til at du kunne bli kjent med noen som du ikke har kjent fra før?
- Har du fortsatt kontakt med ham/henne?
- Har du lagt merke til andre som har brukt biblioteket som en møteplass?
- Hvordan har biblioteket gitt deg mulighet til å bli sett av andre og møte de andre?
- Hva bruker du biblioteket til sammen med familien din?
- Går du alene på biblioteket, eller har du med deg venner, kolleger, eller familien på biblioteket, og hva har du brukt biblioteket til?
- Hva med å bruke internettet til å holde kontakt med familie og venner hjemme eller familie og venner i Norge?
- synes du at biblioteket har klart å tilrettelegge muligheter til at folk kunne bli kjent med noen gjennom kurs, oppdage nye talenter, eller noe kan gjøres i framtida?
- Hvordan kan biblioteket klarer til å være et sted for at du kunne bruke dine evner og talenter.
- Har du brukt internett til å holde kontakt med dine venner og bekjente?

Biblioteket som et sted for integrering

- Hvor mye har biblioteket klart å være et sted der man kunne få mulighet til å bli kjent med norsk kultur, eller hjelpe deg om tilpasning til det norske samfunnet?
- Hvordan kan biblioteket tilrettelegge mulighetene til å gjøre deg bedre kjent med norsk kultur, historie, eller litteratur, eller i integrering til den nye kulturen?
- Har biblioteket hjulpet deg med å finne informasjon om forskjellige ting, for eks. om aktiviteter som foregår andre steder i byen?
- Hvordan får du hjelp fra biblioteket til bli kjent med det nye samfunnet?
- Hva med å bruke biblioteket til å finne ut noe om aktiviteter, foreninger i lokalsamfunnet som du har lyst til å være med i?

Biblioteket og kontakt med sin kultur

- Hvilke arrangementer du deltar i biblioteket som er relevant til norsk kultur?

- Synes du at biblioteket har klart å gjøre deg mer kjent med din tidligere kultur, eller være et bindeledd for din tidligere kultur, og på hvilket måte?
- Har biblioteket bidratt til at du kunne bli bedre kjent med din kultur?
- Har biblioteket vært som et bindeledd for deg og din tidligere kultur, og på hvilket måte
- Hvilke forventninger har du til biblioteket? noe du mener biblioteket bør ta med i framtida?